

Strategia Rozwoju
Gminy Czarny Dunajec
na lata 2021-2030

Kraków, Czarny Dunajec,
2021

Strategia Rozwoju Gminy czarny Dunajec na lata 2021-2030

Opracowano na zlecenie Urzędu Gminy Czarny Dunajec przez FRDL Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji z Krakowa:

Spis treści

Wprowadzenie	3
Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Czarny Dunajec	5
Analiza strategiczna (SWOT) gminy Czarny Dunajec	35
Wyzwania rozwojowe gminy Czarny Dunajec	41
Wizja i misja rozwoju gminy Czarny Dunajec	43
Obszary, cele i kierunki działań Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 oraz oczekiwane efekty jej realizacji	44
GOSPODARKA I TURYSTYKA	52
INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO	64
MIESZKAŃCY I SAMORZĄD	74
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie	88
Uwarunkowania i Prawo wodne a Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec.....	88
Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy.....	96
Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie.....	103
Obszary strategicznej interwencji	110
Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu	116
System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030	120
System wdrażania.....	120
Poziom społeczny.....	122
Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.....	123
Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu.....	129
Uprzednia ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii ...	133
Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030	136
Ramy finansowe.....	136
Potencjalne źródła finansowania.....	144

Wprowadzenie

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 jest najważniejszym dokumentem samorządu gminnego, diagnozującym podstawowe uwarunkowania i potrzeby rozwojowe oraz potencjał gminy, opisującym podejście zintegrowane, określającym obszary, cele i kierunki działań lokalnej polityki rozwoju w perspektywie najbliższych lat, w tym przy szerokiej partycypacji interesariuszy i partnerów. W systemie zarządzania polityką rozwoju strategia pełni kluczową rolę jako generalny plan postępowania władz lokalnych. Dokument strategii rozwoju pełni nadrzędną rolę nad branżowymi planami rozwoju gminy. Koordynuje różne terytorialnie, sektorowo i technicznie plany oraz dokumenty strategiczne na szczeblu lokalnym. Kluczowym jej założeniem jest zintegrowanie polityki środowiskowej, gospodarczej, przestrzennej i społeczno-kulturowej – dla poprawy warunków życia i jakości usług publicznych na terenie gminy oraz zapewnienia zrównoważonego rozwoju.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 obejmuje obszar gminy w jej administracyjnych granicach i stanowi naturalną kontynuację polityki rozwoju określonej w Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020. Dokument został sporządzony z inicjatywy Wójta Gminy Czarny Dunajec, opracowany w Urzędzie Gminy Czarny Dunajec, przy współudziale urzędników i przedstawicieli instytucji publicznych, radnych, przedsiębiorców, reprezentantów organizacji pozarządowych, mieszkańców i liderów społecznych. Wsparcie eksperckie świadczyli konsultanci FRDL Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji z Krakowa (zespół tworzyli m.in.: Dawid Hoinkis i Tomasz Machowski).

Zapisy Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030, wypracowane we współpracy różnych środowisk, mają w perspektywie prowadzić do podejmowania (przez władze samorządowe, a także partnerów gospodarczych i społecznych) wspólnych decyzji koncepcyjnych, organizacyjnych i finansowych, zmierzających do kompleksowego wykorzystywania zasobów endogenicznych i możliwości rozwojowych gminy oraz neutralizowania barier (efekt synergii). Jednocześnie tworzenie partnerstw na etapie wdrażania zapisów strategii będzie miało kluczowe znaczenie powodzenia założonych celów, w tym dla pozyskiwania zewnętrznych zasobów finansowych na realizację poszczególnych przedsięwzięć.

Potrzeba budowy nowej Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 wynikała z wielu przesłanek wewnętrznych i zewnętrznych. Podstawowe przesłanki opracowania strategii stanowiły:

- nowe potrzeby, problemy, oczekiwania i aspiracje mieszkańców,
- potrzeba dostosowania kierunków rozwoju gminy do zmieniających się uwarunkowań, w tym zmian społecznych, gospodarczych, środowiskowych, technologicznych i cywilizacyjnych zachodzących w otoczeniu gminy, zmian prawnych oraz nowych założeń krajowej i regionalnej polityki rozwoju oraz dokumentów strategicznych wyższego rzędu,
- dostępność środków zewnętrznych (głównie w ramach nowej perspektywy finansowej Unii Europejskiej na lata 2021-2027) i niewystarczające własne zasoby finansowe,
- zabezpieczenie średnio- i długookresowych ustaleń na podstawie kompromisu wśród społeczności,
- mobilizacja społeczności do współrealizacji strategii.

W odpowiedzi na te przesłanki, strategia formułuje wizję rozwoju, rozumianą jako pożądany stan rzeczywistości, a także stawia długo i krótkookresowe cele do osiągnięcia przez całą wspólnotę lokalną. Tym samym pełni trzy podstawowe role: kierunkowania i zabezpieczenia ciągłości polityki rozwoju, podstawy do wnioskowania o dofinansowanie na kluczowe działania rozwojowe, a także integrującą.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 powstała w oparciu o nowe przepisy dotyczące polityki rozwoju, wprowadzone ustawą z dnia 15 lipca 2020 r. o zmianie ustawy o zasadach prowadzenia polityki rozwoju oraz niektórych innych ustaw. Zmiany realizują postanowienia „Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.)” w zakresie konsolidacji systemu zarządzania rozwojem Polski i etapowego wprowadzania systemu zintegrowanych strategii na poziomie ogólnokrajowym, regionalnym i lokalnym. Stanowią pierwszy etap reformy, której celem jest integracja wymiaru społecznego, gospodarczego i przestrzennego w dokumentach strategicznych, przygotowywanych na różnych poziomach administracji, w tym na poziomie samorządu gminnego. Poprzez te zmiany strategia rozwoju gminy po raz pierwszy w polskim ustawodawstwie zyskała podstawę prawną oraz wytyczne realizacyjne w ramach ustawy.

Procedura dotycząca opracowania Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 uwzględniała wszystkie akty prawne mające wpływ na jej przebieg, w tym ustawę z dnia 6 grudnia 2006 r. o zasadach prowadzenia polityki rozwoju, ustawę z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, ustawę z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko. Dokument strategii został opracowany zgodnie z przepisami art. 10e ust. 2-4 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym.

Okres realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 przyjęto na dziesięć lat, co jest zgodne z okresem kolejnej perspektywy budżetowej UE (2021-2027) wraz z dodatkowym okresem rozliczania pozyskanych projektów. Strategia została sformułowana w ścisłej korelacji z dostępnymi na tę chwilę, kluczowymi dokumentami planistycznymi szczebla krajowego, regionalnego i subregionalnego, m.in. Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą 2030 roku), Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 stanowi efekt szerokich prac badawczych, analitycznych, ewaluacyjnych, planistycznych i programowych oraz uwzględnia wnioski i rekomendacje sformułowane w ramach szerokiej debaty publicznej, której elementem były w szczególności: spotkania warsztatowe z interesariuszami i konsultacje społeczne.

Wnioski z diagnozy społecznej, gospodarczej i przestrzennej gminy Czarny Dunajec

Diagnoza społeczna, gospodarcza i przestrzenna gminy Czarny Dunajec wraz z wnioskami dla strategii została opracowana w 2020 r. Analizy i wnioski opierały się na danych statystyki publicznej, przede wszystkim zbieranych i udostępnianych przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych, a także pozostających w dyspozycji samej gminy. Analiza wybranych danych i informacji, charakteryzujących podstawowe uwarunkowania rozwojowe jednostki, była prowadzona w ujęciu dynamicznym (badając lata 2015-2019/2020, w zależności od dostępności danych) i porównawczym (przedstawiając gminę na tle jednostek porównawczych, średniej dla powiatu i regionu). Ostateczne wnioski, prezentowane w ramach dokumentu, zostały zweryfikowane i zaakceptowane przez kierownictwo gminy, radnych oraz pozostałych uczestników dedykowanego warsztatu diagnostycznego.

Podsumowanie diagnozy

U progu trzeciej dekady XXI wieku gmina Czarny Dunajec znajduje się na etapie przejściowym – z jednostki, w której jeszcze niedawno dominowało rolnictwo, przekształca się w gminę opartą przede wszystkim na działalności usługowej, na czele z szeroko pojętą turystyką, sportem, rekreacją i wypoczynkiem. Jednym z ważniejszych czynników tych zmian jest położenie gminy na Podhalu, stanowiącym jeden z najbardziej atrakcyjnych rejonów turystycznych Polski. Oferta czasu wolnego, z uwzględnieniem sąsiedztwa gmin podhalańskich o typowo już turystycznym charakterze, jak Kościelisko, Poronin czy Szaflary (a także nieodległe Zakopane czy Bukowina Tatrzańska), jest jednym z najistotniejszych potencjałów rozwojowych analizowanej jednostki. Z drugiej strony, poprzez dokonanie porównań z gminami „podtatrzańskimi”, najczęściej odwiedzanymi przez turystów, uwidacznia się różnica w poziomie rozwoju oferty i infrastruktury. Gmina Czarny Dunajec wypada w nich przeciętnie, w czym swój udział mają także relatywnie skromne, niewyróżniające się (za wyjątkiem wsi Chochołów) zasoby materialnego dziedzictwa kulturowego, choć trzeba też wskazać na rozwijające się tereny do narciarstwa (odpowiedniej wielkości stoki, przeznaczenie w planie zagospodarowania itp.). Wydaje się jednak, że analizowana jednostka znalazła swoją niszę, jaką jest turystyka pieszo-rowerowa, i stara się rozwijać oraz promować w tym właśnie kierunku. „Motorem napędowym” jednostki w przyszłości może stać się działalność usługowa związana z lecznictwem – od 2016 r. miejscowości Czarny Dunajec i Piekielnik są objęte Obszarem Ochrony Uzdrawiskowej, a aktualnym wyzwaniem jest odpowiednie zagospodarowanie na cele turystyczne. Kolejną przewagą konkurencyjną może stać się „spokój” – dalece mniejsze zatłoczenie, gwar i hałas niż w najbardziej popularnych, a przez to najmocniej obleganych przez turystów miejscowościach Podhala.

Dokonująca się transformacja od funkcji rolniczych do usługowych, niesie za sobą szereg konsekwencji, dostrzegalnych chociażby we wskaźnikach dotyczących liczby podmiotów gospodarczych oraz wpływów do budżetu gminnego. Wydaje się, że dwoma najistotniejszymi czynnikami, które w nieodległej przyszłości mogą mieć spory wpływ na przyspieszenie procesu rozwoju przedsiębiorczości w jednostce, są posiadane przez gminę zasoby naturalne oraz znacząca poprawa dostępności komunikacyjnej za sprawą budowy dwóch dróg szybkiego ruchu. Żadna z nich nie przejdzie przez obszar gminy, ale znacząco usprawni komunikację pomiędzy Czarnym Dunajcem a stolicą Małopolski oraz resztą kraju.

Do pozostałych uwarunkowań, bezpośrednio wpływających na rozwój gminy, można zaliczyć następujące, wynikające z:

a) położenia geograficznego:

Zgodnie z najczęściej stosowanym kryterium podziału – regionalizacji Polski autorstwa J. Kondrackiego, gmina Czarny Dunajec leży na obszarze trzech mezoregionów – Kotliny Orawsko-Nowotarskiej (centralna, największa część jednostki), Pogórza Orawsko-Jordanowskiego (północ) oraz Pogórzy Przedtatrzańskich (południowe fragmenty gminy). Dominującym krajobrazem w przeważającej części gminy jest rozległa bezleśna równina, z zamykającymi perspektywę wzniesieniami Tatr, Gorców oraz Beskidów. Większy kompleks leśny porasta jedynie zachodnią, niezamieszkałą część jednostki. Warto przy tym zaznaczyć, że gmina Czarny Dunajec leży na pograniczu dwóch dużych regionów etnograficznych – Podhala i Orawy.

Gmina Czarny Dunajec jest jedną z 14 tworzących powiat nowotarski, graniczy z gminami: Jabłonka, Raba Wyżna, Nowy Targ [w] oraz Szaflary. Sąsiadami analizowanej jednostki są także gminy Biały Dunajec, Poronin i Kościelisko (powiat tatrzański). Fragment zachodniej granicy gminy jest jednocześnie granicą Polski ze Słowacją. Przygraniczne położenie wraz z drogą łączącą obydwa kraje (dawne przejście graniczne Chochotów – Sucha Góra) stanowią kolejny znaczący potencjał rozwojowy jednostki. Odległość (mierzona od centrum Czarnego Dunajca) do najbliższych miast wynosi około 15 km w przypadku Nowego Targu oraz około 30 km w przypadku Zakopanego. Są to jednocześnie dwa najważniejsze ośrodki administracyjne i gospodarcze dla analizowanej jednostki. Funkcji takiej nie pełni natomiast odległa o około 25 km Rabka-Zdrój.

Kręgosłup komunikacyjny gminy stanowią dwie drogi wojewódzkie, krzyżujące się w Czarnym Dunajcu, położonym centralnie względem granic jednostki – przebiegająca równoleżnikowo DW 957 Białka k. Makowa Podhalańskiego – Nowy Targ i DW 958 Chabówka – Zakopane. Pierwsza z nich stanowi najszybszy, najczęściej wykorzystywany dojazd do Nowego Targu, istotny głównie z punktu widzenia mieszkańców gminy. Druga z kolei często funkcjonuje w roli objazdu zatłoczonej „zakopianki” na jej południowym odcinku, umożliwiając szybsze wydostanie się z Zakopanego, co przejawia się wzmożonym ruchem pojazdów w okresach szczytu turystycznego. Poza Czarnym Dunajcem, węzłem dróg wojewódzkich jest także Chochotów, gdzie od DW 958 odgałęzia się krótki łącznik do przejścia granicznego ze Słowacją w Suchej Górze, funkcjonujący jako DW 959.

Przez teren gminy Czarny Dunajec nie przebiegają drogi o wyższej kategorii – warto jednakże wspomnieć o położonej nieopodal (około 5 km od zachodniej granicy gminy) DK 7, łączącej nadgraniczne Chyżne z Żukowem k. Gdańska, a w szerszej perspektywie północ z centrum i południem Polski. Spora część tego korytarza transportowego została rozbudowana do klasy drogi ekspresowej (S7), podobne plany są także w stosunku do jej południowego odcinka, Rabka-Zdrój – Chyżne. Znacznie wyższy poziom zaawansowania prac towarzyszy rozbudowie DK 47 Rabka-Zdrój – Nowy Targ do klasy drogi głównej ruchu przyspieszonego (tzw. „szybkiego ruchu”). Szlak ten ma za zadanie przede wszystkim obsłużyć ruch turystyczny w kierunku Podhala. Ewentualna realizacja obydwu inwestycji znacząco przyczyni się do poprawy dostępności komunikacyjnej analizowanej gminy.

Dużym mankamentem w przypadku miejscowości położonych przy wspomnianych drogach wojewódzkich jest brak wyprowadzenia ruchu drogowego poza ich centra. Rozwiązanie takie częściowo funkcjonuje jedynie w Czarnym Dunajcu (w ciągu DW 958, natomiast DW 957 przechodzi przez centrum miejscowości), z problemem mierzą się przede wszystkim mieszkańcy Pieniżkowic,

Podczerwonego, Koniówki i Chochołowa – co w przypadku tej ostatniej miejscowości ma także destrukcyjne znaczenie dla jej zasobów dziedzictwa kulturowego – zabytkowej zabudowy drewnianej. Przeprowadzenie tych inwestycji jest tym istotniejsze, że wspomniana wcześniej rozbudowa dróg z Rabki-Zdroju w kierunku południowym przypuszczalnie przełoży się na wzmożenie ruchu także i na drogach przebiegających przez teren analizowanej jednostki.

Gmina Czarny Dunajec pozbawiona jest dostępu do transportu kolejowego (najbliższe stacje kolejowe znajdują się w Nowym Targu i Zakopanem), choć należy zaznaczyć, że dawniej istniała linia kolejowa z Nowego Targu przez Czarny Dunajec do Trzciany (Słowacja). Po II wojnie światowej odcinek graniczny został zlikwidowany, ruch pasażerski i towarowy prowadzono na odcinku Nowy Targ – Podczerwone. Po zawieszeniu przewozów linię fizycznie rozebrano na początku lat 90. XX wieku.

Konsekwencje:

- Atrakcyjne położenie, w jednym z najbardziej rozpoznawalnych i najatrakcyjniejszych turystycznie regionów kraju;
- Potencjał wynikający z położenia przygranicznego (Słowacja), z infrastrukturą obsługi ruchu międzynarodowego (dawne przejście graniczne w Chochołowie);
- Korzystna dostępność transportowa z perspektywą jej znaczącej poprawy w wyniku realizacji inwestycji drogowych o znaczeniu międzynarodowym;
- Ruch tranzytowy w ciągu dróg wojewódzkich przebiegający przez centra miejscowości;
- Zasoby naturalne w postaci wód geotermalnych, torfowisk – jako baza dla rozwoju nowych obiektów turystycznych, branży SPA & wellness, medycznych.

Wyzwania:

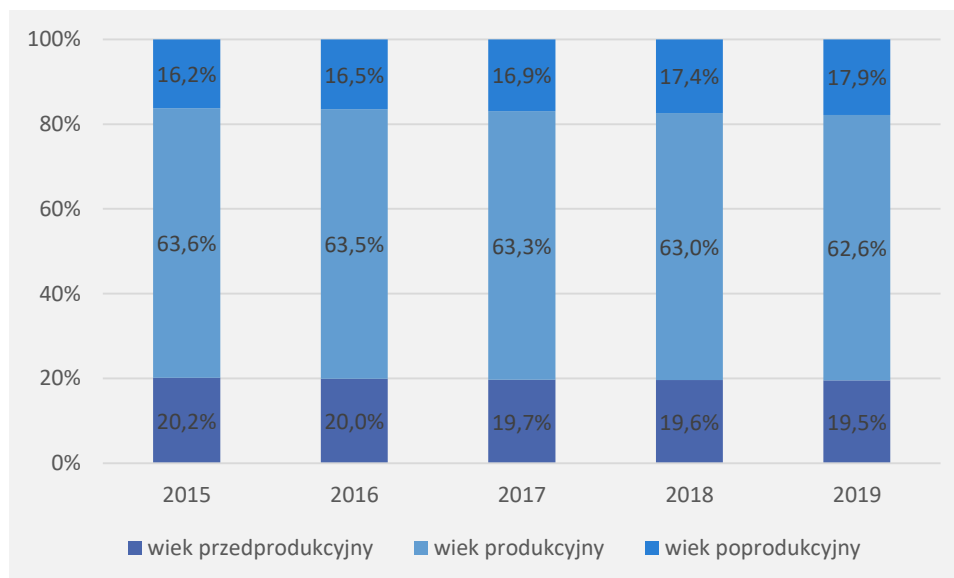
- Wykorzystanie położenia geograficznego w programowaniu rozwoju gminy – przede wszystkim w zakresie turystyki;
- Opracowywanie oferty inwestycyjnej jednostki w oparciu o zwiększającą się dostępność komunikacyjną;
- Wyprowadzenie ruchu tranzytowego z centrów miejscowości – budowa obwodnic;
- Utrzymywanie odpowiedniego stanu dróg lokalnych – bezpośrednie przełożenie na jakość życia oraz poziom bezpieczeństwa mieszkańców gminy, ale również sprawne funkcjonowanie ruchu turystycznego;
- Wspieranie (także poprzez współpracę z sąsiednimi jednostkami samorządu terytorialnego) organizacji komunikacji publicznej, nastawionej zarówno na obsługę ruchu lokalnego (dojazdy do pracy i szkół), jak też turystycznego (dowóz do Zakopanego i innych miejscowości atrakcyjnych turystycznie);
- Realizacja projektów o charakterze transgranicznym i zacieśnianie wielowymiarowej współpracy z jednostkami samorządu terytorialnego ze Słowacji;
- Rozwój turystyczny i inwestycyjny z zachowaniem i wzmocnieniem najcenniejszych walorów przyrodniczych środowiska naturalnego.

b) sytuacji demograficznej:

Gmina Czarny Dunajec charakteryzuje się stabilną sytuacją demograficzną – okres 2015-2019 przyniósł wzrost liczby mieszkańców o 359 osób (+1,61%) do poziomu 22 626 mieszkańców. Nieznacznie zmienia się natomiast struktura demograficzna jednostki – sukcesywnie wzrasta liczebność grupy osób w wieku poprodukcyjnym (z 16,2% w 2015 r. do 17,9% w 2019 r.), przy jednoczesnych spadkach w dwóch pozostałych grupach – przedprodukcyjnej i produkcyjnej. Wskazuje to na słabo pólki co zarysowane, ale prawdopodobne do wystąpienia w nadchodzących latach, zjawisko starzenia się społeczeństwa. Wniosek ten potwierdza także prognoza GUS do roku 2030 – wynika z niej, że liczba ludności w gminie Czarny Dunajec nieznacznie wzrośnie (23 555 osób) przy stabilnym odsetku osób w wieku przedprodukcyjnym (20,0% wobec 19,5% notowanego w 2019 r.) oraz znaczącym spadku wartości odsetka osób w wieku produkcyjnym (prognozowane 58,1% w stosunku do 62,6% obserwowanych w 2019 r.). Należy przy tym nadmienić, że struktura demograficzna gminy Czarny Dunajec jest bardzo zbliżona do obserwowanej w całym powiecie nowotarskim, a jednocześnie nieco korzystniejsza od odnotowanej w całym regionie – gdzie odsetek osób w wieku poprodukcyjnym jest o 2,5 punktu procentowego wyższy.

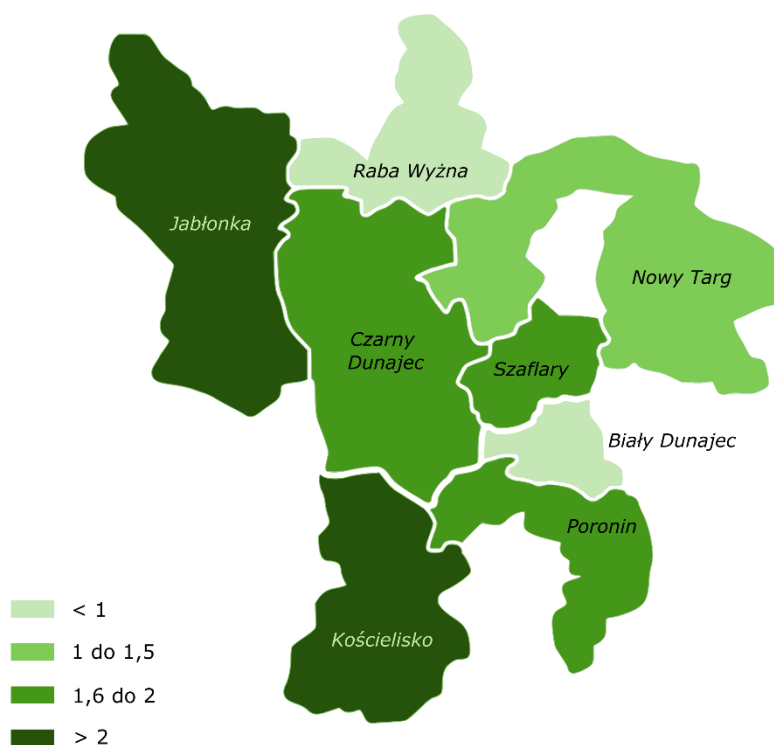
Zdiagnozowaną wcześniej korzystną sytuację demograficzną w jakiej znajduje się gmina Czarny Dunajec, z zastrzeżeniem ryzyka wystąpienia negatywnych procesów w przyszłości, potwierdza wartość wskaźnika starości – stosunku ludności w wieku powyżej 65 lat do ogólnej liczby mieszkańców. Jego wartość w 2019 r. wyniosła 15,1% – mniej niż w przypadku całego powiatu (15,2%) oraz województwa (17,0%). Należy jednak zwrócić uwagę na fakt, że w okresie 2015-2019 wartość wskaźnika sukcesywnie rosła (w 2015 r. wynosiła zaledwie 13,9%), a ponadto wśród gmin ościennych rezultat odnotowany w 2019 r. był jednym z wyższych – w gminie Jabłonka wartość parametru wyniosła zaledwie 12,1%.

Wykres 1: Struktura demograficzna gminy Czarny Dunajec w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Rysunek 1: Przyrost liczby ludności [%] w okresie 2015-2019

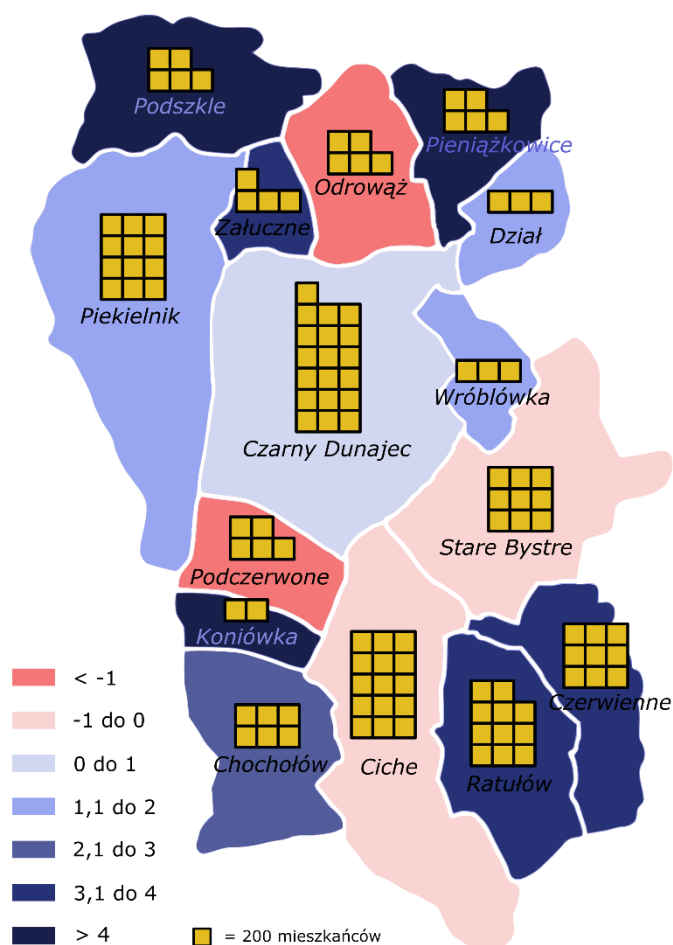

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Według danych ewidencji ludności gminy Czarny Dunajec, na koniec 2019 r. jednostkę zamieszkiwało 22 400 osób, co względem danych GUS stanowi nieznaczną różnicę (226 osób), wynikającą przypuszczalnie z odrębnych kryteriów gromadzenia statystyk. Do najludniejszych miejscowości należały Czarny Dunajec (3 817 osób), Ciche (3 088) oraz Piekielnik (2 449). Z kolei najmniej mieszkańców posiadały Koniówka (431), Dział (520) i Wróblówka (580). W okresie 2015-2019 największy wzrost liczby mieszkańców wystąpił w Koniówce (w ujęciu procentowym, +5,6%) oraz Ratułowie (w ujęciu bezwzględnym, +70 osób). Z kolei najwięcej mieszkańców ubyło, w zależności od przyjętej metody raportowania, w Odrowążu (-1,5%) lub Starem Bystrem (-17 osób).

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Rysunek 2: Liczba mieszkańców sołectw gminy Czarny Dunajec oraz zmiana tej liczby [%] w okresie 2015-2019

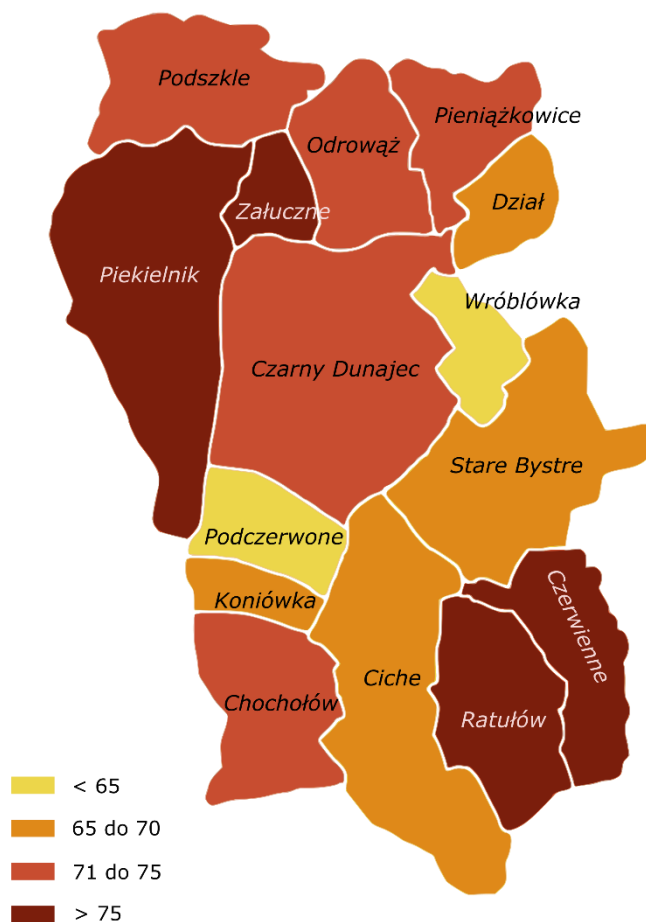
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Czarny Dunajec

Pełniejszego obrazu faktycznej sytuacji demograficznej gminy dostarcza porównanie danych w ewidencji ludności do deklaracji odbioru odpadów. Według tego drugiego rejestru gminą Czarny Dunajec w 2019 r. zamieszkiwało niewiele ponad 16 tys. mieszkańców, co stanowi różnicę -6 331 osób. W efekcie można przyjąć, że na 10 mieszkańców gminy ujętych w ewidencji ludności jedynie 7 faktycznie ją zamieszkuje. Nie podważa to diagnozowanej wcześniej stabilnej sytuacji demograficznej jednostki, ale wskazuje albo na znacznie mniejsze zaludnienie, co może mieć przełożenie chociażby na decyzje związane z inwestycjami czy określonymi usługami dla ludności w gminie, albo na istotną niedoskonałość systemu weryfikacji liczby osób zadeklarowanych przy odbiorze odpadów z gospodarstw domowych, co w gminach podhalańskich jest szczególnie problematyczne.

Na sytuację demograficzną w gminie, notowaną w okresie 2015-2019, znaczący wpływ mają dodatnie salda przyrostu naturalnego oraz migracji ogółem. W tym pierwszym przypadku w omawianym okresie notowano wartości przyrostu naturalnego w przeliczeniu na 1000 mieszkańców pomiędzy +2,70 os. a +4,73 os. – w każdym z analizowanych lat był to rezultat wyższy od analogicznego obserwowanego w powiecie oraz województwie. Z kolei saldo migracji ogółem w przeliczeniu na 1000 mieszkańców jedynie raz – w 2018 r. – odnotowane zostało na poziomie ujemnym (-0,49 os.). W pozostałych latach przyjeżdżający mieli przewagę nad wyjeżdżającymi.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Rysunek 3: Odsetek [%] liczby mieszkańców sołectw gminy Czarny Dunajec w deklaracjach odbioru odpadów w stosunku do liczby mieszkańców w gminnej ewidencji ludności (2019)

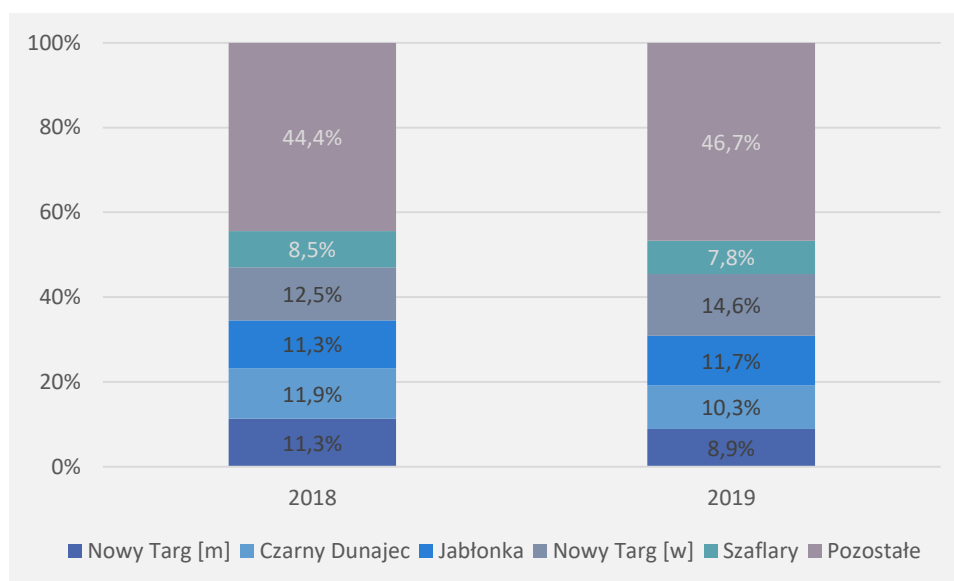

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Czarny Dunajec

Jeszcze inną składową, mogącą mieć znaczenie dla sytuacji demograficznej gminy Czarny Dunajec, jest jej atrakcyjność osadnicza. Zjawisko to jest trudne do jednoznacznego zbadania – pewnym przybliżeniem może być odsetek pozwoleń na budowę i zgłoszeń budowy budynków mieszkalnych, udzielanych w poszczególnych gminach powiatu. Dane za rok 2018 i 2019 wskazują, że analizowana jednostka jest jedną z trzech wiodących pod tym względem w powiecie nowotarskim – skupiało się w niej 11,9% (2018) oraz 10,3% (2019) wszystkich pozwoleń i zgłoszeń budowy. Podobne rezultaty notowały gminy Jabłonka oraz Nowy Targ [w], nieco mniejszym, choć także zauważalnym powodzeniem cieszyły się także gminy Nowy Targ [m] oraz Szaflary.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Wykres 2: Pozwolenia na budowę i zgłoszenia budowy budynków mieszkalnych w gminach powiatu nowotarskiego w latach 2018 i 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Konsekwencje:

- Stabilna sytuacja demograficzna – nieznaczne zmiany w liczbie i strukturze ludnościowej w ostatnich latach;
- Duża różnica pomiędzy liczbą ludności wynikającą z deklaracji złożonych w ramach odbioru odpadów, a figurującą w ewidencji – konieczność zbadania zjawiska, jego przyczyn i konsekwencji;
- Ryzyko niekorzystnych zmian demograficznych w przyszłości – spadek liczebności grupy osób w wieku produkcyjnym, przyrost osób najstarszych;
- Duża atrakcyjność osadnicza w porównaniu do pozostałych gmin powiatu nowotarskiego;
- Niewielkie zagrożenie intensywną zabudową mieszkaniową i stanowiącą konsekwencję tego zjawiska gwałtowną zmianą charakteru tkanki społecznej, obserwowane na terenie gmin Podhala o największej atrakcyjności turystycznej.

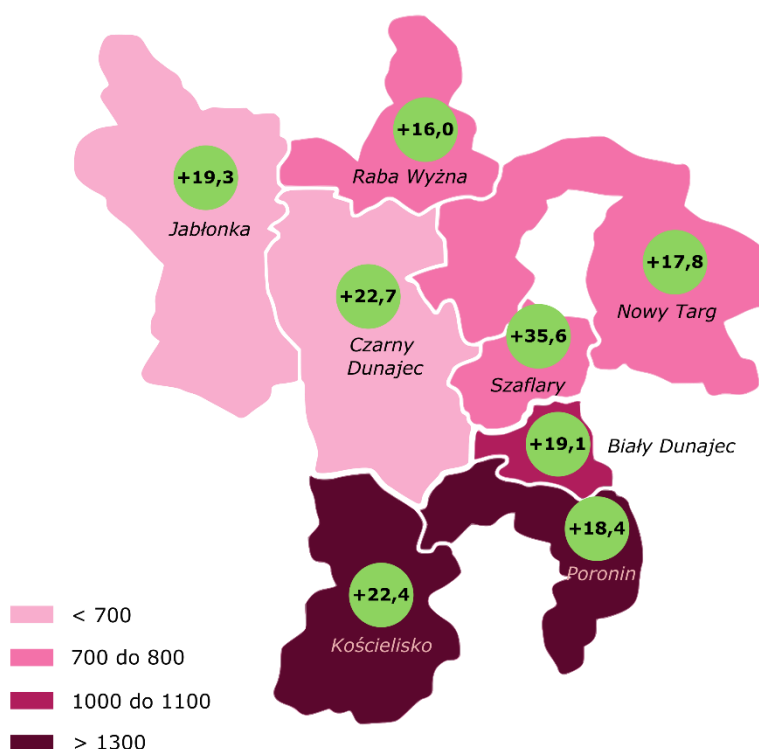
Wyzwania:

- Podejmowanie działań zmierzających do spowolnienia negatywnych trendów demograficznych – m.in. w zakresie wspierania tworzenia atrakcyjnych miejsc pracy, poprawy szeroko pojętej jakości życia i dostępu do usług publicznych;
- Zmiany w zapotrzebowaniu na określone kategorie usług społecznych towarzyszące zmianom w strukturze demograficznej jednostki;
- Podnoszenie bądź przynajmniej utrzymanie na obecnym poziomie atrakcyjności osadniczej gminy, łagodzącej negatywne skutki zmian demograficznych;
- Dbałość o atrakcyjny wizerunek gminy, szczególnie za sprawą jakości świadczonych usług publicznych;
- Dążenie do porządkowania chaosu budowlanego i przeciwdziałanie rozpraszaniu zabudowy, w tym obiektów obsługujących ruch turystyczny;
- Zwiększanie kompetencji cyfrowych społeczności lokalnej, w dobie postępującego rozwoju technologicznego i zagrożeń globalnych (np. pandemia koronawirusa).

c) gospodarki i rynku pracy:

Na koniec 2019 r. w gminie Czarny Dunajec funkcjonowało 1 368 podmiotów gospodarczych – w stosunku do roku 2015 był to wzrost o 271 podmiotów (+24,7%). Wzrost ten był jednym z wyższych spośród wszystkich gmin ościennych, zdecydowanie przekraczający także przyrost w całym powiecie nowotarskim (+15,5%) oraz w województwie małopolskim (+12,6%). Zdecydowaną większość, bo niespełna 96% stanowiły podmioty zatrudniające do 9 pracowników – przypuszczalnie wiele z nich to firmy jednoosobowe. Należy wspomnieć także o funkcjonowaniu w 2019 r. firmy o zatrudnieniu przekraczającym 250 osób (Termy Chochołów) – podobnego pracodawcy nie posiadała żadna z gmin ościennych.

Rysunek 4: Liczba podmiotów gospodarczych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w 2019 r. [szt.] oraz zmiana tej liczby w okresie 2015-2019 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

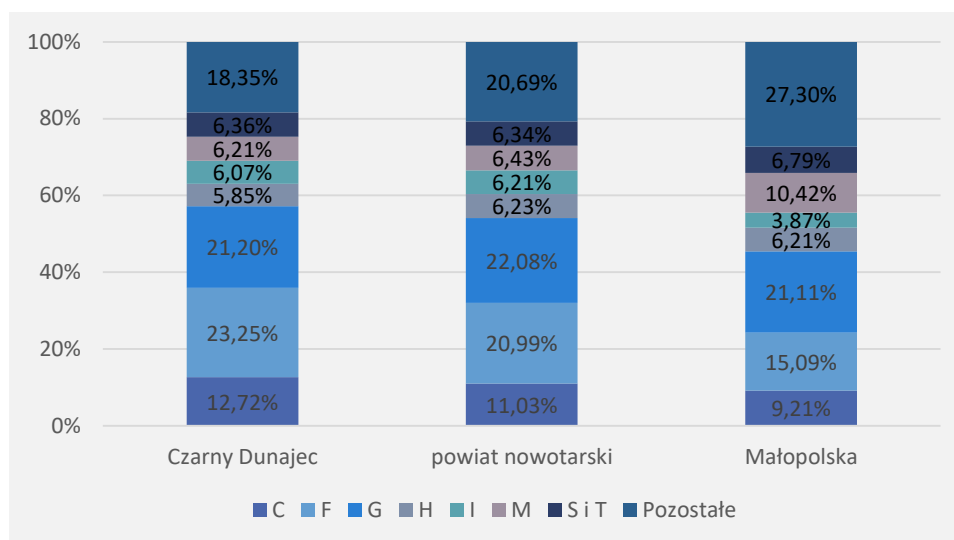
Znacznie mniej korzystnie gmina Czarny Dunajec prezentuje się po przeliczeniu liczby zarejestrowanych podmiotów na 10 tys. mieszkańców – osiągnięty w 2019 r. rezultat 605 podmiotów był najniższym spośród gmin ościennych, znacząco odstawał także od wyniku notowanego w powiecie nowotarskim (928 podmiotów) oraz województwie małopolskim (1 202 podmioty). Różnicy nie zniwelował także dość wysoki przyrost wartości parametru w okresie 2015-2019, sięgający 22,7%.

W strukturze gospodarczej gminy Czarny Dunajec na koniec 2019 r. dominowały przedsiębiorstwa skupione w sekcjach: F (Budownictwo – 23,25%), G (Handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych – 21,20%) oraz C (Przetwórstwo przemysłowe – 12,72%). W stosunku do roku 2015 zaszła zmiana w czołówce tej klasyfikacji – działalność związana z handlem, zgrupowana w sekcji G (wówczas 26,16%) ustąpiła pola budownictwu (wówczas 17,32%). Struktura gospodarcza w gminie Czarny Dunajec jest zbliżona do obserwowanej w 2019 r. na terenie powiatu nowotarskiego i Małopolski, choć w tych dwóch jednostkach dominują przedsiębiorstwa skupione w sekcji G

(odpowiednio 22,08% i 21,11%). Niemniej jednak, zarówno w analizowanej gminie, jak też w powiecie i województwie przedsiębiorstwa zaliczane do sekcji C, F i G stanowią łącznie niemalże bądź ponad połowę ogółu.

W gminie Czarny Dunajec, jak w sporej części gmin wiejskich Małopolski, ostatnie lata upływają pod znakiem odchodzenia od produkcji rolniczej, głównie tej nastawionej na zaspokojenie przynajmniej części potrzeb indywidualnych gospodarstw, co nie ma znaczącego wpływu na zamożność mieszkańców gminy, ale skutkuje daleko idącymi przekształceniami krajobrazu i środowiska naturalnego (wzrost udziału nieużytków, samorzutne zalesienia nieuprawianych pól). W analizowanej jednostce proces ten jest istotny o tyle, że nie posiada ona odpowiednich warunków do rozwoju produkcji rolniczej na szerszą skalę, głównie z uwagi na krótszy okres wegetacyjny i nieurodzajność gleb. Zgodnie z danymi mapy rolniczo-glebowej Małopolskiej Infrastruktury Informacji Przestrzennej, na terenie gminy Czarny Dunajec dominują trzy profile gleb: zbożowo-pastewne górskie, owsiano-pastewne górskie oraz gleby orne przeznaczone pod użytki zielone. Z kolei, według badań IUNG-PIB w Puławach, obszar gminy Czarny Dunajec zaliczono do obszarów problemowych rolnictwa ze względu na trzy czynniki – rozdrobnienie gruntów, silne zakwaszenie gleb oraz specyficzne warunki terenowe (teren podgórski). Ewentualnego potencjału można upatrywać co najwyżej w prowadzeniu produkcji zwierzęcej, jak np. chów bydła mlecznego lub przywracania tradycyjnych metod gospodarowania rolnego jak wypas owiec, hodowla kóz – powiązanych ze sferą turystyki, kultury, jako nowe produkty i atrakcje regionalne.

Wykres 3: Struktura gospodarcza (z uwzględnieniem podmiotów przypisanych do sekcji PKD) wybranych jst w 2019 roku

C – przetwórstwo przemysłowe, F – Budownictwo, G – handel hurtowy i detaliczny, naprawa samochodów, H – transport i gospodarka magazynowa, I – Zakwaterowanie i usługi gastronomiczne, M – działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, S i T – pozostała działalność usługowa, produkcja własna gospodarstw domowych

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Okres 2015-2019 charakteryzował się trwałym spadkiem liczby osób bezrobotnych – na początku analizowanego pięciolecia było ich 686, na koniec już tylko 378, co przekłada się na spadek o 308 bezrobotnych (-44,9%). Kobiety stanowiły nieznacznie mniejszość (48,4%), aczkolwiek przez całe analizowane pięciolecie ich odsetek dwukrotnie przekroczył wartość 50% (2015, 2018). W odnotowanej na koniec 2019 r. strukturze bezrobotnych ze względu na wiek, wykształcenie, staż pracy oraz czas bez zatrudnienia zwracają uwagę wysokie odsetki bezrobotnych w wieku 18-34 lat

(aż 60%) oraz najstąbiej wykształconych (64%, na które składają się osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym, gimnazjalnym i niższym). Wysoki odsetek bezrobotnych ze stażem pracy 1-5 lat (35%) w połączeniu z wcześniej przytoczonymi danymi może sugerować, że na sytuację na lokalnym rynku pracy miało wprowadzenie programu socjalnego „Rodzina 500+”, skłaniającego kobiety do rezygnacji z aktywności zawodowej na rzecz zajmowania się domem, w czym znaczący udział mógł mieć także zakorzeniony w lokalnej tradycji model rodziny.

Opisywane pozytywne tendencje na rynku pracy prawdopodobnie zostaną załamane w wyniku negatywnych konsekwencji pandemii COVID-19. Prognozy dotyczące zmian na rynku pracy i wzrostu bezrobocia są różne, jednak realnym jest, że w krótkim okresie może ono wzrosnąć nawet do 9-10% w skali kraju. Na koniec 2020 r. – pierwszego pandemicznego – liczba zarejestrowanych bezrobotnych w gminie Czarny Dunajec wynosiła 464 osoby, a zatem o blisko 23% więcej niż na koniec 2019 roku. Sytuacja będzie wymagać wdrożenia mechanizmów łagodzących skutki kryzysu społeczno-gospodarczego na szczeblu centralnym, ale jednocześnie zaangażowania i współpracy na poziomie lokalnym. To samo zalecenie można odnieść w szczególności do obecnego na obszarze gminy Czarny Dunajec sektora usług związanych z obsługą ruchu turystycznego – tym bardziej, że sezon zimowy 2020/2021 już na obecnym etapie należy uznać za niemalże całkowicie stracony.

Konsekwencje:

- Słaba pozycja gminy jako miejsca prowadzenia działalności gospodarczej oraz umiarkowana jej konkurencyjność względem jednostek ościennych – wyrażona liczbą podmiotów gospodarczych na 10 tys. mieszkańców;
- Zjawisko emigracji zarobkowej (zwłaszcza wśród ludzi młodych), skutkujące czasowym bądź całkowitym odpływem zasobów ludzkich oraz szereg negatywnych konsekwencji z nim związanych;
- Potencjał w zakresie rozwoju usług związanych z turystyką oraz rekreacją – w szczególności w oparciu o aktywny wypoczynek (turystyka rowerowa);
- Znikomy potencjał gminy w zakresie produkcji rolniczej, brak wyraźnych tendencji do powrotu i wykorzystania w turystyce tradycyjnych dla Podhala form gospodarowania rolnego;
- Problemy w zakresie aktywizacji zawodowej osób najstąbiej wykształconych oraz pozostających w średnim wieku;
- Ryzyko załamania gospodarczego i wystąpienia negatywnych zjawisk społecznych w związku z epidemią koronawirusa.

Wyzwania:

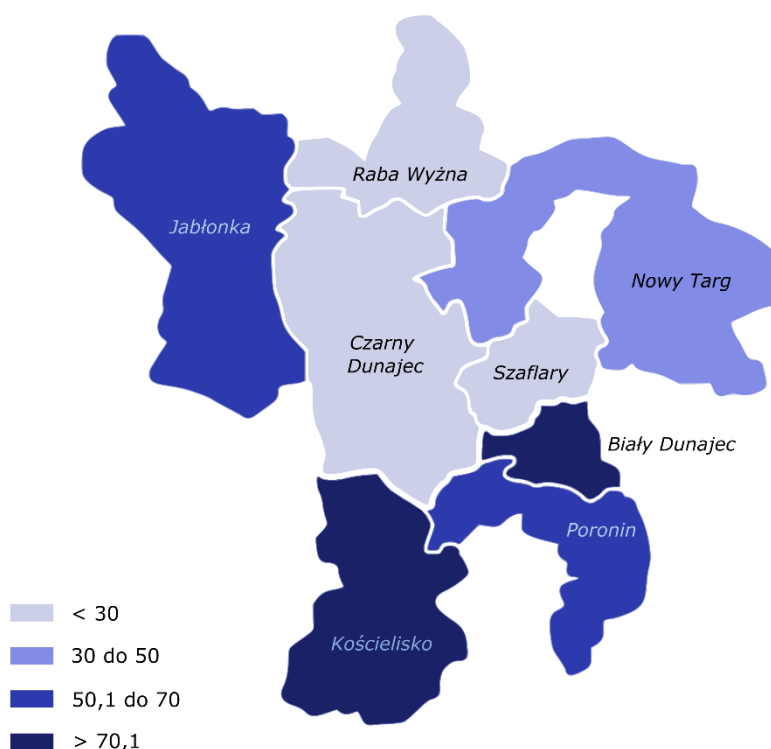
- Łagodzenie skutków gospodarczych związanych z epidemią koronawirusa (2020-2021) i wypracowanie mechanizmów reagowania na podobne wydarzenia w przyszłości;
- Wdrożenie działań wstrzymujących postępujące rozwarstwienie pomiędzy analizowaną jednostką a gminami ościennymi w zakresie poziomu lokalnej przedsiębiorczości;
- Podniesienie poziomu atrakcyjności inwestycyjnej gminy dla inwestorów, np. poprzez tworzenie i rozwijanie stref aktywności gospodarczej;
- Wsparcie procesu profesjonalizacji działania przedsiębiorstw z terenu gminy oraz promocja ich produktów i usług;
- Rozwój i komercjalizacja oferty czasu wolnego, ze szczególnym uwzględnieniem turystyki;
- Monitorowanie i obejmowanie wsparciem lub współpraca w tym zakresie grup bezrobotnych wymagających najpilniejszej interwencji;
- Współpraca z powiatem w zakresie modernizacji kształcenia zawodowego, w szczególności dostosowania oferty kształcenia do potrzeb rynku pracy.

d) środowiska naturalnego:

100% obszaru gminy Czarny Dunajec jest objęte formą ochrony przyrody – od 1997 r. rolę tę pełni Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu. Dodatkowo, środkowa część gminy – w przybliżeniu obszar pomiędzy miejscowościami Odrowąż i Dział na północy oraz Czarny Dunajec i Wróblówka na południu – włączona została w struktury „Natury 2000” pod nazwą „Torfowiska Orawsko-Nowotarskie”, z myślą o ochronie siedliskowej oraz gatunkowej. Na obszarze analizowanej jednostki nie występują ponadto inne formy ochrony przyrody, za wyjątkiem obecności kilku obiektów posiadających status pomnika przyrody. Sam fakt objęcia całej gminy ochroną przyrody może z jednej strony przysłużyć się ochronie środowiska naturalnego, z drugiej z kolei stanowić poważną barierę inwestycyjną, nie tylko w zakresie rozwoju przemysłu, ale również i usług turystycznych – zwłaszcza tych wymagających daleko idącej rozbudowy infrastruktury.

Zasób środowiska naturalnego, który na terenie gminy Czarny Dunajec od stosunkowo niedawna jest wykorzystywany, stanowi geotermia. W 2016 r. na granicy Chochołowa i Witowa otwarty został kompleks rekreacyjno-wypoczynkowy „Termy Chochołowskie”, którego baseny zasilane są wodą z wnętrza ziemi o temperaturze przekraczającej 80°C. Termy te przedstawiane są jako jedne z największych na Podhalu i w całej Polsce.

Rysunek 5: Odsetek [%] mieszkańców posiadających dostęp do wodociągu w 2019 r.

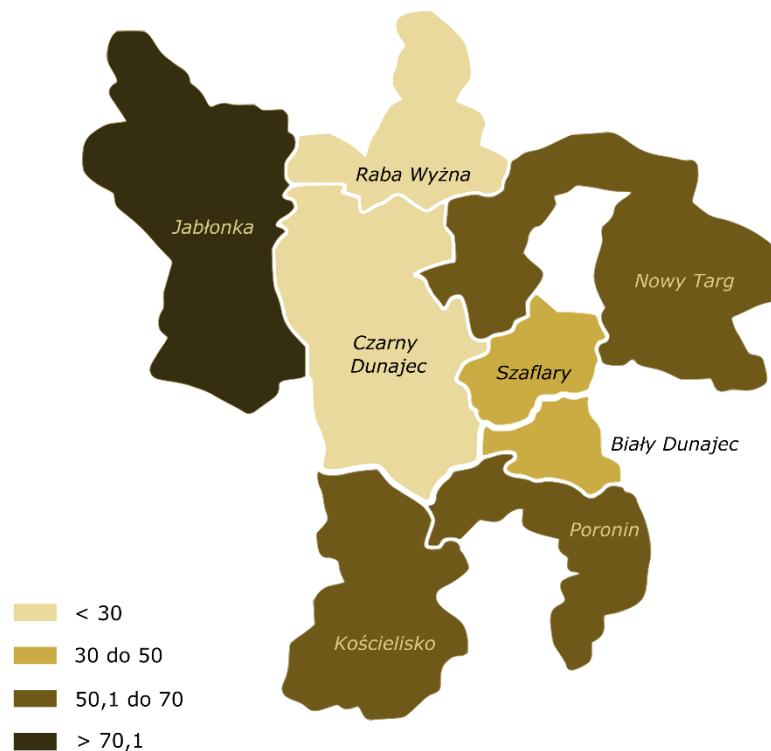

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Polem do pilnej interwencji w zakresie zahaczającym o stan i ochronę środowiska naturalnego, ale także związanym z jakością życia mieszkańców jednostki, jest wyposażenie w infrastrukturę sieciową. Według danych GUS, na koniec 2019 r. zaledwie 28,5% mieszkańców gminy Czarny Dunajec posiadało dostęp do wodociągu, co stanowiło wynik znacznie niższy od średniej dla powiatu (49,2%), województwa (82,0%) oraz jeden z najniższych spośród gmin ościennych – nieznacznie gorszym legitymowały się gminy Szaflary (27,9%) i Raba Wyżna (23,3%).

Według danych UG Czarny Dunajec, na koniec 2019 r. sieć kanalizacyjna rozprowadzona była jedynie w czterech miejscowościach jednostki. W Koniówce i Podczerwonym przyłącza kanalizacyjne posiadało 100% budynków mieszkalnych, w Czarnym Dunajcu 78%, a w Chochołowie 72%. Zwraca uwagę, że budowy sieci dokonano w centralnej części gminy, o ukształtowaniu terenu sprzyjającym takim inwestycjom. Należy przypuszczać, że ewentualna rozbudowa sieci kanalizacyjnej w północnej i południowej części jednostki będzie z tego tytułu znacznie bardziej kosztowna, miejscami nieuzasadniona, a więc należy poszukiwać rozwiązań alternatywnych – kompleksowa usługa asenizacyjna i inne.

Rysunek 6: Odsetek [%] mieszkańców posiadających dostęp do kanalizacji w 2019 r.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W zakresie infrastruktury technicznej w gminie Czarny Dunajec największy problem występuje z dostępnością do gazociągu. Na koniec 2019 r. posiadało ją zaledwie 0,6% mieszkańców jednostki. Należy przy tym zaznaczyć, że praktyczny brak dostępu do gazociągu (wartość parametru nie przekraczająca 1,5%) występował w większości gmin ościennych, a wartość uśredniona dla całego powiatu nowotarskiego wynosiła zaledwie 10,6%. Dostęp do paliwa gazowego jest istotny przede wszystkim w kontekście zapowiadanego od wielu lat zakazu stosowania paliw stałych do ogrzewania budynków oraz likwidacji kotłów i pieców węglowych. Należy przyjąć, że spora część budynków mieszkalnych w gminie ogrzewana jest paliwem stałym, powodującym zjawisko smogu, zwłaszcza w okresie jesienno-zimowym.

W okresie 2017-2019 sukcesywnie wzrastała liczba odpadów, zbieranych na terenie gminy Czarny Dunajec. W 2019 r. było to 4 228,33 t, co stanowiło 0,19 tony na mieszkańca – nieco wyższymi wartościami parametru charakteryzowały się zarówno powiat nowotarski (0,23 t), jak i cała Małopolska (0,32 t). 34,6% ogólnej masy odpadów zostało zebrane selektywnie, co jest rezultatem lepszym od powiatowego (33,5%) i wojewódzkiego (33,2%), ale też jednym z niższych spośród

ościennych gmin. Dodatkowym problemem zdaje się być zbyt zaniżona liczba mieszkańców gminy zawarta w deklaracjach śmieciowych, co powoduje istotne wzrosty kosztów funkcjonowania systemu gospodarowania odpadami i zniechęca mieszkańców do ponoszenia tych kosztów. Problem ten jest również widoczny w przypadku działalności turystycznej – wynajmu pokoi dla turystów, pensjonatów i innych obiektów noclegowych – gdzie zazwyczaj nie są deklarowane rzetelne ilości osób przebywających tymczasowo na terenie gminy. Problem ten ma większą skalę dla gmin bardziej nastawionych na turystykę, natomiast jest powszechny dla Podhala i stanowi znaczące zagrożenie dla samego systemu gospodarowania odpadami, jak i dla środowiska naturalnego, z którego turystyka na Podhalu „żyje”.

Konsekwencje:	Wyzwania:
<ul style="list-style-type: none"> • Umiarkowany potencjał do dalszej rozbudowy oferty turystycznej w oparciu o posiadane zasoby środowiska naturalnego; • Niskie – w porównaniu do części podhalańskich gmin – ryzyko degradacji środowiska naturalnego wskutek wzmożonego ruchu turystycznego; • Możliwe kolizje pomiędzy planami inwestycyjnymi a regulacjami dotyczącymi ochrony przyrody (Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu, „Natura 2000”); • Problemy w dostępie do infrastruktury sieciowej skutkujące obniżeniem poziomu życia mieszkańców, zagrożeniem dla środowiska naturalnego oraz obniżeniem atrakcyjności osadniczej jednostki; • Zagrożenie dla mieszkańców oraz obniżenie jakości życia związane z zanieczyszczeniem powietrza – także ze względu na brak miarodajnych, analizowanych na bieżąco pomiarów; • Wzrost kosztów gospodarowania odpadami i zagrożenia związane z nieefektywnym systemem odbioru i utylizacji śmieci (m.in. powstawanie dzikich wysypisk śmieci). 	<ul style="list-style-type: none"> • Umiejętne wykorzystanie posiadanego zasobu środowiskowego w rozwoju oferty spędzania czasu wolnego; • Kontynuacja współpracy transgranicznej (jednostki samorządu terytorialnego z terenu Słowacji) w zakresie ochrony środowiska i promocji jego walorów; • Dalsza współpraca z gminami ościennymi w zakresie tworzenia jednolitej oferty turystycznej i rekreacyjnej oraz jej promocji; • Tworzenie i utrzymywanie w odpowiednim stanie infrastruktury sportowej, rekreacyjnej i wypoczynkowej; • Podejmowanie działań w zakresie rozwoju infrastruktury sieciowej; • Poprawa stanu środowiska naturalnego, w szczególności czystości powietrza (wsparcie likwidacji nieekologicznych źródeł ciepła) oraz rzek i potoków przepływających przez obszar gminy; • Podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy, także w postaci gotowości ponoszenia wyższych kosztów na ochronę środowiska; • Uszczelnienie, większe urealnienie systemu gospodarowania odpadami w gminie.

e) kultury i dziedzictwa kulturowego:

W rejestrze zabytków nieruchomych województwa małopolskiego gminę Czarny Dunajec reprezentuje 110 obiektów – wszystkie zlokalizowane na terenie Chochołowa. Dodatkowo sam Chochołów figuruje w rejestrze jako rezerwat urbanistyczny i architektoniczny. Jest to o tyle ciekawe, że wpis nie obejmuje m.in. kościołów w Czarnym Dunajcu (XVIII w.), Piekielniku (XVIII w.), Odrowążu (XIX w.). Zabytki Chochołowa stanowi natomiast doskonale zachowany zespół chałup, zagród i zabudowań gospodarczych, o architekturze typowej dla tej części Podhala. Zasób ten, choć niewątpliwie przesądza o wyjątkowości tej podhalańskiej wsi, bywa także uważany – zwłaszcza przez

jej mieszkańców, głównie właściciele nieruchomości – za balast, ze względu na brak możliwości dokonywania poważniejszych remontów i rozbudów w obiektach objętych opieką konserwatorską. Jego odpowiednie utrzymanie i wyeksponowanie, przy uwzględnieniu codziennego funkcjonowania i potrzeb mieszkańców stanowi jedno z poważniejszych wyzwań ochrony konserwatorskiej w skali całej Polski.

W przypadku analizowanej jednostki opisywane wcześniej złoża torfu można rozpatrywać także przez pryzmat dziedzictwa kulturowego – a ściślej przemysłowego. W 2018 r. w Chochołowie pod nazwą Centrum Promocji i Ochrony Torfowisk zaczęło działać muzeum (analogiczne powstało na terenie Słowacji, co było jednym z założeń programu Interreg V-A, w ramach którego pozyskano dofinansowanie, a którego liderem była Gmina Czarny Dunajec). Wartą wspomnienia ciekawostką jest istnienie na obszarze analizowanej jednostki wąskotorowej kolejki przemysłowej. Użytkuje ją Zakład Produkcji Torfu „Bór za Lasem” w Czarnym Dunajcu. Tor o długości kilku kilometrów łączy zakład przetwórczy z miejscem eksploatacji górniczej – torfowiskiem „Puścizna Wielka”. Kolejka torfowa, choć wciąż czynna i używana zgodnie z przeznaczeniem (co samo w sobie czyni ją unikatem na skalę ogólnopolską), jest interesującym przykładem zabytku techniki. O potencjale do jej wykorzystania do celów turystycznych może świadczyć chociażby fakt, że staraniem właściciela oraz gminy niedawno odrestaurowano będące w posiadaniu zakładu lokomotywę spalinową oraz dwa zabytkowe wagony pasażerskie, pochodzące z zlikwidowanej przed wielu laty Myszynieckiej Kolei Wąskotorowej. Jeden z nich ma służyć jako miejsce postojowe dla rowerzystów na jednej ze ścieżek rowerowych.

Istotnym zasobem niematerialnego dziedzictwa kulturowego, obejmującym całą gminę, jest szeroko pojęta kultura góralska. Jej bogactwo znajduje swoje odbicie chociażby w liczbie organizacji związanych z szeroko pojętym kultywowaniem folkloru, działających przy wsparciu Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec – strona internetowa jednostki wymienia Gminny Zespół Góralski „Watra”, 13 dziecięcych zespołów góralskich oraz jeden dorosły. Zespoły te w nauce tańca, śpiewu i gry na instrumentach wspierają oddziały Związku Podhalan - w analizowanej jednostce funkcjonuje ich 16. Bogactwo kultury góralskiej oraz jej rozpoznawalność niewątpliwie stanowi atut jednostki, ale należy także mieć na uwadze, że nie jest to zasób, który wyróżniałby gminę Czarny Dunajec spośród najbliższego otoczenia. W podobny sposób można scharakteryzować właściwie każdą gminę podhalańską, co z pewnością utrudnia wyróżnienie jednostki w oparciu o góralski folklor i kulturę. Inną jednostką gminną odpowiedzialną za krzewienie kultury jest Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Dunajcu, posiadająca filie w 8 innych miejscowościach.

Konsekwencje:

- Posiadanie na obszarze gminy unikatowego w skali kraju zespołu drewnianych zabudowań mieszkalnych (Chochołów) oraz zabytku techniki związanego z tradycjami wydobycia torfu – „wizytówki” jednostki pozwalające na wyróżnienie się spośród innych;
- Ryzyko występowania konfliktów społecznych pomiędzy właścicielami obiektów zabytkowych a służbami konserwatorskimi;
- Bogaty zasób niematerialnego dziedzictwa kulturowego (kultura góralska) przy

Wyzwania:

- Opracowanie i rozwijanie oferty turystycznej opartej na posiadanych zasobach dziedzictwa kulturowego i skuteczną jej promocją;
- Wypracowanie mechanizmów chroniących zabytkową zabudowę Chochołowa z uwzględnieniem potrzeb zgłaszanych przez kluczowych interesariuszy – właściciele nieruchomości (mieszkańców), służby konserwatorskie oraz turystów;
- Umiejętne, unikające „komercjalizacji” wykorzystanie potencjału niematerialnego dziedzictwa kulturowego Podhala;

<p>jednoczesnej dużej „konkurencji” w eksploatacji podobnych zasobów ze strony innych gmin podhalańskich;</p> <ul style="list-style-type: none">• Możliwość rozbudowy oferty turystycznej, unikatowej na skale co najmniej ponadlokalną, w oparciu o posiadane zasoby;• Potencjał w zakresie transgranicznego wykorzystania zasobów dziedzictwa kulturowego.	<ul style="list-style-type: none">• Kontynuacja współpracy międzygminnej i transgranicznej w zakresie ochrony i eksponowania zasobów dziedzictwa kulturowego.
---	---

f) tzw. „przemysłów czasu wolnego”, na czele ze sportem, turystyką i rekreacją:

Za jeden z wiodących potencjałów gminy Czarny Dunajec należy uznać turystykę rowerową, głównie w wydaniu rekreacyjnym. Sprzyjają temu ukształtowanie terenu oraz dobrze rozwinięta infrastruktura – na czele z poprowadzoną po śladzie zlikwidowanej linii kolejowej Nowy Targ – Czarny Dunajec – Trzciana (Słowacja) ścieżką rowerową o długości 37 km. Trasa dla rowerów – podobnie jak wcześniej kolej – łączy te same miejscowości, jest wyposażona w infrastrukturę dla podróżnych (wiaty, miejsca wypoczynku), natomiast gratką dla miłośników techniki są pozostałości infrastruktury kolejowej, jak zabytkowe budynki dworców czy kratownicowy most kolejowy na Czarnym Dunajcu. Rozbudowa szlaków rowerowych na terenie gminy Czarny Dunajec prowadzona jest pod marką „Historyczno-Kulturowo-Przyrodniczy Szlak Wokół Tatr”. Poza wspomnianą, przystosowaną szczególnie dla rowerzystów, dostępnych jest jeszcze kilka innych, poprowadzonych głównie po śladzie dróg publicznych o niewielkim natężeniu ruchu, leśnych i dojazdowych do pól.

Pod względem infrastruktury narciarstwa zjazdowego gmina Czarny Dunajec jest znacznie ubożej wyposażona niż jednostki sąsiednie – dość wspomnieć, że na jej obszarze znajdują się zaledwie dwie stacje narciarskie (Czerwienne, Ciche – obecnie niedziałające) o niewielkiej rozpoznawalności, nieposiadające warunków oraz infrastruktury pozwalających na konkurowanie z najczęściej odwiedzanymi wyciągami Podhala. W ostatnich latach uruchomiono także trasę narciarstwa biegowego Czarny Dunajec – Chochołów oraz dwie skocznie narciarskie (HS-16 i HS-30) w Chochołowie o przeznaczeniu szkoleniowym dla najmłodszych adeptów skoków. Wyjątek na polu rozpoznawalności i atrakcyjności dla osób spoza gminy stanowią wspomniane „Termy Chochołowskie”, które pomimo krótkiego okresu działalności udanie konkurują z pozostałymi ośrodkami na Podhalu o podobnej ofercie. Dość uboga jest także sieć pieszych szlaków turystycznych PTTK – przez analizowaną jednostkę przechodzą cztery takie szlaki: Przełęcz pod Żeleźnicą – Szaflary (czerwony, na obszarze gminy Czarny Dunajec przechodzi przez Pieniążkowice i Dział), Przełęcz pod Żeleźnicą – Zubrzyca Dolna (żółty, przechodzący przez Podszkle), Chochołów – Poronin – Łapsze Wyżne – Przełęcz Trzy Kopce (czerwony) oraz Zakopane – Dursztyn (zielony, przechodzący przez Czerwienne). Przy umiarkowanym potencjale atrakcji turystycznych gminy (wyjąwszy wspomniany Chochołów) oraz silnej konkurencji ze strony podhalańskich gmin zasadna wydaje się obrona przed laty ścieżka tworzenia i promowania produktu turystycznego, jakim jest szeroko pojęta turystyka pieszo-rowerowa. Dodatkowo jedną z możliwości rozwoju gminy jest turystyka uzdrowiskowa. Wyzwaniem jest zagospodarowanie Obszaru Ochrony Uzdrowiskowej Czarny Dunajec (odpowiednia infrastruktura, park zdrojowy, zaangażowanie kapitału prywatnego itp.),

w poszanowaniu dla szczególnych zasobów środowiskowych (Natura 2000). W przyszłości ten rodzaj oferty może stanowić ważny element przewagi konkurencyjnej gminy.

Położenie na Podhalu – jednym z najbardziej rozpoznawalnych i najczęściej odwiedzanych regionie Polski – sprawia, że jednym z istotniejszych źródeł utrzymania (podstawowego bądź dodatkowego) mieszkańców jednostki jest udostępnianie pokoi dla turystów. Określenie skali zjawiska nie jest możliwe za sprawą metodologii zbierania danych BDL GUS w tym zakresie (tylko oficjalne obiekty noclegowe odpowiednich kategorii, bez kwater prywatnych i podobnych miejsc noclegowych). Strona internetowa gminy w samym tylko Chochołowie wymienia 27 kwater noclegowych.

Konsekwencje:

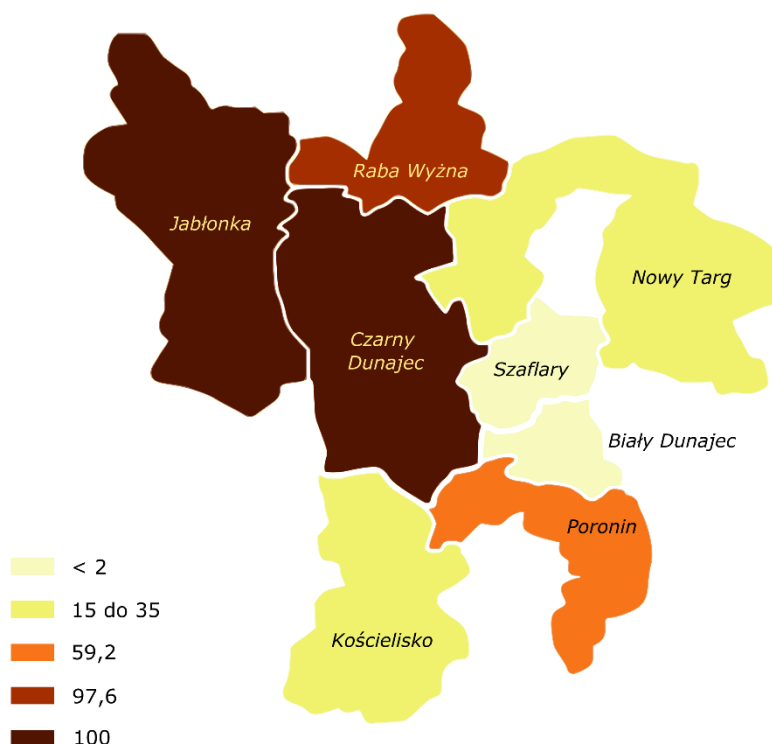
- Posiadanie unikatowego w skali Podhala produktu turystycznego – ścieżek i szlaków rowerowych, w tym o charakterze transgranicznym - możliwość wyróżnienia się spośród jednostek ościennych;
- Potencjał promocyjny gminy jako miejsca do uprawiania aktywnego wypoczynku, rekreacji oraz poprawy zdrowia;
- Niewyróżniające (zwłaszcza w porównaniu do gmin Zakopane, Kościelisko czy Bukowina Tatrzańska) zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodnicze sprzyjające uprawianiu turystyki pieszej;
- Baza infrastrukturalna głównie o znaczeniu lokalnym, za wyjątkiem ścieżek rowerowych oraz Term Chochołów, wyróżniających gminę w skali regionu;
- Bliskość Tatr, Gorców i Orawy – znaczący potencjał do prowadzenia działalności gospodarczej w branży turystycznej (noclegi, gastronomia, transport);
- Możliwość znalezienia zatrudnienia przez mieszkańców gminy w branży turystycznej w podmiotach działających na terenie gmin ościennych – częściowe przełożenie na atrakcyjność osadniczą jednostki;
- Duże znaczenie branży turystycznej i rekreacyjnej dla zarobkowania (podstawowego lub dodatkowego) przez mieszkańców jednostki.

Wyzwania:

- Kontynuacja i intensyfikacja działań w zakresie rozwijania oferty turystycznej w oparciu o posiadane zasoby, z naciskiem na unikatowość oferty;
- Prowadzenie zrównoważonej polityki w zakresie podnoszenia atrakcyjności turystycznej gminy, z uwzględnieniem negatywnych konsekwencji (zwłaszcza dla mieszkańców i środowiska) wiążących się ze znaczącym wzmożeniem ruchu turystycznego;
- Utrzymanie posiadanej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej na odpowiednim poziomie i jej rozbudowa w oparciu o racjonalne przesłanki lub posiadane oryginalne zasoby (torfowiska);
- Wspieranie inicjatyw prywatnych w zakresie budowy oferty turystycznej na obszarze jednostki w zgodzie z ładem przestrzennym i ochroną zasobów przyrodniczych;
- Współpraca z ościennymi jednostkami samorządu terytorialnego (w tym także i z terenu Słowacji) w zakresie usprawnienia obsługi ruchu turystycznego;
- Wdrożenie mechanizmów łagodzących negatywne konsekwencje pandemii koronawirusa (2020) dla mieszkańców gminy czerpiących dochody z branży turystycznej i pokrewnych;
- Intensyfikacja włączania spuścizny regionalnej do „przemysłów czasu wolnego” – tradycyjne dla Podhala rolnictwo, obrzędy, kuchnia regionalna, architektura itp.
- Wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego jednostki i dalsze prace nad rozwijaniem/zagospodarowaniem Obszaru Ochrony Uzdrowiskowej Czarny Dunajec.

g) planowania i zagospodarowania przestrzennego:

Rysunek 7: Pokrycie powierzchni gmin planami zagospodarowania przestrzennego w 2019 r. [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Według danych na koniec 2019 r., obszar gminy Czarny Dunajec w 100% pokryty jest planami zagospodarowania przestrzennego. Spośród gmin ościennych identyczny rezultat notuje jedynie gmina Jabłonka, zbliżony gmina Raba Wyżna (97,6%), natomiast pozostałe nie przekroczyły pułapu 60%. Rezultat analizowanej jednostki bardzo korzystnie wypada także w zestawieniu ze średnią notowaną dla wszystkich gmin powiatu nowotarskiego (70,3%) oraz województwa małopolskiego (68,0%). Zarówno PZP jak i pozostałe informacje z zakresu planowania przestrzennego udostępnione są za pośrednictwem strony internetowej gminy w postaci Systemu Informacji Przestrzennej.

Konsekwencje:

- Pozytywny wpływ pokrycia pełnej powierzchni gminy planami zagospodarowania przestrzennego na jej atrakcyjność osadniczą i gospodarczo-inwestycyjną oraz ochronę środowiska;
- Przewaga konkurencyjna jednostki w stosunku do gmin ościennych, wynikających z posiadania planów zagospodarowania przestrzennego.

Wyzwania:

- Kontynuacja prac planistycznych w odpowiedzi na zgłaszane potrzeby ze strony mieszkańców, inwestorów, służb i pozostałych interesariuszy.

h) bezpieczeństwa publicznego i ochrony zdrowia:

Opiekę zdrowotną dla mieszkańców gminy Czarny Dunajec zapewnia Samodzielny Gminny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Czarnym Dunajcu, dostępny w czterech lokalizacjach (Czarny Dunajec, Ratułów, Chochółów, Odrowąż). Ofertę uzupełniają przychodnie położone na terenie gmin ościennych oraz w nieodległych Nowym Targu i Zakopanem. Tam też znajdują się najbliższe położone szpitale. Gmina Czarny Dunajec objęta jest działaniem Zespołu Ratownictwa Medycznego stacjonującego całodobowo na terenie wsi Wróblówka. Mając na uwadze powyższe należy założyć, że dostęp do rozmaitych usług medycznych dla mieszkańców jednostki jest zadowalający. Za mankamenty można uznać odległość – a co za tym idzie uciążliwość w dojeździe – do lecznic o specjalistycznym profilu działania (za najbliższy taki ośrodek można uznać Kraków) oraz niedobory w kadrze medycznej, sprzecznie, długi czas oczekiwania na przyjęcie do specjalisty czy utrudniona dostępność placówek medycznych dla osób starszych i z niepełnosprawnościami. Sytuację tę dodatkowo pogłębia trwający obecnie (koniec 2020 roku) kryzys spowodowany pandemią koronawirusa.

Rysunek 8: Rozmieszczenie jednostek OSP i ZRM w gminie Czarny Dunajec (2019)

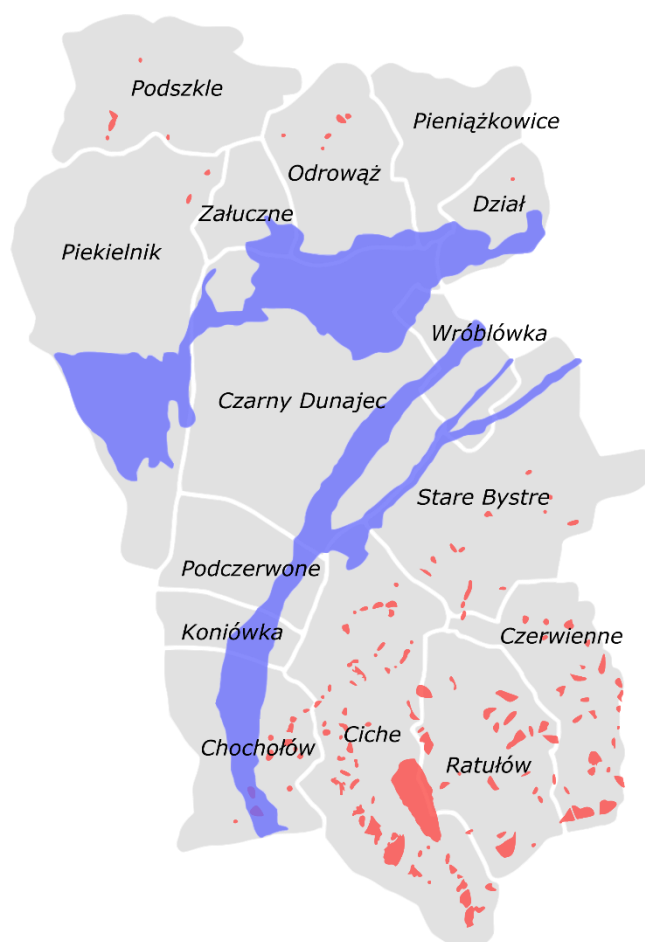
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Czarny Dunajec

Ważnym ogniwem w dbaniu o bezpieczeństwo osób i mienia na terenie gminy są ochotnicze straże pożarne. Na koniec 2019 r. działało 20 jednostek OSP, z czego w niektórych miejscowościach nawet po dwie (Ratułów, Czerwiennie) lub cztery (Ciche). Według raportu o stanie gminy z 2019 r., wszystkie jednostki posiadają gotowość do działań ratowniczo-gaśniczych na wypadek pożarów, 8 (40% ogółu)

w zakresie ratownictwa technicznego i drogowego, a jedna (5% ogółu) w zakresie ratownictwa powodziowego. Do KSR-G zaliczone zostały OSP w Czarnym Dunajcu, Chochołowie, Piekielniku, Podczerwonym i Ratułowie. Najbliższe komendy PSP znajdują się w Nowym Targu i Zakopanem.

Analiza danych dotyczących przestępczości pozwala na stwierdzenie, że gmina Czarny Dunajec jest jednostką o wysokim poziomie bezpieczeństwa. Odnotowane zdarzenia mają charakter incydentalny, ponadto na przestrzeni lat 2015-2019 widoczny jest spadek liczby kradzieży cudzych rzeczy oraz kradzieży z włamaniem (odpowiednio z 21 do 9 i z 14 do 8). W samym 2019 r. nie odnotowano bójek, pobić czy przestępstw rozbójniczych. Za najpoważniejsze zagrożenia dla bezpieczeństwa mieszkańców jednostki należy uznać te związane z ruchem drogowym – na w miarę stałym poziomie utrzymuje się liczba kolizji i wypadków drogowych. W 2019 r. w 7 wypadkach nikt nie zginął, ale liczba rannych (12) była najwyższa w całym analizowanym okresie. Na tym samym poziomie przez całe analizowane pięcioletnie utrzymuje się także liczba nietrzeźwych kierowców. W 2019 r. odnotowano 38 takich przypadków.

Rysunek 9: Zagrożenie powodziowe (kolor niebieski) i osuwiskowe (kolor czerwony) w gminie Czarny Dunajec

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Czarny Dunajec

Do najistotniejszych zagrożeń naturalnych możliwych do zaistnienia na obszarze gminy Czarny Dunajec należy ryzyko powodzi i podtopień, występujące wzdłuż biegu rzeki Czarny Dunajec oraz na rozległej, niezabudowanej równinie w trójkącie tworzonej przez miejscowości Czarny Dunajec, Załuczne i Dział. W tym drugim przypadku powódzie nie stanowią zagrożenia dla infrastruktury, natomiast ewentualne wystąpienie z brzegów rzeki Czarny Dunajec może skutkować znacznymi

zniszczeniami w zabudowie miejscowości położonych wzdłuż jego biegu – Chochołowa, Koniówki, Czarnego Dunajca i Wróblówki. Według map publikowanych przez Hydroportal ISOK PGW Wody Polskie, w skrajnych przypadkach zagrożone zalaniem może być ponad 95% zabudowy mieszkalnej (Chochołów, Koniówka). Zapobieganie wylewom Czarnego Dunajca w połączeniu z budową i utrzymywaniem w należytym stanie zabezpieczeń na jego dopływach (co ma kluczowe znaczenie szczególnie w przypadku podtopień powodowanych krótkimi, ale gwałtownymi ulewami) wydaje się być jednym z najpoważniejszych wyzwań dla analizowanej jednostki w zakresie bezpieczeństwa publicznego.

Nieco mniejsze ryzyko związane jest z występowaniem osuwisk – obszary zagrożone w zdecydowanej większości zgrupowane są w południowej oraz południowo-wschodniej części gminy na pofałdowanym terenie zaliczanym do Pogórzy Przedtatrzańskich. Największa liczba obszarów zagrożonych ruchami masowymi ziemi znajduje się obszarze miejscowości Ciche (z najobszerniejszym z nich, zajmującym teren zbliżony do prostokąta o wymiarach ok. 2 km na 0,8 km), Ratułów i Czerwiene. Analiza dostępnych map i opracowań pokazuje, że chociaż większość osuwisk znajduje się na terenach niezabudowanych (lasy, nieużytki, tereny rolnicze), to istnieje zagrożenie zniszczeń bądź uszkodzeń infrastruktury budowlanej w wyniku ewentualnych osunięć ziemi.

Konsekwencje:

- Dobry dostęp do podstawowych usług medycznych na terenie gminy – rozległa sieć placówek;
- Powolny choć nieunikniony wzrost zapotrzebowania na opiekę zdrowotną, w tym na usługi specjalistyczne, związany ze zmianami w strukturze demograficznej;
- Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego – niewielka liczba odnotowanych zdarzeń przy jednoczesnym spadku najczęściej spotykanych, tj. kradzieży;
- Brak znaczącej poprawy w statystykach dotyczących zdarzeń drogowych – utrzymująca się liczba wypadków, kolizji oraz zatrzymań nietrzeźwych kierowców;
- Występujące zagrożenie powodziowe na terenie gminy, włącznie z możliwością podtopień terenów z zabudową mieszkalną.

Wyzwania:

- Doskonalenie systemu ochrony zdrowia, w tym w kontekście zmian w strukturze demograficznej;
- Przeciwdziałanie spodziewanym na terenie całego kraju problemom związanym z funkcjonowaniem służby zdrowia na poziomie lokalnym;
- Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym, zarówno poprzez działania inwestycyjne (rozbudowa i modernizacja infrastruktury), jak i prewencyjne;
- Zapewnienie bezpieczeństwa mieszkańcom gminy poprzez poprawę wyposażenia i podnoszenie kwalifikacji miejscowych placówek służących ratowaniu zdrowia i życia (w tym OSP).

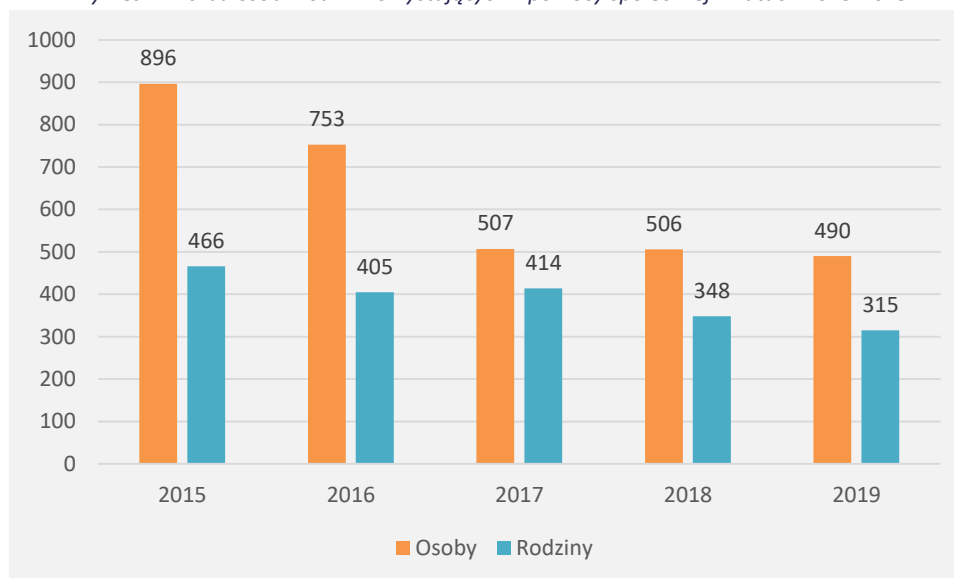
i) polityki społecznej:

Analiza danych dotyczących pomocy społecznej pokazuje, że w latach 2015-2019 liczba korzystających ze świadczeń stale malała – tyczy się to zarówno pojedynczych osób (spadek z 896 do 490) jak i całych rodzin (spadek z 466 do 315). Niepokojącym trendem jest wysokość odsetka osób poniżej 18 roku życia w ogólnej liczbie korzystających z wsparcia – co prawda zmniejszył się on do poziomu 53,5% (2019) z 62,3% (2015), ale i tak należy uznać go za wysoki. Z kolei udział kobiet i mężczyzn w wieku poprodukcyjnym w ogólnej liczbie wspieranych osób jest nieznaczny – w 2019 r. wynosił on, odpowiednio, 8,0% i 2,2%.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

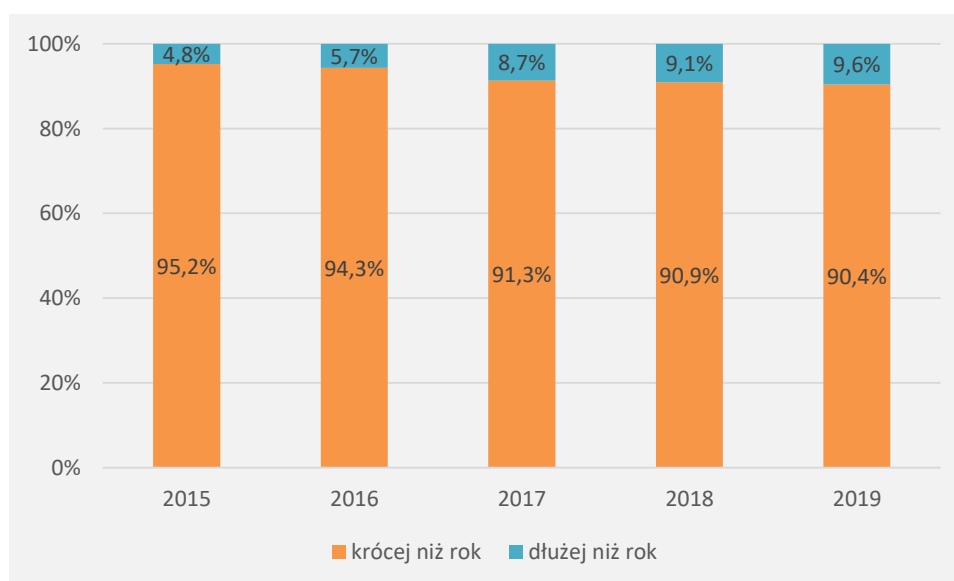
Warto zwrócić uwagę także na fakt, że w ogólnej liczbie osób, którym w gminie Czarny Dunajec udzielano wsparcia społecznego, przez cały analizowany okres zdecydowaną większość stanowili korzystający z pomocy społecznej krótkotrwale – w okresie 2015-2019 odsetek ten nie spadał poniżej poziomu 90%, choć należy także odnotować, że odsetek korzystających z pomocy społecznej dłużej niż rok sukcesywnie się zwiększa. Trendy, obserwowane w przypadku pojedynczych osób, mają swoje odzwierciedlenie także w przypadku danych dotyczących całych rodzin. Poza wspomnianym, sukcesywnym spadkiem liczby rodzin korzystających ze świadczeń w latach 2015-2019, zdecydowaną większość w tym gronie stanowią rodziny wspierane przez krócej niż rok (85,1% ogółu w 2019 r.), choć i tu daje się zauważyć sukcesywny spadek tej wartości, na rzecz rodzin wspieranych długotrwale.

Wykres 4: Liczba osób i rodzin korzystających z pomocy społecznej w latach 2015-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Czarny Dunajec

Wykres 5: Struktura korzystających z pomocy społecznej w gminie Czarny Dunajec ze względu na czas pobierania świadczeń w latach 2015-2019

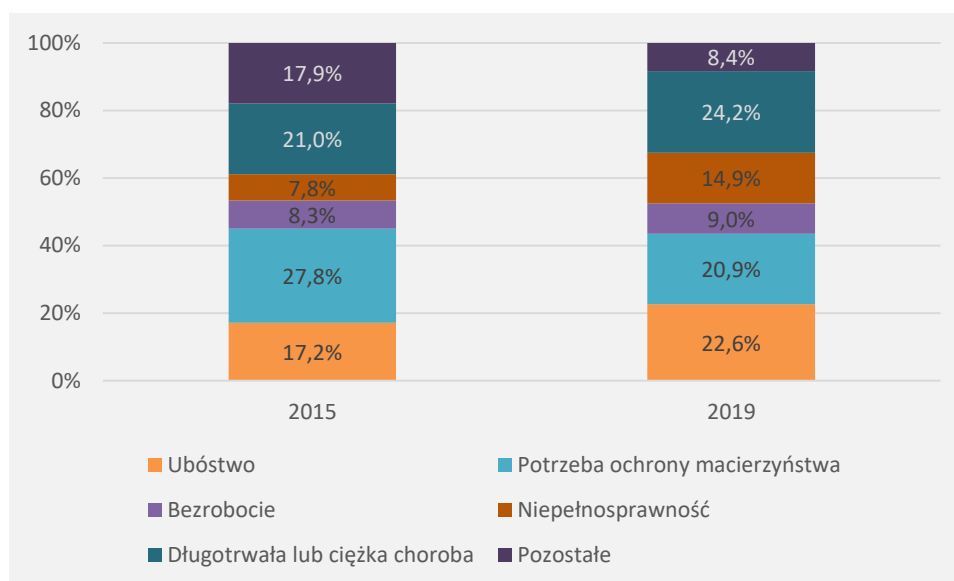

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Czarny Dunajec

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Struktura udzielania świadczeń pomocy społecznej ze względu na powód pokazuje, że w gminie Czarny Dunajec nie występuje problem społeczny, który można byłoby nazwać wiodącym. Do najczęstszych powodów udzielania wsparcia w 2019 r. należały długotrwała lub ciężka choroba (24,2%), ubóstwo (22,6%) oraz potrzeba ochrony macierzyństwa, w tym wielodzietność (20,9%). W stosunku do roku 2015 struktura ta nie uległa znaczącym zmianom, aczkolwiek należy podkreślić utratę prymatu świadczeń związanych z potrzebą ochrony macierzyństwa (27,8% ogółu), co przypuszczalnie ma związek z wprowadzeniem programu socjalnego „Rodzina 500+”. Należy przy tym założyć, że w perspektywie najbliższych kilku lat wzrośnie udział bezrobocia, z racji wystąpienia negatywnych efektów pandemii COVID-19.

Wykres 6: Struktura powodów udzielania świadczeń pomocy społecznej w gminie Czarny Dunajec w latach 2015 i 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GOPS Czarny Dunajec

Konsekwencje:

- Malejąca liczba osób i rodzin korzystających ze wsparcia społecznego;
- Poprawiająca się sytuacja gminy Czarny Dunajec w zakresie konieczności udzielania pomocy społecznej na tle gmin ościennych;
- Wysoki odsetek osób poniżej 18 roku życia korzystających z pomocy społecznej – ryzyko gorszego startu w przyszłość i uzależnienia od tej formy wsparcia;
- Stabilny, przewidywalny katalog przyczyn udzielania świadczeń pomocy społecznej, związany głównie ze zdarzeniami losowymi (choroby) oraz wielodzietnością.

Wyzwania:

- Utrzymanie korzystnego trendu spadku liczby osób i rodzin korzystających ze wsparcia społecznego, zwłaszcza w obliczu prognozowanego spowolnienia gospodarczego wywołanego epidemią COVID-19;
- Skierowanie dodatkowych form wsparcia i aktywizacji do osób poniżej 18 roku życia, stanowiących znaczący odsetek beneficjentów pomocy społecznej;
- Bieżące reagowanie w zakresie wsparcia społecznego na zmiany w strukturze i zapotrzebowaniu na nie, związane z procesami demograficznymi.

j) edukacji i wychowania:

Według stanu z końca 2019 r., na terenie gminy Czarny Dunajec funkcjonowało 6 przedszkoli, z czego:

- 1 publiczne, prowadzone przez samorząd gminny (Czarny Dunajec);
- 3 niepubliczne, prowadzone przez stowarzyszenia (Stare Bystre – 2, Czerwienne);
- 2 niepubliczne, prowadzone przez podmioty prywatne (Czarny Dunajec, Ciche);

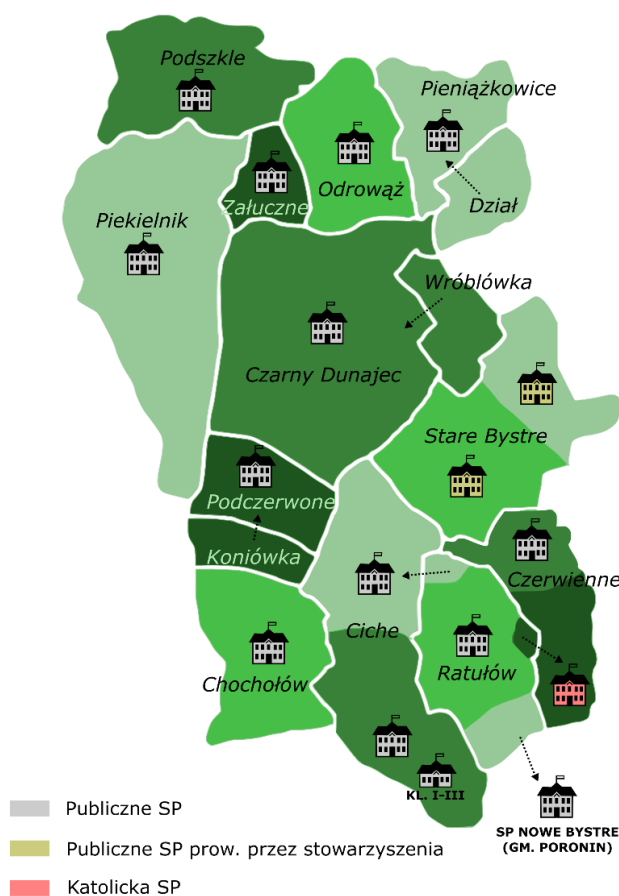
Dodatkowo, opiekę przedszkolną zapewniało:

- 14 oddziałów przedszkolnych przy szkołach podstawowych;
- 2 punkty przedszkolne w szkołach podstawowych.

Wartość wskaźnika obrazującego liczbę dzieci w placówkach przedszkolnych na 1000 dzieci w wieku 3-5 lat, wynosząca w gminie Czarny Dunajec w 2019 r. 831 była zbliżona do średniej powiatowej (831) oraz wojewódzkiej (897), a jednocześnie najwyższa spośród wszystkich gmin ościennych, co może wskazywać na zapotrzebowanie i popularność tej formy opiekuńczo-wychowawczej wśród mieszkańców jednostki. Jednocześnie liczba dzieci w wieku 3-5 lat przypadająca na jedno miejsce w przedszkolu, która w 2019 r. wyniosła 3,59 zdaje się wskazywać na problemy z dostępnością tych placówek (zwłaszcza w obliczu średniego wyniku dla powiatu – 1,46 oraz regionu – 0,99), choć należy mieć także na uwadze zawodność statystyk w tym zakresie.

Z kolei zadania w zakresie szkolnictwa podstawowego realizowało łącznie 16 placówek: 13 publicznych szkół podstawowych, prowadzonych przez samorząd gminny oraz 3 szkoły podstawowe prowadzone przez stowarzyszenia.

Rysunek 10: Obwody szkolne dla szkół podstawowych w gminie Czarny Dunajec wg stanu na rok 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Czarny Dunajec

Z danych UG Czarny Dunajec wynika, że w roku szkolnym 2018/2019 do szkół podstawowych funkcjonujących na obszarze jednostki uczęszczało 2009 uczniów, z czego 441 (niespełna 22%) pobierało naukę w placówkach prowadzonych przez stowarzyszenie. Rozbudowana sieć szkół podstawowych w gminie może skłaniać do konieczności rozważenia zmian w strukturze organizacyjnej szkół – tym bardziej, że w niektórych miejscowościach działają po dwie (Czerwienne) bądź trzy (Ciche) takie placówki. Jednocześnie warto zaznaczyć, że według stanu na koniec 2019 r. spośród jednostek porównywanych jedynie w gminach Czarny Dunajec i Jabłonka funkcjonują szkoły prowadzone przez podmiot inny niż samorząd gminny – odsetek szkół gminnych wynosi tam odpowiednio 81% i 93%.

Według danych GUS liczba uczniów przypadających na jeden oddział w szkołach podstawowych w gminie Czarny Dunajec wynosiła w 2019 r. 13 – mniej niż w przypadku powiatu (15) i województwa (16) oraz większości gmin ościennych. Współczynnik skolaryzacji netto na koniec 2019 r. wyniósł 96,10% co – przynajmniej w teorii – oznacza, że niemal wszyscy uczniowie zamieszkujący jednostkę uczęszczają do szkół na terenie gminy. Wartość wskaźnika przewyższa średnią dla powiatu (94,13%) i województwa (94,47%). Z kolei analiza wyników ogólnopolskich egzaminów kończących edukację w szkołach podstawowych (tzw. „egzamin ósmoklasisty”) pokazuje, że konieczne może okazać się podjęcie działań skutkujących szczegółową oceną oraz podniesieniem poziomu nauczania – uczniowie ze szkół podstawowych z terenu gminy osiągnęli z reguły gorsze rezultaty niż ich rówieśnicy w gminach ościennych, a także w całym powiecie i regionie.

Tabela 1: Średnie rezultaty [% maksymalnej liczby punktów do zdobycia] z tzw. egzaminu ósmoklasisty w latach 2019-2020

	język polski		matematyka		język angielski	
	2019	2020	2019	2020	2019	2020
Małopolska	67%	62%	50%	51%	62%	57%
powiat nowotarski	65%	59%	45%	46%	53%	49%
Czarny Dunajec	59%	55%	45%	40%	51%	41%
Jabłonka	61%	57%	45%	45%	47%	46%
Nowy Targ [w]	68%	62%	45%	46%	51%	53%
Raba Wyżna	65%	55%	42%	46%	55%	51%
Szaflary	65%	54%	39%	44%	52%	43%
Biały Dunajec	59%	56%	45%	51%	55%	54%
Kościelisko	63%	57%	42%	47%	51%	50%
Poronin	62%	50%	43%	37%	52%	37%

Źródło: Opracowanie własne na podstawie OKE Kraków

Konsekwencje:

- Dobrze rozwinięta infrastruktura szkolna;
- Możliwe niedobory w zakresie infrastruktury przedszkolnej – aktualne zapotrzebowanie przekraczające możliwości placówek;
- Ryzyko konieczności zmian w lokalnym systemie oświatowym, związane z niekorzystnymi zmianami w demografii jednostki;
- Gorszy start uczniów z terenu gminy spowodowany niższym poziomem nauczania w miejscowych szkołach podstawowych, wyrażonym niższymi wynikami z egzaminów

Wyzwania:

- Efektywne zarządzanie placówkami przedszkolnymi i szkolnymi w kontekście rosnących kosztów ich funkcjonowania oraz spodziewanych zmian w strukturze demograficznej jednostki;
- Dostosowanie wydatków gminy na oświatę w odpowiedzi na spodziewany spadek dochodów budżetu w związku z recesją, stanowiącą konsekwencję epidemii COVID-19;
- Utrzymanie infrastruktury przedszkolno-szkolnej oraz wyposażenia placówek

po 8 klasie w stosunku do średniej powiatowej i wojewódzkiej;

- Spadek atrakcyjności szkół podstawowych z terenu gminy powodowany niższymi niż średnia dla powiatu wynikami z egzaminów.

w odpowiednim stanie;

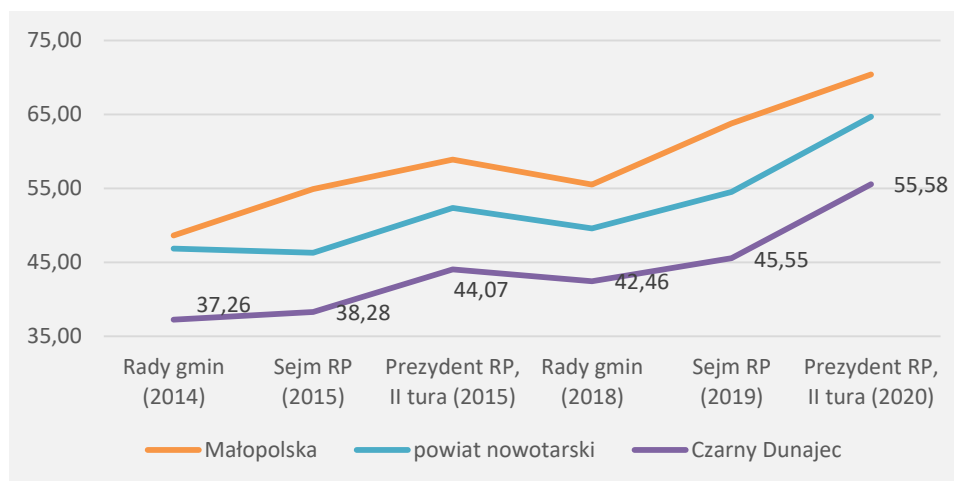
- Działania w zakresie podniesienie poziomu nauczania w szkołach podstawowych z terenu gminy;
- Dostosowanie gminnego systemu edukacyjnego do wymogów powodowanych sytuacjami kryzysowymi (np. pandemia).

k) kapitału społecznego:

Poziom rozwoju kapitału społecznego często diagnozowany jest za sprawą frekwencji wyborczej. Pod tym względem gmina Czarny Dunajec wypada mało korzystnie na tle regionu, powiatu oraz jednostek ościennych. Pomimo tego, że w wybranych głosowaniach z okresu 2014-2020 poziom uczestnictwa rósł, był on jednym z niższych lub wręcz najniższy z całego tła porównawczego, nie przekraczając także średniej powiatowej i wojewódzkiej. Pułap 50% został przekroczony w ostatnich analizowanych wyborach, na Prezydenta RP (II tura) w 2020 r. Frekwencja w gminie Czarny Dunajec wyniosła wówczas 55,58% wobec 64,69% w powiecie i 70,38% w województwie.

Analizowana jednostka nieco lepiej wypada pod względem liczby fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców. Pomimo mankamentu miernika (ilość funkcjonujących organizacji nie zawsze przekłada się na ich jakość i skuteczność działania) warto odnotować, że w okresie 2015-2017 jego wartość była identyczna jak w przypadku całego powiatu, a w latach 2018 i 2019 nawet wyższa, plasując się jednocześnie przez całe pięcioletnie poniżej średniej wojewódzkiej. 34 organizacje w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, jakie w gminie Czarny Dunajec zarejestrowano w 2019 r., to także jeden z najwyższych rezultatów wśród tła porównawczego. Wyższą wartość (36) odnotowano jedynie w gminie Kościelisko.

Wykres 7: Frekwencja w wybranych głosowaniach w okresie 2014-2020

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Według danych UG Czarny Dunajec, do najważniejszych, najprężniej działających organizacji pozarządowych w jednostce należą wspomniane wcześniej oddziały Związku Podhalan. Poza nimi wskazywane są też: Stowarzyszenie Agroturystyczne „Galicyskie Gospodarstwa Gościnne”, Fundacja Szczęśliwe Jutro (Wróblówka), Parafialna Grupa Młodzieżowa „Śladami Boga” (Czarny Dunajec), Chór Parafialny „Sancta Trinitas” (Czarny Dunajec), Orkiestra Dęta OSP (Czarny Dunajec) oraz Stowarzyszenie Miłośników Kultury „Zbójcecko Familia”. Można stąd wysnuć przypuszczenie, że mieszkańcy jednostki najchętniej angażują się w działalność kulturalną oraz religijną, manifestując w ten sposób swoje przywiązanie do wiary i tradycji – co typowe dla rejonu Podhala.

Konsekwencje:

- Niska frekwencja wyborcza w analizowanej jednostce w porównaniu do gmin ościennych, przy jednoczesnym zauważalnym wzroście zaangażowania mieszkańców gminy w wybory w ostatnich kilku latach;
- Wysoki poziom zaangażowania społecznego w działalność organizacji pozarządowych, w szczególności związanych z kultywowaniem lokalnych tradycji.

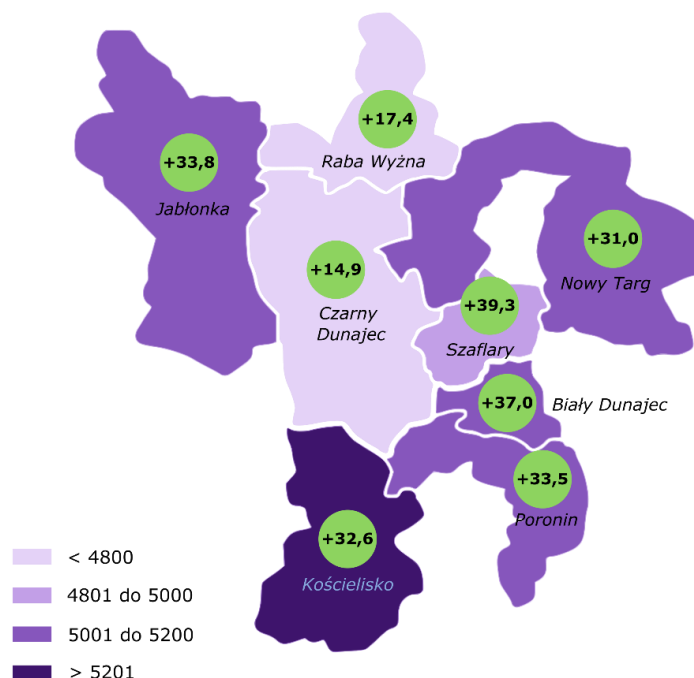
Wyzwania:

- Podniesienie stopnia partycypacji społecznej, w szczególności w zakresie uczestnictwa w wyborach;
- Wykorzystanie potencjału płynącego z zasobów kapitału społecznego i organizacyjnego mieszkańców gminy i współpraca z samorządami gminnymi z Podhala w tym zakresie;
- Włączenie placówek kultury i organizacji pozarządowych w tworzenie oraz rozwój oferty spędzania wolnego czasu, ze szczególnym uwzględnieniem potrzeb dzieci i młodzieży.

I) finansów samorządowych:

W 2019 r. dochody gminy Czarny Dunajec wyniosły nieco ponad 104 mln zł., co w stosunku do roku 2016 oznaczało wzrost o 16,2%. Spośród gmin ościennych odsetek ten był najniższy, także średnie osiągnięte przez wszystkie gminy powiatu nowotarskiego i Małopolski były wyższe, wynosząc odpowiednio 32,6% oraz 32,0%. Poziom dochodu w przeliczeniu na 1 mieszkańca gminy wyniósł w 2019 r. 4 609,54 zł – mniej niż w przypadku średniej dla powiatu (5 138,93 zł), województwa (5 840,24 zł), a spośród jednostek ościennych niższy rezultat odnotowano jedynie w gminie Raba Wyżna (4 549,09 zł). Wartość parametru w okresie 2016-2019 wzrosła o 14,9% - wśród gmin ościennych również był to wynik najniższy.

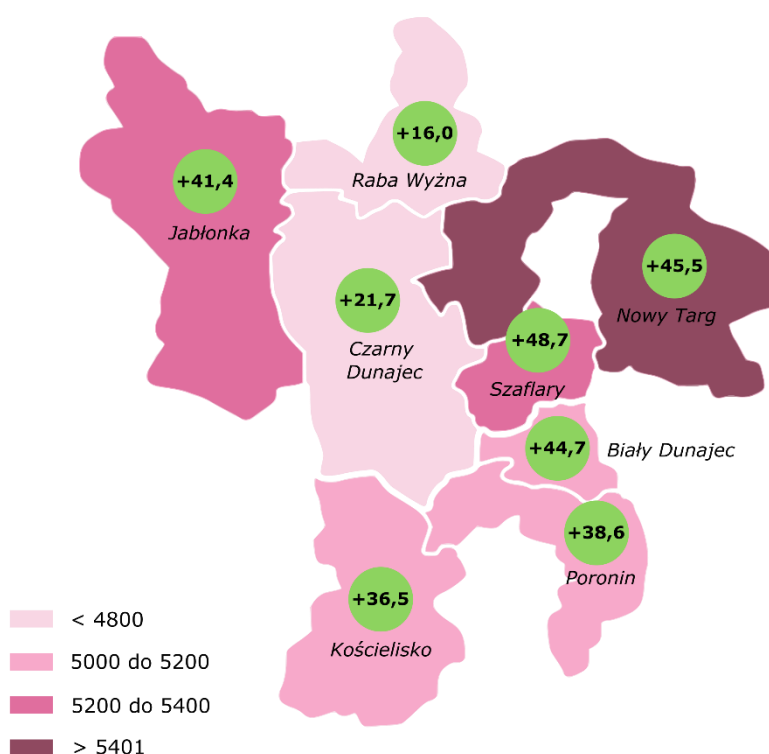
Rysunek 11: Dochody budżetów gmin w przeliczeniu na mieszkańca w 2019 r. [zł] oraz zmiana tej wartości w okresie 2016-2019 [%]

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Wydatki budżetu gminy Czarny Dunajec sięgnęły na koniec 2019 r. poziomu 100,2 mln zł, rosnąc w analizowanym okresie 2016-2019 o 23,1%. Z kolei wysokość wydatków w przeliczeniu na 1 mieszkańca w gminie Czarny Dunajec wyniosła w 2019 r. 4 440,54 zł, będąc najniższą w porównaniu do analogicznego parametru w gminach ościennych. Także przyrost wartości tego wskaźnika pomiędzy skrajnymi latami – 21,7% – znacząco odstawało od średniej dla gmin powiatu (39,0%) oraz województwa (36,8%). Spośród gmin ościennych wartość parametru była niższa jedynie w przypadku gminy Raba Wyżna (16,0%), pozostałe wyprzedzały Czarny Dunajec o co najmniej kilkanaście punktów procentowych.

Rysunek 12: Wydatki budżetów gmin w przeliczeniu na mieszkańca w 2019 r. [zł] oraz zmiana tej wartości w okresie 2016-2019 [%]

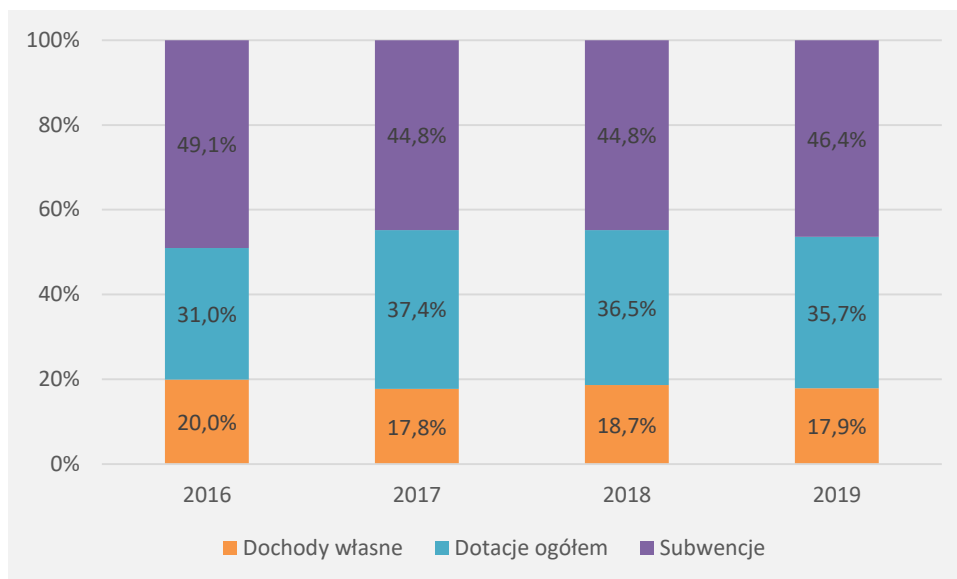

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

W strukturze dochodów gminy Czarny Dunajec w okresie 2016-2019 nie zaszły znaczące zmiany – różnice w wahaniami odsetków dochodów własnych, dotacji oraz subwencji sięgały kilku punktów procentowych. Zwraca uwagę fakt, że znacząca część dochodów, bo nieco ponad 80%, stanowiły dotacje i subwencje. W rozbiciu dochodów na poszczególne działy klasyfikacji budżetowej największy udział w 2019 r. miały wpływy klasyfikowane w działach *Różne rozliczenia* (46,5%) oraz *Rodzina* (30,1%), co wiąże się z przekazywaniem dotacji i subwencji z budżetu centralnego. Z kolei do działów, do których przypisanych jest najwięcej wydatków zaliczają się *Oświata i wychowanie* (36,4%) oraz *Rodzina* (31,5%). O ile w tym drugim przypadku wiąże się to z wypłatami świadczeń w ramach programu socjalnego „Rodzina 500+”, o tyle na pierwszą pozycję znaczący wpływ ma utrzymanie placówek oświatowych, co może stanowić kolejny powód do dyskusji o reorganizacji ich działania.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

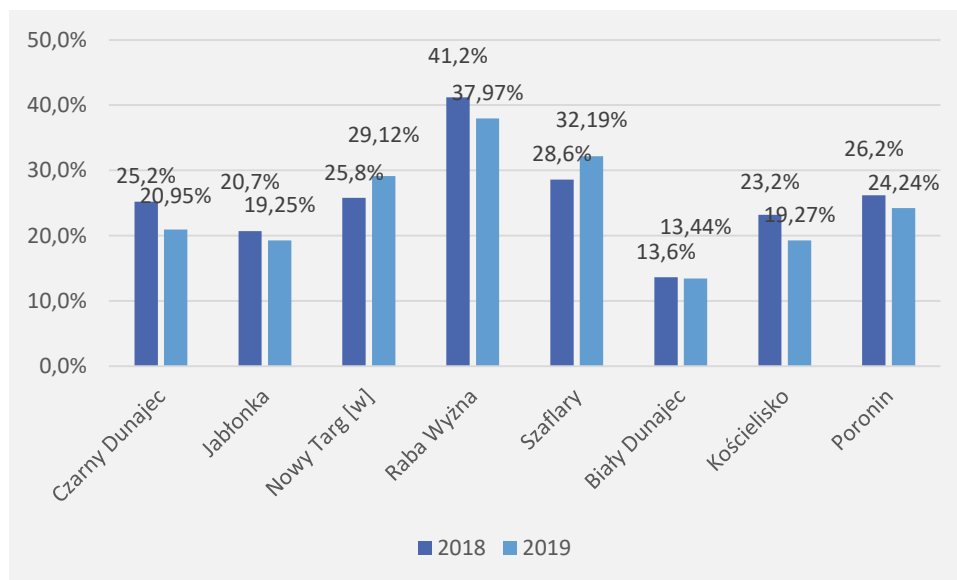
Wykres 8: Struktura dochodów budżetu gminy Czarny Dunajec w okresie 2016-2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Według raportów publikowanych przez RIO w Krakowie, na koniec 2019 r. zadłużenie gminy Czarny Dunajec sięgało poziomu 20,95% i w stosunku do roku 2018 było niższe o niespełna 5 punktów procentowych. Wśród gmin ościennych poziom zadłużenia był jednym z niższych, a co więcej, różnica między jednostką analizowaną, a najmniej zadłużoną (gmina Biały Dunajec – 13,44%) była nieznaczna.

Wykres 9: Poziom zadłużenia wybranych jst w latach 2018 i 2019

Źródło: Opracowanie własne na podstawie BDL GUS

Konsekwencje:

- Niska (zwłaszcza w porównaniu do gmin ościennych) kwota dochodów i wydatków przypadających na jednego mieszkańca;
- Niski, a przy tym malejący odsetek dochodów własnych w strukturze dochodów ogółem budżetu gminnego;
- Sprawność w pozyskiwaniu i wydatkowaniu środków europejskich;
- Przeciętny poziom zadłużenia jednostki, nie wyróżniający się na tle gmin ościennych, jednocześnie pozwalający na prowadzenie aktywnej polityki inwestycyjnej.

Wyzwania:

- Optymalizacja wydatków gminy przy jednoczesnym podniesieniu poziomu dochodów;
- Zwiększenie poziomu dochodów własnych w strukturze dochodów budżetu gminy ogółem;
- Utrzymanie efektywności w zakresie pozyskiwania i rozliczania środków zewnętrznych w nowej perspektywie programowania Unii Europejskiej na lata 2021-2027;
- Partycypacyjne mechanizmy wydatkowania niektórych środków;
- Obniżenie oraz bieżąca kontrola poziomu zadłużenia gminy.

Analiza strategiczna (SWOT) gminy Czarny Dunajec

Analiza SWOT stanowi jedną z najpopularniejszych metod diagnostycznych. Służy porządkowaniu i segregacji informacji, stanowi użyteczną pomoc przy dokonywaniu oceny zasobów i otoczenia, ułatwia też identyfikację problemów i określenie priorytetów rozwoju. Polega na grupowaniu czynników odnoszących się do gminnej polityki społecznej na cztery kategorie, nazwane z j. ang.: *strengths* – mocne strony, *weaknesses* – słabe strony, *opportunities* – szanse i *threats* – zagrożenia.

Tabela 2. Wyniki analizy SWOT dla gminy Czarny Dunajec.

Uwarunkowania lokalizacyjne i komunikacyjne	
<p>Silne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Położenie w obrębie Podhala – jednego z najbardziej atrakcyjnych pod względem turystycznym regionów kraju; • Sąsiedztwo Słowacji (w tym części tego kraju o dużej atrakcyjności turystycznej) wraz z możliwością przekroczenia granicy (dawne przejście graniczne Chochotów – Sucha Góra); • Niewielka odległość do ośrodków miejskich o znaczeniu subregionalnym – Nowego Targu oraz Zakopanego; • Dostęp do dróg wojewódzkich umożliwiających komunikację we wszystkich kierunkach, z lokalnym węzłem drogowym w miejscowości Czarny Dunajec; • Bliskość czterech parków narodowych (Tatrzański, Gorczański, Babiogórski, Pieniński) oraz rozpoznawalnych i uczęszczanych pasm górskich (Tatry, Gorce, Beskid Wysoki i inne); • Geotermia, torfowiska, walory uzdrowiskowe (ustanowiony Obszar Ochrony Uzdrawiskowej Czarny Dunajec). 	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Koncentracja ruchu drogowego w centrach miejscowości położonych w ciągu dróg wojewódzkich (m.in. Czarny Dunajec, Chochotów, Pieniążkowice) – pogorszenie komfortu życia, zagrożenie dla bezpieczeństwa, oddziaływanie na środowisko; • Ograniczenia (techniczne, kosztowe, środowiskowe) w rozbudowie infrastruktury (drogowej, sieciowej) wynikające z ukształtowania terenu oraz struktury gruntu (torfowiska, tereny podmokłe, równinna środkowa część gminy, górzysta północ i południe); • Nieskoordynowany system komunikacji publicznej na terenie gminy – połączenia obsługiwane mikrobusami, niska dostępność dla osób z niepełnosprawnościami, rodziców z małymi dziećmi (wózki) itd.; • Niedobór bezpiecznych, dobrze oświetlonych ciągów pieszo-rowerowych wśród dróg wszystkich kategorii; • Sprzeciw części mieszkańców wobec planowanych inwestycji komunikacyjnych; • Nieuregulowany stan prawny dróg i działek na terenie gminy; • Braki w zakresie sieci dróg lokalnych; • Ograniczenia w produkcji rolniczej wynikające z położenia – krótszy okres wegetacji, słaba urodzajność gleb.
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa dostępności komunikacyjnej gminy poprzez realizację inwestycji drogowych w jej sąsiedztwie – S7 do przejścia granicznego Chyżne, DK47 na odcinku Rabka Zdrój – Nowy Targ; 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Wzrost natężenia ruchu samochodowego na DW957 wskutek realizacji dróg szybkiego ruchu w kierunku Chyżnego i Zakopanego; • Zmniejszenie przewag konkurencyjnych wskutek podniesienia potencjału

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

<ul style="list-style-type: none"> • Otwarcie nowych terenów aktywności gospodarczej i inwestycyjnej warunkowane; • Dostępność funduszy zewnętrznych na realizację obwodnic drogowych; • Dostępność współpracy i funduszy transgranicznych wynikające z przygranicznego położenia w ramach Euroregionu Tatry. 	<p>turystycznego, gospodarczego i osadniczego gmin położonych bezpośrednio przy rozbudowywanych S7 i DK47;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Trudności w transgranicznym ruchu turystycznym, związane z decyzjami na najwyższych szczeblach politycznych (np. czasowe zawieszenie możliwości przekraczania granic państwowych bez kontroli), • Nieefektywne procedury i mechanizmy prawne dotyczące regulacji stanu prawnego dróg i działek.
Uwarunkowania demograficzno-społeczne	
<p>Silne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabilna sytuacja demograficzna; • Silne więzi rodzinne wynikające z przywiązania do tradycji – charakterystyczne dla Podhala; • Duża atrakcyjność osadnicza gminy; • Silne zakorzenienie placówek edukacyjnych (głównie szkół podstawowych) w tradycji; • Łatwa dostępność do szkół podstawowych wynikająca z rozległej ich sieci; • Wypracowane mechanizmy współpracy pomiędzy gminą a podmiotami zewnętrznymi, prowadzącymi szkoły podstawowe; • Miejscowość Czarny Dunajec ośrodkiem edukacji ponadpodstawowej o znaczeniu lokalnym (liceum ogólnokształcące, szkoła branżowa I stopnia); • Spadek liczby osób i rodzin korzystających ze świadczeń pomocy społecznej i zdiagnozowany katalog podstawowych problemów społecznych; • Wysoki poziom bezpieczeństwa publicznego – duża liczba jednostek OSP, brak poważniejszych zdarzeń o charakterze kryminalnym; • Prężnie działające parafie, skupiające znaczną część lokalnej działalności kulturalnej i społecznej w poszczególnych miejscowościach. 	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duża różnica pomiędzy liczbą zameldowanych a faktycznie zamieszkałych osób w gminie, powodowana zjawiskiem migracji w celach naukowych bądź zarobkowych, utrudniająca planowanie i finansowanie usług publicznych, w tym komunalnych; • Wysokie koszty systemu oświaty; • Niezadawalające rezultaty w egzaminach końcowych w szkołach podstawowych – zwłaszcza w zestawieniu z gminami ościennymi; • Niska (pomimo dostrzegalnego wzrostu) frekwencja wyborcza, zarówno w stosunku do wyborów ogólnopolskich, jak i lokalnych; • Relatywnie niski poziom zainteresowania zagadnieniami lokalnymi wśród mieszkańców gminy.
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programy rządowe i systemy finansowe ukierunkowane na zwiększenie dzietności, wspierające rodzinę na różnych etapach ich 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ryzyko zjawiska starzenia się społeczeństwa – prognozowany powolny, ale dostrzegalny wzrost odsetka ludności w wieku

<p>rozwoju, a także pozostałe w sferze społecznej;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa struktury demograficznej z uwagi na atrakcyjność osadniczą, która będzie w założeniu rosła w wyniku realizowanych inwestycji komunikacyjnych (w tym zewnętrznych), przedsięwzięć wykorzystujących walory przyrodniczo-krajobrazowe i historyczno-kulturowe gminy itp.; • Trend powrotu z emigracji w rodzinne strony – szansa na poprawę struktury demograficznej; • Angażowanie młodych pokoleń w życie kulturalne i społeczne wspólnoty gminnej, pielęgnowanie tradycji i spuścizny kulturowej. 	<p>poprodukcyjnym;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zaburzenie struktury demograficznej w związku z wystąpieniem pandemii COVID-19; • Zmiana uwarunkowań społecznych lub gospodarczych na poziomie światowym lub krajowym, skutkująca nasileniem zjawiska migracji; • Rosnące koszty funkcjonowania placówek edukacyjnych w gminie, skutkujące koniecznością likwidacji lub przekształcenia niektórych placówek; • Gorszy start uczniów z terenu gminy, wynikający z niższego poziomu nauczania mierzonego wynikami egzaminów; • Niestabilna polityka oświatowa państwa; • Problemy w funkcjonowaniu publicznej służby zdrowia – niedobory kadrowe, rosnąca średnia wieku kadry medycznej, długi czas oczekiwania na konsultacje i zabiegi, spotęgowane pandemią i jej skutkami.
Gospodarka i rynek pracy	
<p>Silne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Korzystne trendy w zakresie przedsiębiorczości – rosnąca liczba funkcjonujących przedsiębiorstw, w tym duży udział firm branży budowlanej; • Obecność w strukturze gospodarczej gminy przedsiębiorstwa zatrudniającego powyżej 250 osób (Termy Chochołowski); • Sąsiedztwo z gminami o bardzo dużym potencjale turystycznym (Zakopane, Bukowina Tatrzańska, Kościelisko) – dostępność tamtejszego rynku pracy dla mieszkańców gminy; • Potencjał inwestycyjny wynikający z pokrycia całego obszaru gminy planami zagospodarowania przestrzennego; • Zasoby dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego jako podstawa komercyjnej oferty spędzania czasów wolnego na terenie gminy. 	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niższy poziom przedsiębiorczości – liczba podmiotów w przeliczeniu na liczbę mieszkańców odstaje od średniej powiatowej i wojewódzkiej; • Niekorzystne warunki do prowadzenia działalności rolniczej – trwający proces odchodzenia od tej formy utrzymania; • Brak obszarów zorganizowanej i skoncentrowanej aktywności gospodarczej; • Problem bezrobocia wśród kobiet, duży odsetek bezrobotnych w wieku od 18 do 35 lat; • Problem szarej strefy i pracy na czarno; • Odływ kadr za granicę, braki na lokalnym rynku pracy; • Rozdrobnienie gruntów, nieuregulowany stan prawny wielu gruntów, problemy w zakresie ich wykupu lub scalania.
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Aktywizacja w wyniku tworzenia stref zorganizowanej i skoncentrowanej działalności gospodarczej i inwestycyjnej na 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Utrudnienia w prowadzeniu działalności gospodarczej związane z regulacjami prawnymi na poziomie europejskim

<p>terenie gminy, w tym poprzez współpracę z prywatnymi właścicielami gruntów;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Rozwój przedsiębiorczości w oparciu o plany inwestycyjne gminy, związane z działalnością uzdrowiskową, infrastrukturą turystyczną, sportową i rekreacyjną; • Potencjał w zakresie produkcji hodowlanej (owce, kozy), włącznie z produkcją ekologicznej żywności tradycyjnej; • Wykorzystanie ciągle jeszcze istniejącego, kultywowanego z pokolenia na pokolenie rzemiosła do budowania przewagi konkurencyjnej gminy (głównie w zakresie promocji); • Trendy na rynku pracy powodujące wzrost znaczenia pracy zdalnej, • Wzrost znaczenia turystyki jako gałęzi gospodarki lokalnej, profesjonalizacja i komercjalizacja oferty czasu wolnego, w tym uzdrowiskowej. 	<p>i krajowym, duży fiskalizm państwa – wysokie stawki podatkowe, wysokie koszty pracy;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Pogłębienie braków kadrowych na rynku pracy, zwłaszcza w zawodach wymagających odpowiednich umiejętności i kwalifikacji; • Duże ryzyko wystąpienia negatywnych zjawisk gospodarczych i społecznych w przypadku jakichkolwiek załamań w branży turystycznej; • Negatywne konsekwencje gospodarcze pandemii, w tym braki w zakresie budulca (drzewo, stal) sprowadzanego z zagranicy, wzrost cen, oddalenie w czasie inwestycji prywatnych, zwolnienia itd.
<p>Środowisko naturalne, kultura, sport i turystyka</p>	
<p>Silne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bogactwo środowiska naturalnego, włącznie z zasobami unikatowymi w skali kraju (torfowiska, wody geotermalne); • Objęcie zasobów środowiskowych gminy ochroną (Obszar Chronionego Krajobrazu, „Natura 2000”); • Niewielkie – w porównaniu do podhalańskich gmin o największej atrakcyjności turystycznej – ryzyko degradacji środowiska naturalnego w związku z ruchem turystycznym; • Baza atrakcji turystycznych opracowana z wykorzystaniem zasobów środowiskowych (np. ścieżki przyrodnicze); • Chochołów – unikatowy zespół drewnianej zabudowy podhalańskiej o rozpoznawalności w skali ponadregionalnej; • Zasób dziedzictwa związany z torfowiskami – zabytki techniki (przemysłowa kolej wąskotorowa), muzeum; • Duża liczba zespołów, organizacji i inicjatyw kultywujących tradycję i folklor podhalański wraz ze znaczącym zaangażowaniem dzieci i młodzieży w tym zakresie; • Dobre warunki (ukształtowanie terenu) do 	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niski stopień wyposażenia gminy w (publiczną) infrastrukturę sieciową – wodociąg, gazociąg, kanalizację; • Duża ilość budynków mieszkalnych ogrzewanych tradycyjnymi kotłami węglowymi (smog); • Niska świadomość ekologiczna (m.in. w zakresie szkodliwości stosowania paliw stałych, spalania śmieci).; • Brak odpowiednio wyposażonego punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych; • Wyższe koszty odbioru i utylizacji odpadów związane ze zwiększonym ruchem turystycznym (głównie kwatery noclegowe, w tym prywatne noclegi); • Brak wyróżniającej się marki Czarnego Dunajca na tle innych gmin podhalańskich; • Brak istotnych zasobów materialnego dziedzictwa kulturowego (zabytki, obiekty historyczne) w większości miejscowości gminy; • Niewystarczająca liczba obiektów sportowych, głównie dla potrzeb sportu masowego, oraz rekreacyjnych; • Niski poziom rozpoznawalności atrakcji

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

<p>rozwoju turystyki rowerowej, zarówno w wydaniu wyczynowym, jak i rekreacyjnym;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Dobrze rozwinięta baza ścieżek i dróg rowerowych, w tym „Szlak Wokół Tatr” po śladzie zlikwidowanej linii kolejowej Nowy Targ – Sucha Góra; • Profesjonalna baza sportowa w postaci m.in. skoczni i lodowiska; • „Termy Chochołowskie” – istnienie bardzo dużego, rozpoznawalnego kompleksu szeroko rozumianych usług zdrowotnych i rekreacyjnych; • Obszar Ochrony Uzdrawiskowej Czarny Dunajec – podstawa do dalszej działalności w kierunku gminy uzdrawiskowej; • Szeroko znana „marka” Podhala jako regionu o unikatowej, wyróżniającej się kulturze; • Niewielka odległość do atrakcji turystycznych i przyrodniczych o rozpoznawalności międzynarodowej – Podhale i Tatry, pasmo Babiej Góry, Gorce. 	<p>turystycznych gminy w zestawieniu z innymi gminami podhalańskimi (Zakopane, Bukowina Tatrzańska, Kościelisko).</p>
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Potencjał w zakresie wykorzystania zasobów środowiska naturalnego na cele turystyczne, wyróżniające gminę w skali Podhala (np. biwakowanie, parking dla kamperów); • Wykorzystanie funduszy zewnętrznych do rozbudowy infrastruktury sieciowej; • Polityczny i społeczny priorytet związany z czystym powietrzem i rozwojem OZE; • Poprawa stanu środowiska naturalnego związana z regulacjami dotyczącymi spalania paliw stałych (smog); • Wykorzystanie funduszy zewnętrznych na rozwój odnawialnych źródeł energii – transformacja energetyczna gminy; • Wykorzystanie bogatych tradycji historycznych (np. Powstanie chochołowskie, losy żydowskich mieszkańców Czarnego Dunajca i ich spuścizna) do działań związanych z promocją gminy; • Przekształcenie jednostki w gminę uzdrawiskowa, w oparciu o posiadane zasoby (wody geotermalne, torfowiska); 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zmiany klimatyczne – występowanie gwałtownych zjawisk pogodowych (np. susze, nawałne deszcze) i konieczność ponoszenia nakładów na likwidację ich skutków; • Obniżenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy z uwagi na obostrzenia związane z ochroną środowiska; • Bariery w rozbudowie infrastruktury sieciowej, związane przede wszystkim z ukształtowaniem terenu, własnością gruntów i postawami mieszkańców; • Ryzyko zaistnienia problemów natury finansowej i społecznej w zakresie wdrożenia założeń gospodarki niskoemisyjnej (opracowanie i wdrożenie programów wsparcia, współfinansowanie itd.); • Rosnące koszty odbioru i utylizacji odpadów, także ze względu na zaostrzenie wymogów w tym zakresie; • Konflikt interesów (głównie na linii służby konserwatorskie – mieszkańcy) w zakresie utrzymania i użytkowania zabytkowej

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

<ul style="list-style-type: none"> • Wykorzystanie potencjału Czarnego Dunajca w zakresie organizacji turniejów i szkółek dla trampkarzy i juniorów (piłka nożna); • Moda na zdrowy, aktywny tryb życia, rekreację, turystykę weekendową i jednodniową. 	<p>zabudowy Chochotowa;</p> <ul style="list-style-type: none"> • Duża konkurencja gmin podhalańskich w zakresie oferty kulturalnej, zarówno nastawionej na widza masowego, jak i wytrawnego odbiorcę; • Ograniczenia w działalności sportowej i rekreacyjnej w związku z uregulowaniami dotyczącymi ochrony przyrody.
Zarządzanie i finanse samorządowe	
<p>Silne strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Stabilność finansowa gminy, relatywnie niski poziom zadłużenia; • Doświadczenie i dobre praktyki w zakresie pozyskiwania dofinansowań zewnętrznych; • Konsekwentnie realizowana strategia promocyjna gminy – wydawnictwa drukowane, strona internetowa, portale w serwisach społecznościowych, 	<p>Słabe strony:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Niski poziom dochodów własnych w strukturze finansowej dochodów gminy; • Niskie wartości dochodów i wydatków budżetu gminnego w przeliczeniu na mieszkańca w porównaniu ze średnią powiatową i wojewódzką; • Wysokie wydatki na oświatę i wychowanie; • Brak mechanizmów partycypacyjnego wydatkowania funduszy gminnych – np. budżet obywatelski.
<p>Szanse:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Nowe źródła finansowania działań inwestycyjnych oraz projektów „miękkich” – unijna perspektywa finansowa 2021-2027, Krajowy Plan Odbudowy itp.; • Zacieranie różnic w stosunku do terenów o lepszej dostępności komunikacyjnej za sprawą rozwoju technologicznego (np. nowe technologie informatyczne, praca zdalna); • Współpraca międzysektorowa, międzysamorządowa i międzyorganizacyjna; • Powrót emigrantów zarobkowych w rodzinne strony, dopływ kapitału do społeczności lokalnej za sprawą transferów z zagranicy; • Możliwości w zakresie pozyskiwania dodatkowych środków zewnętrznych w przypadku uzyskania przez Czarny Dunajec praw miejskich. 	<p>Zagrożenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Biurokracja związana z pozyskiwaniem środków zewnętrznych; • Zagrożenie zewnętrzne – ustawowe przerzucanie na samorządy gminne finansowania niektórych kwestii związanych z bieżącym funkcjonowaniem bez zapewnienia dotacji bądź subwencji na ten cel; • Możliwość wystąpienia pandemii (jak w przypadku COVID-19) paraliżujących życie społeczne i gospodarcze, co w dłuższej perspektywie czasowej przekłada się na trudności w funkcjonowaniu aparatu administracyjnego, uderza w stabilność finansów publicznych i gospodarki lokalnej.

Wyzwania rozwojowe gminy Czarny Dunajec

Wyzwania rozwojowe to globalnie określone zagadnienia, determinujące kierunek rozwoju społecznego, gospodarczego i przestrzennego gminy Czarny Dunajec (ale także jej bezpośredniego otoczenia o podobnych uwarunkowaniach) w najbliższych latach, zbiegających się z nową perspektywą finansową budżetu UE 2021-2027 i jej wykorzystaniem do 2030 r. Zostały one zdefiniowane przy pomocy wszystkich analiz prowadzonych w ramach procesu budowy strategii – statystycznych, strategicznych i konsultacyjnych. Wyzwania niniejsze nie są adresowane wyłącznie do samorządu gminnego – są to aspekty decydujące o wizji rozwoju gminy w najbliższych latach, które leżą w gestii bardzo wielu aktorów tego procesu. W zależności od stopnia realizacji wyzwań rozwojowych, przyjętych rozwiązań dla ich realizacji oraz poziomu zaangażowania wielu partnerów: publicznych, prywatnych i pozarządowych, będzie można mówić o dynamicznym rozwoju obszaru gminy lub o stagnacji, a nawet pogarszaniu się niektórych warunków życia.

WYZWANIA ROZWOJOWE GMINY DO 2030 ROKU:

OCHRONA I WYEKSPONOWANIE ZASOBÓW ŚRODOWISKOWYCH, STANOWIĄCYCH PODSTAWĘ JAKOŚCI ŻYCIA I OFERTY TURYSTYCZNEJ

Specyficzna budowa geologiczna oraz przyroda znajdująca się na obszarze zajmowanym przez gminę Czarny Dunajec (m.in. torfowiska) przekłada się zarówno na potencjał przemysłowy jednostki (eksploatacja złóż), jak i rekreacyjno-uzdrowiskowy. Zadaniem rozpoczętym przed laty, wymagającym jednak intensyfikacji działań, jest szersze wykorzystanie możliwości, jakie daje objęcie fragmentu gminy statusem obszaru uzdrowiskowego. W parze z zadaniami o charakterze typowo inwestycyjnym (np. rozbudowa parku zdrojowego, infrastruktury rekreacyjnej i wypoczynkowej) konieczne będzie prowadzenie także odpowiedniej promocji, nastawionej na eksponowanie walorów jednostki i współpraca w tym zakresie z sektorem prywatnym – inwestorami oraz przedsiębiorstwami. Czynnikiem dodatkowo wzmacniającym pozycję gminy Czarny Dunajec jako miejsca, w którym możliwy jest wypoczynek i kuracja, są eksploatowane od niedawna na szeroką skalę zasoby geotermalne. Należy przy tym zauważyć, że jest to jeden z kilku czynników wyróżniających jednostkę spośród innych gmin Podhala.

Ponadprzeciętny potencjał przyrodniczy samej jednostki oraz jej najbliższego otoczenia (Podhale) dodatkowo wzmacnia wagę wyzwań stojących przed gminą Czarny Dunajec w zakresie ochrony środowiska. Takie kierunki działań jak walka z zanieczyszczeniami powietrza pochodzącymi ze źródeł ciepła w zabudowie mieszkalnej czy rozbudowa sieciowej infrastruktury wodno-kanalizacyjnej będą kluczowe w najbliższym dziesięcioleciu. Pod tym względem Czarny Dunajec nie wyróżnia się spośród gmin ościennych, co pokazuje ponadlokalną skalę problemu, ale i otwiera pole do współpracy, w tym z jednostkami samorządu terytorialnego wyższego szczebla oraz urzędami czy agendami centralnymi.

WYKREOWANIE „MAREK” WYRÓŻNIAJĄCYCH GMINĘ SPOŚRÓD POZOSTAŁYCH JEDNOSTEK PODHAŁA

Podhale jest regionem o bardzo bogatych i doskonale rozpoznawalnych w skali całego kraju walorach – od atrakcji przyrodniczych i turystycznych po bogactwo materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego. Ten swoisty „magnes” przyciąga turystów i stanowi podstawę gospodarki niejednej podhalańskiej gminy. Stanowi to o kolejnym wyzwaniu, jakim jest zbudowanie wyróżniającej się na dość jednolitym tle oferty spędzania czasu wolnego. Przed gminą Czarny Dunajec otwiera się taka szansa m.in. z uwagi na posiadane tradycje, dość oryginalne w skali całego Podhala (np. spuścizna miejscowych Żydów), infrastrukturę (zarówno historyczną – Chochołów, jak i współczesną – zaplecze sportowo-rekreacyjne Czarnego Dunajca i Chochołowa), wspomniane wcześniej zasoby

środowiskowe oraz wypracowany w ostatnich latach pozytywny wizerunek jednostki dla prowadzenia działalności gospodarczej. Pozwala to na uruchomienie takich aktywności, które będą jednoznacznie kojarzone z gminą Czarny Dunajec, przyczynią się do jej wszechstronnego rozwoju, a jednocześnie będą stanowić przedsięwzięcia unikatowe w skali Podhala. Nie oznacza to odcinania się od lokalnych tradycji i dziedzictwa, ale ich reinterpretację i twórcze wykorzystanie dla bardziej efektywnego rozwoju gminy.

PODNIESIENIE DOSTĘPNOŚCI KOMUNIKACYJNEJ

Dogodna dostępność komunikacyjna dla gminy Czarny Dunajec jest kluczowa z dwójakiego powodu. Po pierwsze, znacząco poprawia jakość życia jej mieszkańców, w tym za sprawą łatwiejszego dostępu do Nowego Targu i Zakopanego – największych centrów administracyjno-gospodarczych Podhala. Miejscowości te, wraz z ich najbliższym otoczeniem, to – z racji koncentracji ruchu turystycznego – miejsce pracy, stałej bądź sezonowej, dla sporej części mieszkańców gminy. Po drugie, łatwy dojazd na teren gminy Czarny Dunajec będzie jedną z kluczowych przesłanek do wyboru tego właśnie miejsca na spędzenie czasu wolnego przez turystów krajowych i zagranicznych. Co szczególnie istotne, w obydwu opisanych przypadkach dostępność sprowadza się nie tylko do inwestycji infrastrukturalnych (gminnych, ale przede wszystkim ponadlokalnych), ale również obejmuje sprawny, dostosowany do potrzeb mieszkańców i turystów transport zbiorowy.

Przypadek Czarnego Dunajca jest szczególny o tyle, że w perspektywie najbliższych paru lat w niewielkiej odległości od granic gminy powstaną dwie drogi szybkiego ruchu o przebiegu południkowym, które ułatwią dojazd do Krakowa, centrum kraju i na Słowację. Niezbędne wydaje się być przeprowadzenie analizy w oparciu o nowy układ komunikacyjny i takie zaprogramowanie rozwoju infrastrukturalnego, aby ruch turystyczny i tranzytowy pogodzić z obsługą ruchu lokalnego. Już teraz część miejscowości w gminie, nie wyłączając Czarnego Dunajca, mierzy się z problemem nadmiernej ilości ruchu samochodowego i hałasu komunikacyjnego. Realizacja zadań w tym zakresie będzie bezpośrednio wpływać na potencjał rozwojowy gminy w okresie przekraczającym nawet horyzont czasowy strategii, co jedynie podkreśla istotę tego wyzwania.

UZYSKANIE STATUSU MIASTA PRZEZ CZARNY DUNAJEC

Miejscowość Czarny Dunajec posiadała prawa miejskie do lat 30. XX stulecia. Do dziś zachowała zabudowę i elementy założenia urbanistycznego typowe dla niewielkich miasteczek dawnej Galicji, jak również pełni funkcje lokalnego ośrodka administracyjnego, gospodarczego, edukacyjnego czy kulturalno-rozrywkowego. Stanowi to podstawę do ubiegania się o odzyskanie praw miejskich. Wśród argumentów, skłaniających do wdrożenia takiego rozwiązania, najistotniejsze dotyczą możliwości intensyfikujących rozwój i pozyskiwania dofinansowania zewnętrznego. Przykładowo, ośrodki miejskie mają dwukrotnie większe możliwości aplikacyjne w ramach Rządowego Funduszu Rozwoju Dróg, natomiast odzyskanie praw miejskich nie zablokuje możliwości ubiegania się o korzystanie ze środków PROW. Powrót do tradycji i historii powinien przełożyć się także na podniesienie rangi, prestiżu oraz rozpoznawalności Czarnego Dunajca i całej gminy, ugruntowanie jego pozycji centrum administracyjnego zachodniej części Podhala oraz ważnego ośrodka turystycznego. Z trendu wzmocnienia ośrodków miejskich, obecnego od jakiegoś czasu w krajowej polityce, korzystają ośrodki o podobnym charakterze do Czarnego Dunajca – w okresie 2016-2021 prawa miejskie uzyskało 39 miejscowości, w tym m.in. małopolskie Koszyce.

Wizja i misja rozwoju gminy Czarny Dunajec

WIZJA ROZWOJU

Wizja rozwoju stanowi projekcję, opis pożądanego stanu gminy Czarny Dunajec w perspektywie roku 2030. Określa stan docelowy, do którego dążyć będą władze samorządowe i wszyscy zaangażowani partnerzy. Wskazuje ona zasadniczy kierunek wspólnie podejmowanych interwencji.

Czarny Dunajec w 2030 roku jest gminą przyjazną i atrakcyjną do życia, pracy oraz wypoczynku i rekreacji, w pełni wykorzystującą swój turystyczny potencjał poprzez łączenie walorów krajobrazowo-przyrodniczych oraz bogactwa regionalnej kultury i tradycji, dbającą o rozwój trwały i zrównoważony, stwarzającą dogodne warunki dla swoich mieszkańców oraz turystów i gości.

Gmina czerpie benefity z działań i inwestycji wykonanych na przestrzeni ostatnich lat, w tym w ramach obszarów strategicznej interwencji i możliwych dzięki odzyskaniu przez Czarny Dunajec statusu miasta. Rozwija się gospodarka lokalna, której bazę stanowi działalność usługowa, na czele z szeroko pojętą ofertą uzdrowiskową, turystyczną, sportową, rekreacyjną i wypoczynkową, wykorzystującą tradycje, specjalizacje oraz walory krajobrazowo-przyrodnicze i historyczno-kulturowe gminy. Wciąż doskonalone są i powstają nowe produkty i atrakcje oraz usługi w zakresie obsługi turystów i gości odwiedzających gminę. Poza tym w przestrzeni gminy powstały nowe obszary skoncentrowanej i zorganizowanej aktywności gospodarczej i inwestycyjnej, gwarantujące dobrze opłacane miejsca pracy. Przedsiębiorczość mieszkańców owocuje nowymi mikro, małymi i średnimi działalnościami gospodarczymi. Gromada konsekwentnie stawia na rozwój zrównoważony, na inwestycje zarówno w infrastrukturę (gospodarczą, drogową, techniczną, społeczną), jak i w ludzi, dbając o przestrzeń i unikatowe zasoby środowiskowe, stanowiące podstawę jakości życia i oferty czasu wolnego. Wyróżnia ją to pozytywnie na tle pozostałych jednostek Podhala. Mieszkańcy są aktywni zawodowo, edukacyjnie, kulturalnie, społecznie i ruchowo. Rekreacja i sport stanowią ważne specjalizacje lokalne, pobudzając mieszkańców, a także promując gromadę na zewnątrz. Wciąż doskonalona jest dostępność i jakość pozostałych usług publicznych, które są adaptowane do zmieniających się potrzeb i struktury społeczności lokalnej. Władze wsłuchują się w potrzeby i oczekiwania mieszkańców oraz komunikują się z nimi regularnie. Nowoczesne zarządzanie publiczne służy wzrostowi gospodarczemu, włączeniu i aktywizacji społecznej oraz stanowi środowiska. Widać duże zaangażowanie oddolne i kreatywność mieszkańców, organizacji pozarządowych, instytucji publicznych i biznesu. Rozwija się współpraca w wymiarze lokalnym, krajowym i transgranicznym, dostarczając dodatkowych impulsów dla rozwoju całej wspólnoty lokalnej.

MISJA

Misja wskazuje naczelny cel polityki rozwoju gminy Czarny Dunajec, wokół którego powinny koncentrować się działania władz samorządowych i wszystkich zaangażowanych partnerów. Stanowi przesłanie, będące podstawą i określeniem kierunku współpracy na szczeblu lokalnym.

Naszą misją jest efektywne wykorzystanie zasobów, potencjałów i szans rozwojowych gminy Czarny Dunajec, dzięki właściwemu zagospodarowaniu czynników kulturowych i przyrodniczych, aby stała się jedną z najatrakcyjniejszych dla mieszkańców, przedsiębiorców oraz turystów i gości gmin Podhala.

Obszary, cele i kierunki działań Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 oraz oczekiwane efekty jej realizacji

Wieloaspektowość zmian zachodzących w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym wymaga od samorządu lokalnego opracowania zintegrowanej interwencji publicznej, która będzie stanowić skuteczną odpowiedź na wyzwania będące ich następstwem. Znalazło to swoje odzwierciedlenie w strukturze strategii, której podstawę stanowią **3 obszary strategiczne**, w ramach których dokonano koncentracji różnych działań wokół wyznaczonych celów.

Schemat 1. Obszary strategicznego rozwoju gminy Czarny Dunajec do roku 2030.

W ramach każdego z obszarów zdefiniowano cele rozwojowe w wymiarze społecznym, gospodarczym i przestrzennym. **Cele strategiczne** mają charakter długofalowy, wskazują generalny kierunek postępowania w realizacji założonej wizji rozwoju gminy. **Cele operacyjne** dotyczą średniego horyzontu czasowego, określają narzędzia i sposoby realizacji celów strategicznych. Następnie określono kierunki działań, które wskazują przyjętą strategię postępowania, służą realizacji założonych celów, a tym samym stanowią podstawę wdrażania strategii. **Kierunki działań** oznaczają kierunki koncentracji wspólnych wysiłków (aktywności programowej, finansowej i organizacyjnej) podejmowanych przez samorząd oraz jego partnerów publicznych, społecznych i gospodarczych. Część z nich to **konkretne przedsięwzięcia rozwojowe (projekty), najczęściej o charakterze inwestycyjnym**, których realizacja będzie miała kluczowe znaczenie dla powodzenia prowadzonej polityki rozwoju gminy w perspektywie roku 2030. Strategia określa również **oczekiwane rezultaty** planowanych działań, w tym w wymiarze przestrzennym, oraz **wskaźniki** ich osiągnięcia. Interwencje planowane w ramach poszczególnych obszarów nie są rozłączne, lecz wzajemnie się przenikają i uzupełniają, dzięki czemu możliwe będzie uzyskanie efektu synergii, kluczowego dla ich powodzenia.

Schemat 2. Schemat celów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030.

<p>GOSPODARKA I TURYSTYKA</p> <p>Cel strategiczny 1: Wzrost gospodarczy bazujący na zasobach środowiska naturalnego i dziedzictwie kulturowym gminy.</p>	<p>INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO</p> <p>Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury wspomagającej cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe oraz odpowiedzialność za zasoby naturalne gminy</p>	<p>MIESZKAŃCY I SAMORZĄD</p> <p>Cel strategiczny 3: Rozwój wrażliwy społecznie oraz wysoka jakość życia mieszkańców gminy Czarny Dunajec .</p>
<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1.1. Rozwój i efektywne wykorzystanie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej gminy Czarny Dunajec. 1.2. Wzmacnianie przedsiębiorczości lokalnej oraz przeciwdziałanie monokulturze gospodarczej i migracji. 1.3. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec w strategicznych sektorach rozwojowych. 	<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 2.1 Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy Czarny Dunajec. 2.2 Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne. 	<p>Cele operacyjne:</p> <ol style="list-style-type: none"> 3.1. Prowadzenie polityki oświatowej zgodnej z oczekiwaniami mieszkańców i prognozami rozwoju. 3.2. Pielęgnowanie i ochrona tradycji oraz dziedzictwa kulturowego, tworzących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy. 3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych. 3.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Czarny Dunajec. 3.5. Sprawne, efektywne i włączające zarządzanie rozwojem gminy Czarny Dunajec.

Pierwszy obszar strategiczny „**GOSPODARKA I TYRYSTYKA**” ma na celu intensyfikację rozwoju gospodarczego, wykorzystując lokalne zasoby oraz szanse rozwojowe (cel długookresowy – strategiczny), jakie są specyficzne dla gminy Czarny Dunajec. O specyfice warunków gospodarczych (przewadze konkurencyjnej) gminy stanowią m.in.:

- położenie w centralnej części Podhala, jednego z najlepiej rozpoznawalnych obszarów turystycznych w skali Polski i Europy Środkowej, w sąsiedztwie znaczących centrów gospodarczych Zakopanego (30 km) i Nowego Targu (15 km), w obszarze przygranicznym ze Słowacją (Chochołów-Sucha Hora)
- położenie przy alternatywnych dla najbardziej uczęszczanych szlakach komunikacyjnych w kierunku południowym (Słowacja) i w kierunku Zakopanego, Nowego Targu,
- zróżnicowane walory przyrodnicze gminy: tereny równinne, leśne i górskie, torfowiska, Czarny Dunajec i Piekienik objęte Obszarem Ochrony Uzdrawiskowej,

- zasoby materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturowego i historycznego,
- baza sportowa i rekreacyjna, m.in. skocznia, lodowisko, boiska sportowe, szlaki piesze i ścieżki rowerowe,
- zasoby obszarów wiejskich gminy – potencjał dla rozwoju przedsiębiorczości w oparciu o dostępność terenów inwestycyjnych, specjalistyczne formy gospodarki rolnej (hodowla, przetwórstwo rolno-spożywcze) oraz potencjał inwestycji mieszkaniowych i społecznych oraz turystycznych,
- procesy integracji subregionalnej (Podhale, Orawa) wynikające z podobieństw strukturalnych i geograficznych gmin turystycznych w rejonach podgórskich.

Ze względu na wyjątkowe walory środowiskowe gminy oraz całego subregionu, planując działania w zakresie rozwoju gospodarczego, konieczne jest uwzględnienie koncepcji zrównoważonego rozwoju, polegającego na:

- optymalnym zaspokojeniu aktualnych potrzeb społeczności lokalnej, nie zagrażając możliwościom zaspokojenia potrzeb przyszłych pokoleń,
- uznaniu wartości, konieczności ochrony oraz racjonalnego gospodarowania zasobami naturalnymi, przy świadomości ograniczonej wytrzymałości lokalnego (regionalnego) systemu ekologicznego, który w dużej mierze stanowi podstawę jakości życia i oferty czasu wolnego gminy.

Powyższe warunki rozwoju gospodarczego zostały przeanalizowane w części diagnostycznej. Ich wykorzystanie zawarte zostało w 3 celach operacyjnych pierwszego obszaru strategicznego.

1.1. Rozwój i efektywne wykorzystanie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej gminy Czarny Dunajec.

Położenie oraz specyfika zagospodarowania terenów gminy Czarny Dunajec determinuje wyznaczenie głównych kierunków rozwoju gospodarczego. Mając na uwadze lokalizację gminy w obszarze Podhala, na granicy z Republiką Słowacką, w bezpośrednim sąsiedztwie znanych lokalizacji turystycznych (Zakopane, Dolina Kościelska i Chochołowska, Tatry Zachodnie), charakterystyczne cechy kultury ziem górskich oraz popularność całorocznej aktywności sportowo-rekreacyjnej, a także walory uzdrowiskowe, tego typu atuty powinny stanowić podstawę potencjału ekonomicznego na terenie gminy.

Strategia postępowania w tym zakresie zakłada kompleksowe wykorzystanie potencjału uzdrowiskowego, w tym poprzez działania z zakresu planowania i zagospodarowania przestrzennego oraz realizację dedykowanych inwestycji, ochronę i opiekę nad obiektami zabytkowymi, w tym poprzez podejmowanie stosownych prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych, a następnie włączanie ich w obieg społeczny, gospodarczy i turystyczny, budowę, modernizację i rozbudowę przestrzeni publicznych i terenów zielonych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, a także obiektów kubaturowych oraz sieciowych na cele związane rekreacją, wypoczynkiem, sportem oraz turystyką. Poza tym, planuje się organizację wydarzeń o charakterze lokalnym i ponadlokalnym, bazujących na dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym oraz tradycjach i specjalizacjach gminy. Stałym wyzwaniem pozostaje wzmocnienie i kreowanie nowych produktów turystycznych wykorzystujących wspomniane zasoby (w tym tak oryginalne jak m.in. obecność torfowisk, zasoby wód geotermalnych), w tym we współpracy z organizacjami pozarządowymi, biznesem i innymi samorządami gmin Podhala i Słowacji. Nie mniej ważnym będzie rozwój systemu informacji i promocji turystycznej oraz rekreacyjno-sportowej, który pozwoli na wzmocnienie marki gminy na tle otoczenia.

1.2. Wzmacnianie przedsiębiorczości lokalnej oraz przeciwdziałanie monokulturze gospodarczej i migracji.

Dominujące branże gospodarki na terenie gminy Czarny Dunajec to budownictwo, handel hurtowy i detaliczny, naprawa pojazdów samochodowych oraz przetwórstwo przemysłowe. Zdecydowaną większość stanowią podmioty z sektora mikro i małych przedsiębiorstw (jedynym przedsiębiorstwem o zatrudnieniu przekraczającym 250 osób są termy w Chochołowie). Celem jest podnoszenie jakości oferty lokalnych przedsiębiorców, umożliwienie dostępu do wiedzy, informacji i zewnętrznych środków rozwojowych, wskazanie nowoczesnych form prowadzenia działalności gospodarczej, zwracając uwagę na znaczenie dywersyfikacji i elastyczności w zarządzaniu przedsiębiorstwem. Zakładana jest ponadto współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy i lokalnymi pracodawcami na rzecz uzyskania dobrej jakości zatrudnienia, w tym aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, w szczególności osób o trudnej sytuacji na rynku pracy i dotkniętych zwolnieniami w wyniku pandemii COVID-19. W tym ostatnio aspekcie konieczna będzie szersza współpraca i kompleksowe działania ukierunkowane na przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków pandemii COVID-19 dla całej gospodarki lokalnej i rynku pracy.

1.3. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec w strategicznych sektorach rozwojowych.

Sposobem na podnoszoną już potrzebę dywersyfikacji struktury gospodarczej jest zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec w strategicznych sektorach rozwojowych. Inwestycje zewnętrzne i wewnętrzne na terenie gminy Czarny Dunajec powinny być poddane weryfikacji ze względu na ich zgodność z warunkiem zrównoważonego rozwoju i ustalone ze względu na priorytety ekonomiczne, społeczne i środowiskowe. Oznacza to odpowiedzialną i pogłębioną analizę oraz wyznaczenie obszarów dla poszczególnych typów inwestycji (przemysłowe, ale również handlowo-usługowe, turystyczno-gastronomiczne, sportowe) i wsparcie procesu inwestycyjnego (obsługa inwestora, zachęty inwestycyjne, szybka ścieżka decyzyjna itp.). Inwestycje zewnętrzne i wewnętrzne powinny zostać dostosowane do priorytetów rozwojowych gminy Czarny Dunajec. Dla każdej inwestycji powinny zostać przygotowane warunki dotyczące ochrony środowiska naturalnego i kulturowego gminy. Inwestycje powinny uwzględniać zagadnienie nie tylko budowy i rozbudowy, ale również utrzymania i modernizacji.

Kluczowym wyzwaniem dla gminy jest utworzenie samorządowego obszaru inwestycyjnego (Strefa Aktywności Gospodarczej) dla potrzeb nowych inwestycji (lokalnych i/lub zagranicznych), opracowanie odpowiedniej oferty inwestycyjnej gminy i jej skuteczna promocja, skutkująca powstawaniem nowych, atrakcyjnych miejsc pracy dla mieszkańców i podatkami dla budżetu lokalnego.

Drugi obszar strategiczny „**INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO**” dotyczy takiego rozwoju infrastruktury, który z jednej strony ograniczy lub zlikwiduje negatywne zjawiska w zakresie komunikacji i transportu, zaopatrzenia w media techniczne i energetyczne (woda, kanalizacja, gaz), z drugiej zaś wpłynie dodatnio na zachowanie i podniesienie walorów środowiskowych gminy Czarny Dunajec. Oba te czynniki powinny odpowiadać zdefiniowanym potrzebom mieszkańców gminy i oczekiwaniom wyrażonym w analizie mocnych i słabych stron obszaru. Biorąc pod uwagę iż zasoby naturalne gminy, położenie geograficzne, atrakcyjność turystyczna oraz nadanie gminie statusu obszaru uzdrowiskowego stanowią największe zalety gminy Czarny Dunajec – zachowanie i podnoszenie jakości środowiska naturalnego powinno zostać uznane za priorytet we wszystkich obszarach interwencji strategicznej.

O wyjątkowości znaczenia systemu infrastruktury i środowiska naturalnego gminy stanowią m.in.:

- położenie na trasie uczęszczanych połączeń komunikacyjnych (ruch drogowy) na osi północ-południe oraz w pasie połączeń z głównymi ośrodkami subregionu: Nowym Targiem, Zakopanym, Rabką-Zdrój; wysokie natężenie ruchu drogowego prywatnego, towarowego i komunikacji zbiorowej,
- położenie na obszarze trzech mezoregionów – Kotliny Orawsko-Nowotarskiej (część centralna), Pogórza Orawsko-Jordanowskiego (północ) oraz Pogórzy Przedtatrzańskich (południe), na pograniczu dwóch dużych regionów etnograficznych – Podhala i Orawy,
- konieczność rozbudowy systemu kanalizacji, wodociągów, energetyki gazowej oraz zagospodarowania opadów komunalnych i prywatnych, dla nadrzędnych celów społecznych, gospodarczych, turystycznych i środowiskowych.

2.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy Czarny Dunajec.

Podstawowa struktura komunikacyjna to dwie drogi wojewódzkie, krzyżujące się w Czarnym Dunajcu, przebiegająca równoleżnikowo DW 957 Białka k. Makowa Podhalańskiego – Nowy Targ (najpopularniejszy dojazd do Nowego Targu) i DW 958 Chabówka – Zakopane (alternatywna trasa Kraków- Zakopane -Kraków). Węzłem dróg wojewódzkich jest także Chochołów, gdzie od DW 958 odgałęzia się krótka łącznik do przejścia granicznego ze Słowacją w Suchej Górze, funkcjonujący jako DW 959. Inne istotne drogi to przebiegająca około 5 km od zachodniej granicy gminy DK 7, łączącej nadgraniczne Chyżne z Żukowem k. Gdańska.

Istotnym problemem w strukturze układu komunikacyjnego jest brak obwodnic ruchu drogowego poza centrami miejscowości. Rozwiązanie takie częściowo funkcjonuje jedynie w Czarnym Dunajcu (w ciągu DW 958, natomiast DW 957 przechodzi przez centrum miejscowości), problem dotyczy szczególnie Podczerwonego, Koniówki i Chochołowa.

Celem działania w ramach zwiększenia dostępności komunikacyjnej jest opracowanie i wdrożenie systemu komunikacji prywatnej, komercyjnej i publicznej, przede wszystkim drogowej, by spełniała ona następujące cele:

- wysoka dostępność zewnętrzna,
- łatwość i bezpieczeństwo przemieszczania się pojazdów w obrębie gminy,
- ograniczenia w nadmiernej rozbudowie tras komunikacyjnych narażającej środowisko naturalne gminy na dewastację i zanieczyszczenie,
- tworzenie alternatywnych tras komunikacyjnych,
- promocja ekologicznych metod komunikacji.

Rozwiązanie problemów komunikacyjnych ma istotne znaczenie dla rozwoju ekonomicznego i turystycznego gminy, zapewnienia bezpieczeństwa i pełnej dostępności do usług publicznych oraz powinno zagwarantować ograniczenie zagrożenia dla środowiska.

2.2. Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne.

W obszarze infrastruktury sieciowej jednym z najważniejszych wyzwań będzie optymalizacja planu jej rozwoju (dostosowania go do faktycznych potrzeb) oraz konsekwentne wdrażanie go w życie w ramach możliwości finansowych gminy. Zarówno te potrzeby, jak i możliwości związane są ze specyfiką terenów górskich, wymagają traktowania rozbudowy infrastruktury technicznej jako warunku realizacji innych celów operacyjnych (gospodarka, ochrona środowiska, inwestycje). Za pilną należy uznać interwencję w zakresie budowy instalacji: kanalizacyjnej, wodociągowej i gazowej. Podobne wyzwania dotyczą systemu gospodarki odpadami na terenie gminy.

Biorąc pod uwagę znaczenie walorów naturalnych gminy Czarny Dunajec należy położyć szczególny nacisk na realizację inwestycji oraz wdrożenie mechanizmów ochrony i podnoszenia jakości zasobów naturalnych – zarówno tych znajdujących się na terenie gminy, jak i tych, które dotyczą całego subregionu. Priorytetem jest wdrożenie ekologicznych rozwiązań w zakresie infrastruktury technicznej i energetycznej, ograniczenie (racjonalizacja) ruchu drogowego, ograniczenia w korzystaniu z zasobów naturalnych oraz edukacja (wzrost świadomości) ekologiczna mieszkańców gminy. Podstawowe zadania w tym zakresie dotyczą:

- poprawy stanu środowiska naturalnego, w szczególności czystości powietrza (wsparcie likwidacji nieekologicznych źródeł ciepła, zwiększanie zakresu korzystania z energii odnawialnej i magazynowania energii i inne działania antysmogowe) oraz rzek i potoków przepływających przez obszar gminy,
- podnoszenie świadomości ekologicznej wśród mieszkańców gminy, także w postaci gotowości ponoszenia wyższych kosztów na ochronę środowiska,
- uszczelnienie i zwiększenie efektywności systemu gospodarowania odpadami w gminie (w kierunku gospodarki o obiegu zamkniętym).

Trzeci obszar strategiczny „**MIESZKAŃCY I SAMORZĄD**” ma na celu zapewnienie komfortu, bezpieczeństwa i wysokiej jakości życia mieszkańców gminy Czarny Dunajec. Opiera się on na założeniu doskonalenia usług publicznych świadczonych przez samorząd gminny, inwestowania w ludzi i wzmocnienia odpowiedzialności społecznej wśród członków wspólnoty lokalnej, dbałości o lokalną tożsamość i dziedzictwo. Obszar ten realizuje część wizji rozwoju związaną z budową struktury usług publicznych w gminie – jako miejscu atrakcyjnym do życia, z punktu widzenia relacji społecznych i kapitału społecznego. Realizacja tego celu w trzecim obszarze strategicznym zawarta została w 5 celach operacyjnych.

3.1. Prowadzenie polityki oświatowej zgodnej z oczekiwaniami mieszkańców i prognozami rozwoju.

Analizy statystyczne i strategiczne wskazują na dwa generalne wyzwania w zakresie polityki oświatowej gminy:

- rozbudowana sieć szkół podstawowych może skłaniać do konieczności rozważenia zmian w ich strukturze organizacyjnej – tym bardziej, że w niektórych miejscowościach działają po dwie bądź trzy takie placówki,
- podjęcie działań dla podniesienia poziomu nauczania – uczniowie ze szkół podstawowych z terenu gminy osiągnęli z reguły gorsze rezultaty niż uczniowie w gminach ościennych, a także w całym powiecie i regionie.

Strategia postępowania w ramach niniejszego celu uwzględnia w szczególności: działania na rzecz zwiększenia dostępności przedszkoli, żłobków oraz innych form wczesnej edukacji, odpowiedzialne i uzasadnione pod względem finansowym, społecznym i demograficznym inwestowanie w bazę szkół – zarówno jeśli chodzi o powierzchnie edukacyjne, jak i zaplecze rekreacyjno-sportowe, doskonalenie i dostosowywanie do indywidualnych potrzeb uczniów podstawowej i uzupełniającej oferty edukacyjnej, doskonalenie kadr, wsparcie i promocję edukacji dorosłych.

3.2. Pielęgnowanie i ochrona tradycji oraz dziedzictwa kulturowego, tworzących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.

Gmina Czarny Dunajec jest identyfikowana z szeroko rozumianą kulturą góralską lub kulturą ziem górskich, zarówno w odniesieniu do regionu Podhala jak i sąsiadującego regionu Orawy (Słowacja). Do wyróżniających się obiektów materialnych dziedzictwa kulturowego należy przede wszystkim miejscowość Chochołów (110 obiektów, rezerwat urbanistyczny i architektoniczny), ale również

miejscość Czarny Dunajec ze swoim założeniem urbanistycznym dawnego małego miasta podhalańskiego. Pozostały obszar w różnym stopniu nawiązuje do tradycji kulturowych regionu. Podnoszenie jakości i wzrost zainteresowania lokalnym dziedzictwem kulturowym powinien opierać się na aktywności społecznej – na terenie gminy, przy wsparciu Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec – wymienia się m.in. Gminny Zespół Góralski „Watra”, 13 dziecięcych zespołów góralskich oraz jeden zrzeszający dorosłych oraz oddziały Związku Podhalan (funkcjonuje ich 16). Silną rolę w tym względzie odgrywają również parafie.

Strategia postępowania zakłada zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty kulturalnej dla mieszkańców (m.in. wprowadzanie nowych zajęć i warsztatów, wydarzeń, cyfryzacja instytucji i oferty), rozwój oferty wsparcia (finansowego i niefinansowego) kultywowania tradycji lokalnej i ekspresji twórczej wśród społeczności lokalnej, a także organizację lokalnych wydarzeń kulturalnych, integrujących i wzmacniających tożsamość mieszkańców (festiwale, jarmarki, karnawał, święto patrona itp.).

3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.

Mimo stabilnej sytuacji demograficznej gmina Czarny Dunajec musi doskonalić te aspekty życia publicznego, które mają decydujący wpływ na ocenę jego jakości wyrażaną przez mieszkańców i często decydującą o miejscu osiedlenia, podejmowania pracy oraz rozwoju indywidualnego i rodzinnego.

Do podstawowych elementów nowoczesnej pomocy społecznej i w zakresie ochrony zdrowia należy zaliczyć:

- dostosowanie usług publicznych do oczekiwań mieszkańców, zmiennej sytuacji społeczno-prawnej, warunków lokalnych i prognozy rozwoju społeczności lokalnej,
- podnoszenie poziomu świadczonych usług publicznych, w tym w zakresie infrastruktury, wyposażenia oraz jakości obsługi,
- system monitoringu i ewaluacji różnych aspektów lokalnej polityki społecznej na terenie gminy, potrzeb i zmian w odniesieniu do grup społecznych zagrożonych marginalizacją,
- wdrożenie zasady partycypacji społecznej w ramach podejmowania planów i projektów odnoszących się do zmian w jakości życia społecznego na terenie gminy.

Strategia postępowania stawia w centrum zainteresowania polityki społecznej rodzinę, wspierając ją w codziennym funkcjonowaniu i wszystkich fazach jej rozwoju, w szczególności efektywne przeciwdziałanie i zwalczanie kryzysów w rodzinie. Szczególnym i kompleksowym wsparciem otoczone zostaną osoby starsze i z niepełnosprawnościami – pomoc i wszechstronna aktywizacja. Ważnym i wciąż niedookreślonym wyzwaniem jest zagadnienie przeciwdziałania i minimalizowania społecznych i zdrowotnych skutków pandemii COVID-19, w tym promocja i wsparcie zdrowia psychicznego.

3.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Czarny Dunajec

Poziom bezpieczeństwa publicznego ma podstawowe znaczenie dla funkcjonowania i rozwoju, zarówno jednostki, jak i całej społeczności lokalnej. Jego zapewnianie we wszystkich kategoriach zagrożeń stanowi ważne zobowiązanie administracji samorządowej i centralnej. Za docelowy można więc uznać stan, w którym brak zagrożenia w życiu mieszkańców wynika ze sprawnego przeciwdziałania przez te struktury oraz inne podmioty funkcjonujące na podstawie prawa wszelkim zagrożeniom oraz zapobiegania czynom wymierzonym w: porządek publiczny, dobro wspólne, życie, zdrowie i mienie społeczeństwa.

Strategia postępowania w ramach niniejszego celu zakłada działania prewencyjne, edukacyjne i profilaktyczne, przede wszystkim wśród dzieci i młodzieży, kompleksowe wsparcie służb, z których na pierwszy plan wysuwają się Ochotnicze Straże Pożarne, w szczególności w zakresie budowy i modernizacji bazy oraz wyposażenia w sprzęt, a także przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych i katastrof oraz sytuacji kryzysowych m.in. poprzez dedykowane inwestycje i właściwe zagospodarowanie przestrzeni, wdrażania nowoczesnych rozwiązań, technologii i systemów wspierających bezpieczeństwo i (współ)działania służb. Ponadto, wydarzenia roku 2020 – światowa pandemia COVID-19 i związane z nią konsekwencje wskazują na konieczność uwzględnienia w gminnych planach strategicznych i dokumentach dotyczących zarządzania kryzysowego zjawisk o skali i czasie trwania wykraczającym poza dotychczasowe doświadczenia.

3.5. Sprawne, efektywne i włączające zarządzanie rozwojem gminy Czarny Dunajec.

W obszarze zarządzania publicznego priorytetem jest ciągłe wzmacnianie potencjału i skuteczności administracji publicznej, w tym poprzez podnoszenie kompetencji pracowników oraz wdrażanie nowych instrumentów zarządczych, rozwój bazy i wyposażenia, rozwój e-usług i e-administracji lokalnej, zapewnienie dostępności architektonicznej, cyfrowej, informacyjno-komunikacyjnej dla wszystkich potencjalnych klientów. Wyzwaniem jest też regulacja stanu prawnego działek gminnych, porządkowanie struktury własności nieruchomości gminnych oraz prywatnych, infrastruktury komunikacyjnej, w szczególności poprzez wzmożenie procesu modernizacji ewidencji gruntów, komunalizację, zasiedzenia, prawo do dysponowania.

Zarządzanie rozwojem gminy ma służyć wzrostowi oraz włączeniu, dlatego ważne będzie włączanie w proces wdrażania strategii możliwie największej liczby partnerów. Zakłada się zatem rozwijanie współpracy w wymiarze lokalnym, krajowym i międzynarodowym. Aktywizacji i partycypacji społecznej będą służyły badania opinii publicznej i dialog z mieszkańcami, działania z zakresu edukacji obywatelskiej, promocji zaangażowania w działania organizacji pozarządowych oraz innych form inicjatyw społecznych, współpracy finansowej i pozafinansowej z tymi podmiotami, w tym poprzez powierzenie i wspieranie realizacji zadań publicznych.

Ważnym zobowiązaniem jest kontynuacja projektów z zakresu odnowy centrów miejscowości wiejskich oraz rewitalizacji przestrzeni publicznych, m.in. w odniesieniu do rynku w Czarnym Dunajcu.

Ważnym elementem realizacji planów rozwoju jest odzyskanie statusu miasta przez Czarny Dunajec, skuteczne pozyskiwanie środków zewnętrznych, a także stworzenie własnych (gminnych) mechanizmów pozyskiwania środków finansowych wynikających z inicjatyw gospodarczych, a nie z transferu zobowiązań na sektor gospodarczy lub mieszkańców. Dysponowanie środkami finansowymi (własnymi, powierzonymi i pozyskanymi) powinno opierać się na założeniach strategii rozwoju gminy.

OBSZAR STRATEGICZNY 1.

GOSPODARKA I TURYSTYKA

Cel strategiczny 1.

Wzrost gospodarczy bazujący na zasobach środowiska naturalnego i dziedzictwie kulturowym gminy.

Cele operacyjne:

1.1. Rozwój i efektywne wykorzystanie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej gminy Czarny Dunajec.

1.2. Wzmacnianie przedsiębiorczości lokalnej oraz przeciwdziałanie monokulturze gospodarczej i migracji.

1.3. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec w strategicznych sektorach rozwojowych.

CEL OPERACYJNY 1.1. Rozwój i efektywne wykorzystanie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej gminy Czarny Dunajec.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
1.1.1.	Opracowanie kompleksowej koncepcji wykorzystania potencjału uzdrowiskowego oraz realizacja działań i inwestycji z tym związanych, w tym uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla strefy A, wykup działek, organizowanie przestrzeni, współpraca z inwestorami prywatnymi.	Efektywne wykorzystanie unikatowych zasobów gminy Rozwój oferty uzdrowiskowej Wzrost atrakcyjności gminy jako miejsca powrotu do zdrowia, wypoczynku i regeneracji sił	Powstanie bazy uzdrowiskowej	Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Stowarzyszenie Gmin Uzdrowiskowych RP Mieszkańcy, Inwestorzy prywatni
1.1.2.	Ochrona i opieka nad zabytkami nieruchomymi i ruchomymi, w tym podejmowanie prac konserwatorskich, restauratorskich i robót budowlanych przy obiektach o wartościach historycznych, włączanie ich w obieg społeczny, gospodarczy i turystyczny, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> • Odrestaurowanie Stacji PKP w Czarnym Dunajcu z przeznaczeniem na miejsce wypoczynku rowerzystów z małą 	Ochrona krajobrazu kulturowego gminy, poprawa stanu technicznego zabytków i ich dostępności dla mieszkańców i gości Uzyskanie nowych, atrakcyjnych i konkurencyjnych obiektów usług dla społeczności lokalnej oraz turystów i gości Profesjonalizacja obsługi	Liczba i odsetek zabytków ujętych w Gminnej Ewidencji Zabytków, które pozostają w złym stanie technicznym <p style="text-align: center;">↘</p> Ilość obiektów zabytkowych poddanych pracom konserwatorskim, restauratorskim i budowlanym w celu rozszerzenia oferty usług społecznych,	Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Wojewódzki Urząd Ochrony Zabytków w Krakowie, Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Właściciele i zarządcy obiektów zabytkowych, Organizacje pozarządowe,

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	<p>gastronomią,</p> <ul style="list-style-type: none"> Przebudowa i remont synagogi żydowskiej w celu adaptacji na Centrum Dialogu Międzynarodowego - Muzeum Miasta Czarny Dunajec i Okolic, Renowacja budynku „dawnego sądu” pod budynek użyteczności publicznej. 	<p>ruchu turystycznego</p> <p>Wzrost dostępności i jakości usług</p>	<p>gospodarczych i turystycznych oraz liczba osób korzystających z tych obiektów w ciągu roku</p> <p>↗</p>		<p>Podhalańska Lokalna Grupa Działania,</p> <p>Kościóły i inne związki wyznaniowe</p>
1.1.3.	<p>Budowa, modernizacja i rozbudowa przestrzeni publicznych i terenów zielonych wraz z infrastrukturą towarzyszącą, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> Utworzenie strefy parkowej z funkcją wypoczynku i kultury w miejscowości Czarny Dunajec (scena plenerowa, skatepark, tężnia itp.). 	<p>Rozwój przestrzeni publicznych i terenów zielonych dla potrzeb mieszkańców oraz turystów i gości</p> <p>Wzrost funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznych</p>	<p>Liczba nowych lub odnowionych przestrzeni publicznych oraz liczba osób korzystających w ciągu roku</p> <p>↗</p>	<p>Referat Budownictwa,</p> <p>Referat Geodezji i Ochrony Środowiska,</p> <p>Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii oraz Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu,</p> <p>Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego,</p> <p>Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec,</p> <p>Podhalańska Lokalna Grupa Działania,</p> <p>Przedsiębiorcy</p>
1.1.4.	<p>Budowa, modernizacja i rozbudowa obiektów kubaturowych oraz sieciowych wraz z infrastrukturą towarzyszącą na cele związane rekreacją, wypoczynkiem, sportem oraz turystyką, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> Podhalańskie Centrum Wsparcia Rozwoju Strzelectwa w miejscowości Czarny Dunajec, 	<p>Rozwój infrastruktury sportowej, turystycznej, rekreacyjnej i wypoczynkowej dla potrzeb mieszkańców oraz turystów i gości</p> <p>Wzrost atrakcyjności gminy w zakresie spędzania czasu wolnego</p>	<p>Liczba nowych lub odnowionych obiektów oraz liczba osób korzystających</p> <p>Długość tras rowerowych oraz liczba osób korzystających w ciągu roku</p> <p>↗</p>	<p>Referat Budownictwa,</p> <p>Referat Geodezji i Ochrony Środowiska,</p> <p>Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii oraz Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu,</p> <p>PGW Wody Polskie,</p> <p>Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego,</p> <p>Inne JST,</p> <p>Centrum Kultury i Promocji</p>

	<ul style="list-style-type: none"> • Centrum Sportu i Fitness – utworzenie strefy stadionowej (budowa zaplecza i trybun) w miejscowości Czarny Dunajec, • Renowacja i rozbudowa lodowiska (szatnia) z zakupem rolby (po eksploatacji obecnej) w miejscowości Czarny Dunajec, • Budowa dużej hali sportowej z parkingiem w miejscowości Pieniążkowice (na potrzeby szkoły podstawowej oraz grup zewnętrznych), • Utworzenie strefy sportowo-rekreacyjnej z boiskiem w miejscowości Podczerwone, • Utworzenie strefy sportowo-rekreacyjnej z boiskiem w miejscowości Załuczne, • Utworzenie strefy sportowo-rekreacyjnej z boiskiem w miejscowości Podszkle, • Budowa strefy rekreacji w miejscowości Ciche Górne, • II etap budowy skoczni (oświetlenie, wieża sędziowska) w miejscowości Chochołów, • Utworzenie strefy rekreacji (scena, urządzenia do ćwiczeń i plac zabaw) w miejscowości Piekielnik, 				<p>Gminy Czarny Dunajec, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Organizacje i kluby sportowe, Organizacje i firmy turystyczne, Jednostki oświatowe, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Inwestorzy prywatni</p>
--	---	--	--	--	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Rozbudowa i modernizacja strefy rekreacyjno-sportowej „Od przedszkola do seniora” (tężnia, korty tenisowe, toalety publiczne itp.), • Budowa tarasu widokowego „na Bachledówce” w miejscowości Czerwienne, • Budowa ścieżki widokowej „Brzegiem Czarnego Dunajca” łączącej strefę rekreacyjno-sportową „Od przedszkola do seniora” w miejscowości Czarny Dunajec, • Przebudowa budynku GOPS (stara apteka) w celu poszerzenia usług urzędu (uzdrowisko, ruch turystyczny) z zapewnieniem dostępu dla osób ze szczególnymi potrzebami, • Wykonanie centrum konferencyjnego przy bazie hotelowej w szkole w miejscowości Czarny Dunajec, • Utworzenie pola kamperowego w miejscowości Chochołów, • Rozwój infrastruktury rowerowej wraz z zapleczem - tworzenie miejsc obsługi i odpoczynku dla rowerzystów, integracja tras, 				
--	---	--	--	--	--

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	<p>oznakowanie i promocja, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Czarny Dunajec, wzdłuż brzegu rzeki, ○ Ciche – Ratułów, ○ Bachledówka, ○ Piekielnik – Załuczne – Odrowąż – Pieniążkowice, 				
1.1.5.	<p>Organizacja wydarzeń o charakterze ponadlokalnym, bazujących na dziedzictwie kulturowym i przyrodniczym oraz tradycjach i specjalizacjach gminy (np. festiwale, konkursy, seminaria ekologiczne, imprezy z wykorzystaniem specjalizacji rekreacyjnych i sportowych, tradycji żydowskich, kultury góralskiej).</p>	<p>Rozwój oferty wydarzeń dla mieszkańców oraz turystów i gości</p> <p>Promocja zasobów i walorów gminy</p> <p>Wzrost atrakcyjności gminy w zakresie spędzania czasu wolnego</p>	<p>Liczba wydarzeń w ciągu roku oraz liczba uczestników</p> 	<p>Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Inne JST, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Organizacje i kluby sportowe, Organizacje i firmy turystyczne, Przedsiębiorcy</p>
1.1.6.	<p>Wzmacnianie i kreowanie nowych produktów (edukacyjnych, turystycznych) na bazie lokalnych zasobów kulturowych, historycznych, naturalnych i przyrodniczo-krajobrazowych (np. z wykorzystaniem kolejki wąskotorowej oraz torfowisk, rekreacji wodnej, wód geotermalnych, stoków, tradycji i kuchni góralskiej),</p>	<p>Rozwój oraz dywersyfikacja oferty dla turystów i gości</p> <p>Wzrost atrakcyjności gminy w zakresie spędzania czasu wolnego</p>	<p>Liczba nowych produktów oraz liczba osób korzystających w ciągu roku</p> 	<p>Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii oraz Ministerstwo Środowiska, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Inne JST, Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec,</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	<p>m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uruchomienie turystycznej kolejki wąskotorowej prowadzącej przez torfowiska w miejscowościach Piekelnik i Czarny Dunajec, • Współpraca między samorządami w kierunku utworzenia strefy rekreacji w oparciu o wyrobiska poźwirowe (Długopole gm. Nowy Targ we Wróblówce - Chracą). 				<p>Organizacje pozarządowe, Organizacje i firmy turystyczne, Inwestorzy prywatni</p>
1.1.7.	<p>Rozwój systemu informacji i promocji turystycznej oraz rekreacyjno-sportowej (przewodniki, mapy i inne publikacje, filmy, materiały elektroniczne, opis, promocja produktu regionalnego i oferty turystycznej oraz rekreacyjno-sportowej, odpowiednie oznakowanie miejsc i atrakcji, profesjonalna obsługa turystów).</p>	<p>Promocja i upowszechnienie materialnego i niematerialnego dziedzictwa kulturalnego gminy oraz walorów przyrodniczo-krajobrazowych, także wśród odbiorców zagranicznych</p> <p>Poprawa rozpoznawalności gminy jako miejsca atrakcyjnego dla spędzenia czasu wolnego</p> <p>Zwiększenie oraz profesjonalizacja obsługi ruchu turystycznego</p>	<p>Liczba działań promocyjnych i ich zasięg</p> <p>Liczba osób korzystających z informacji turystycznej oraz poziom ich zadowolenia</p> <p>Liczba odwiedzających poszczególne zabytki i atrakcje gminy</p>	<p>Biuro Rozwoju Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii oraz Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Inne JST, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Organizacje i kluby sportowe, Organizacje i firmy turystyczne, Przedsiębiorcy, Media</p>
1.1.8.	<p>Rozwój mechanizmów wsparcia finansowego i pozafinansowego dla przedsięwzięć turystycznych, sportowych, rekreacyjnych</p>	<p>Aktywizacja społeczna, ruchowa i przedsiębiorcza mieszkańców</p>	<p>Liczba oddolnych inicjatyw i/lub organizacji wspartych przez gminę</p> <p>Liczba organizacji i klubów</p>	<p>Biuro Rozwoju Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec</p>	<p>Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania,</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	<p>i kulturalnych inicjowanych oddolnie, które służą uatrakcyjnieniu i dywersyfikacji oferty, w tym współpraca z klubami i organizacjami sportowymi.</p>	<p>Rozwój oraz dywersyfikacja oferty dla mieszkańców, turystów i gości Wzrost atrakcyjności gminy w zakresie spędzania czasu wolnego</p>	<p>sportowych na terenie gminy, liczba sekcji oraz ich członków ↗</p>		<p>Organizacje i kluby sportowe, Organizacje i firmy turystyczne, Przedsiębiorcy</p>
<p>1.1.9.</p>	<p>Wykorzystanie sąsiedztwa i dogodnej dostępności komunikacyjnej innych gmin Podhala oraz Słowacji do organizacji wspólnych przedsięwzięć turystycznych, sportowych, rekreacyjnych i kulturalnych.</p>	<p>Rozwój procesów współpracy lokalnej, ponadlokalnej i transgranicznej Osiągnięcie efektu synergii Wzrost atrakcyjności gminy i subregionu w zakresie spędzania czasu wolnego</p>	<p>Liczba projektów współpracy krajowej i/lub zagranicznej (w szczególności w obszarze rozwoju i integracji oferty spędzania czasu wolnego) oraz liczba ich uczestników ↗</p>	<p>Biuro Rozwoju Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec</p>	<p>Partnerzy zagraniczni, Euroregion „Tatry”, Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii oraz Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Ministerstwo Spraw Zagranicznych, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Inne JST, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Organizacje i kluby sportowe, Organizacje i firmy turystyczne, Przedsiębiorcy, Media</p>

CEL OPERACYJNY 1.2. Wzmacnianie przedsiębiorczości lokalnej oraz przeciwdziałanie monokulturze gospodarczej i migracji.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
1.2.1.	Współpraca z Powiatowym Urzędem Pracy i lokalnymi pracodawcami na rzecz uzyskania dobrej jakości zatrudnienia, w tym aktywizacja zawodowa osób pozostających bez pracy, w szczególności osób o trudnej sytuacji na rynku pracy i dotkniętych zwolnieniami w wyniku pandemii COVID-19, a także na rzecz zróżnicowania gospodarki lokalnej, powstawania mikroprzedsiębiorstw i nowych miejsc pracy.	Wzrost przedsiębiorczości lokalnej Wzrost zatrudnienia Spadek bezrobocia Przeciwdziałanie skutkom kryzysu na rynku pracy	Liczba nowych podmiotów wpisanych do rejestru REGON na terenie gminy Liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 1 tys. mieszkańców Pracujący w przeliczeniu na 1 tys. mieszkańców Liczba osób pozostających bez pracy z terenu gminy	Biuro Rozwoju, Referat Finansowy, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Targu, Instytucje Otoczenia Biznesu, Przedsiębiorcy, Osoby bezrobotne, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania
1.2.2.	Promowanie przedsiębiorczości i wspieranie rozwoju MMŚP (przede wszystkim z wiodących branż: budowlana, usługowa, turystyczna, sportowo – rekreacyjna), w tym wsparcie informacyjne w zakresie pozyskiwania środków zewnętrznych, obrotu ziemią, podwyższania kwalifikacji, fachowego doradztwa.	Promocja i wsparcie przedsiębiorczości Dystrybucja informacji dla potrzeb działania i rozwoju MMŚP, rozwój tego sektora na terenie gminy Wzrost konkurencyjności działalności w ramach wiodących branż gospodarki lokalnej	Wielkość zewnętrznych środków finansowych pozyskanych przez MMŚP Poziom dochodów gminy z CIT z sekcji A (Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), Sekcji F (Budownictwo), Sekcji I (Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi)	Biuro Rozwoju, Referat Finansowy	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Targu, Instytucje Otoczenia Biznesu, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

1.2.3.	<p>Identyfikacja, promocja oraz wsparcie dystrybucji produktów i usług oferowanych przez lokalne MMŚP – np. strona internetowa, newsletter, biuletyn informacyjny, organizacja na terenie gminy wydarzeń umożliwiających promocje lokalnych produktów.</p>	<p>Aktywna promocja, tworzenie rynku zbytu dla produktów i usług lokalnych Integracja środowiska gospodarczego</p>	<p>Liczba wydarzeń umożliwiających promocje lokalnych produktów, liczba zaangażowanych MMŚP oraz zasięg imprez</p> 	<p>Biuro Rozwoju, Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Referat Finansowy</p>	<p>Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Inne JST, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Organizacje i firmy turystyczne, Przedsiębiorcy, Media</p>
1.2.4.	<p>Wieloaspektowe działania ukierunkowane na przeciwdziałanie i minimalizowanie skutków pandemii COVID-19 dla gospodarki lokalnej i rynku pracy, w szczególności współpraca w tym zakresie z administracją rządową i samorządem regionalnym.</p>	<p>Zwiększenie odporności lokalnej przedsiębiorczości na kryzys Minimalizacja strat dla budżetu gminy</p>	<p>Liczba przedsiębiorstw utrzymujących się na rynku od 3 lat Wysokość dochodów gminy pochodzących z tytułu udziału we wpływach z podatku dochodowego od osób fizycznych zamieszkałych na jej obszarze</p> 	<p>Biuro Rozwoju, Referat Finansowy</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiatowy Urząd Pracy w Nowym Targu, Instytucje Otoczenia Biznesu, Ośrodki Doradztwa Rolniczego, Banki i instytucje finansowe, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania</p>

CEL OPERACYJNY 1.3. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec w strategicznych sektorach rozwojowych.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
1.3.1.	Pogłębiona analiza warunków prowadzenia i rozwijania sfery gospodarczej na terenie gminy z identyfikacją podstawowych barier i utrudnień, a także zasobów, potencjałów i szans rozwojowych, w szczególności w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.	Uzyskanie pełnego obrazu warunków, perspektyw i koncepcji rozwoju sfery gospodarczej, w szczególności w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego.	Wykonana analiza wraz z rekomendacjami	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	Instytucje Otoczenia Biznesu w tym Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. Przedsiębiorcy, Inwestorzy, Właściciele gruntów
1.3.2.	Utworzenie samorządowego obszaru inwestycyjnego (Strefa Aktywności Gospodarczej) dla potrzeb nowych inwestycji (lokalnych i/lub zagranicznych), m.in.: <ul style="list-style-type: none"> Odpowiednia polityka w zakresie planowania i zagospodarowania przestrzennego, w tym wykupienie gruntów (4ha) – komunalizacja na cele utworzenia strefy ekonomicznej w miejscowości Pieniążkowice. 	Podniesienie atrakcyjności i konkurencyjności oferty inwestycyjnej gminy Budowa lokalnej marki gospodarczej	Liczba i powierzchnia uzbrojonych działek inwestycyjnych stanowiących ofertę dla inwestorów ↗	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Instytucje Otoczenia Biznesu, w tym Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Krakowski Park Technologiczny, Właściciele gruntów
1.3.3.	Opracowanie sektorowej oferty inwestycyjnej gminy i jej promocja, m.in. udział w konkursie „Grunt na Medal”, współpraca z podmiotami	Wzrost zainteresowania ofertą inwestycyjną gminy Pozyskanie nowych	Liczba zapytań inwestorów w sprawie oferty inwestycyjnej gminy Ilość opracowanych	Biuro Rozwoju, Referat Finansowy	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii Polska Agencja Inwestycji i Handlu,

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	organizującymi kooperację międzynarodową oraz mediami w zakresie uczestnictwa w targach i misjach gospodarczych oraz nawiązywania kontaktów gospodarczych.	inwestorów (rodzimych, zagranicznych) Budowa lokalnej marki gospodarcze	i przekazanych ofert inwestycyjnych Liczba nowych inwestorów na terenie gminy ↗		Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Instytucje Otoczenia Biznesu, w tym Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Krakowski Park Technologiczny, Media
1.3.4.	Doskonalenie standardów obsługi inwestorów, wdrożenie standardów PAIH.	Podniesienie atrakcyjności gminy jako miejsca wysokiej jakości obsługi inwestora Budowa lokalnej marki gospodarczej	Poziom zadowolenia klientów z obsługi ↗	Biuro Rozwoju, Referat Finansowy	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii Polska Agencja Inwestycji i Handlu, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Instytucje Otoczenia Biznesu, w tym Małopolska Agencja Rozwoju Regionalnego S.A. oraz Krakowski Park Technologiczny
1.3.5.	Rozeznanie możliwości eksploatacji kopalin na terenie gminy (złoża piasku i żwiru), wsparcie dla inwestycji – realizowanych z poszanowaniem środowiska i opinii społecznej.	Efektywne wykorzystanie unikatowych zasobów gminy Wzmocnienie i dywersyfikacja gospodarki lokalnej	Opracowany dokument analizy wraz z wnioskami (ewentualnie) Liczba firm eksploatujących kopaliny na terenie gminy ↗	Referat Geodezji i Ochrony Środowiska	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Środowiska oraz Ministerstwo Rozwoju, Pracy i Technologii, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Mieszkańcy, Inwestorzy

OBSZAR STRATEGICZNY 2.

INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO

Cel strategiczny 2.

Jakość życia i bezpieczeństwo mieszkańców w wymiarze środowiskowym, przestrzennym i komunikacyjnym.

Cele operacyjne:

2.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy Czarny Dunajec.

2.2. Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne.

CEL OPERACYJNY 2.1 Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy Czarny Dunajec.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
2.1.1.	Opracowanie analizy perspektyw optymalizacji sieci komunikacyjnej i ruchu drogowego 2020-2030, w tym w kontekście realizacji zaplanowanych inwestycji drogowych o znaczeniu międzynarodowym w otoczeniu gminy.	Wypracowanie metod planowania inwestycji w zakresie racjonalizacji systemu komunikacji na terenie gminy Czarny Dunajec i gmin sąsiednich	Opracowany raport wraz z wnioskami	Referat Budownictwa	Właściciele i zarządcy dróg, Inne JST
2.1.2.	Wsparcie inwestycji zwiększających zewnętrzną dostępność komunikacyjną gminy (drogi, mosty, obwodnice realizowane przez instytucje szczebla krajowego i wojewódzkiego), m.in. <ul style="list-style-type: none"> Wsparcie budowy obwodnicy zachodniego Podhala w miejscowościach Czarny Dunajec, Podczerwone, Kaniówka, Chochołów, Wsparcie dla rozbudowy dróg wojewódzkich DW957 i DW958 w miejscowościach Wróblówka, Stare Bystre, Czarny Dunajec wraz z chodnikami, oświetleniem itp. 	Poprawa stanu i jakości regionalnego systemu komunikacji drogowej Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	Ilość tras, długość tras wybudowanych. Czas dojazdu do Zakopanego, Nowego Targu i Krakowa Liczba wypadków na drogach wojewódzkich na terenie gminy ↘	Władze samorządowe gminy, Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, GDDKiA, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu, Inne JST, Policja
2.1.3.	Współpraca z powiatem nowotarskim w zakresie budowy, modernizacji i przebudowy dróg powiatowych i chodników, m.in.: <ul style="list-style-type: none"> Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych w miejscowości Ciche, 	Poprawa stanu i jakości subregionalnego systemu komunikacji Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym	Długość wykonanych odcinków ciągów pieszych przy drogach powiatowych na terenie gminy ↗	Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu, Policja

	<p>Etap I,II i III,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych w miejscowości Ratułów, Etap I, II, • Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych w miejscowości Dział, • Budowa chodników w miejscowości Stare Bystre, • Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych w miejscowości Czerwienne, Etap I,II, • Budowa chodników przy drodze powiatowej Podszkle – Podwilk, • Budowa chodnika i oświetlenia w Piekelniku, przy drodze powiatowej w kierunku Czarnego Dunajca, • Budowa drogi pod Śtreką w miejscowości Stare Bystre, • Współpraca w zakresie budowy drogi powiatowej Podszkle – Raba Wyżna, wraz z chodnikiem i parkingiem przy cmentarzu w Podszkle, • Ratułów – modernizacja drogi powiatowej. 		<p>Liczba wypadków na drogach powiatowych, w tym z udziałem pieszych</p> <p style="text-align: center;">↓</p>		
--	---	--	---	--	--

<p>2.1.4.</p>	<p>Budowa, modernizacja i przebudowa dróg gminnych i chodników oraz wdrażanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo uczestników ruchu, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Budowa chodników w miejscowości Stare Bystre, • Budowa drogi-Beskid w miejscowościach Odrowąż, Podszkle, Pieniążkowice, • Droga przez Studzianki (Podszkle), • Droga do Kocańdów w miejscowościach Załuczne i Odrowąż, • Budowa drogi Pieniążkowice – Dział, • Budowa drogi do stadionu Ciche, • Ciche – obejście fragmentu wsi pn. Miętustwo, • Ciche – regulacja stanu prawnego i przebudowa dróg: do Kościoków, Szymusiakowa, Śliwcorzowa, Lańdowska, • Szeligówka w miejscowości Ratułów, • Droga do Kietów z mostem w miejscowości Stare Bystre. • Budowa tzw. południowej obwodnicy Czarnego Dunajca pomiędzy drogą powiatową i drogą wojewódzką 957 wzdłuż rzeki, • Budowa drogi gminnej od drogi wojewódzkiej do oczyszczalni ścieków, • Przebudowa ul. Ogrodowej w Czarnym Dunajcu, • Budowa drogi za Górę, • Budowa drogi Nadwodnia II. 	<p>Poprawa stanu i jakości gminnego systemu komunikacji drogowej</p> <p>Poprawa bezpieczeństwa w ruchu drogowym</p>	<p>Długość odcinków dróg wykonanych w ramach budowy, przebudowy, modernizacji, remontu</p> <p>Długość wykonanych odcinków ciągów pieszych przy drogach gminnych</p> <p>↗</p> <p>Liczba wypadków na drogach gminnych, w tym z udziałem pieszych</p> <p>↘</p>	<p>Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, ZDW Kraków Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiat Nowotarski PZD w Nowym Targu, Policja</p>
---------------	---	---	---	--	---

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

2.1.5.	<p>Współpraca z gminami sąsiednimi i z powiatem nowotarskim i innymi podmiotami na rzecz optymalizacji / racjonalizacji transportu zbiorowego (dostosowanie do wymogów środowiskowych oraz potrzeb społecznych i zawodowych mieszkańców).</p>	<p>Poprawa dostępności do ośrodków miejskich, szkół, miejsc pracy. Podniesienie komfortu i bezpieczeństwa podróży środkami komunikacji zbiorowej Poprawa jakości powietrza</p>	<p>Liczba zoptymalizowanych połączeń komunikacji zbiorowej w kierunku Zakopanego i Nowego Targu oraz miejscowości sąsiadujących Liczba korzystających z transportu zbiorowego Poziom zadowolenia mieszkańców z usług transportowych ↗ Czas dojazdu do określonych destynacji Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z przekroczonymi normami ↘</p>	Referat Komunalny	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Sąsiednie gminy, Przewoźnicy, Mieszkańcy</p>
2.1.6.	<p>Poprawa i promocja bezpieczeństwa w ruchu drogowym (inwestycje, monitoring, tablice, oświetlenie itp.) oraz działania profilaktyczne wśród dzieci i młodzieży w zakresie bezpieczeństwa na drogach, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa w rejonach kolizji ścieżek rowerowych z drogami (oznakowanie, budowa zjazdów, oświetlenie, monitoring, ekrany 	<p>Podniesienie poziomu bezpieczeństwa w ramach systemu komunikacji drogowej Poprawa świadomości zagrożeń związanych z komunikacją i ruchem drogowym oraz wykształcenie odpowiednich reakcji</p>	<p>Liczba inwestycji w system bezpieczeństwa w ruchu drogowym ↗ Liczba wypadków, w tym z udziałem pieszych i/lub rowerzystów i/lub dzieci ↘</p>	Jednostki oświatowe	<p>Administracja rządowa, GDDKiA, Zarząd Dróg Wojewódzkich w Krakowie, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiatowy Zarząd Dróg w Nowym Targu, Instytucje kultury,</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	<p>dźwiękochłonne) w miejscowościach Czarny Dunajec i Piekelnik,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Poprawa bezpieczeństwa pieszych na przejściach (m.in. wyniesienie przejść nad nawierzchnię drogi, oświetlenie i oznakowanie), w szczególności w rejonie szkół, kościołów, sklepów i obiektów użyteczności publicznej. 	wśród mieszkańców			Organizacje pozarządowe, Policja i inne służby odpowiedzialne za bezpieczeństwo
2.1.7.	Wykonanie parkingów i stref postojowych, w szczególności przy budynkach i miejscach użyteczności publicznej oraz atrakcjach turystycznych.	<p>Zapewnienie komfortu mieszkańców korzystających z usług publicznych oraz gości i turystów odwiedzających gminę</p> <p>Eliminacja korków oraz emisji spalin i hałasu</p>	<p>Liczba budynków i miejsc użyteczności publicznej oraz atrakcyjnych dla rekreacji i turystyki, gdzie powstały nowe miejsca parkingowe</p> <p>Liczba miejsc parkingowych na terenie gminy</p> <p>↗</p>	<p>Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego</p>
2.1.8.	Współpraca z operatorami w kierunku polepszenia dostępności wysokiej jakości usług komórkowych i internetowych na terenie gminy oraz rozwój społeczeństwa informacyjnego.	<p>Poprawa zasięgu sieci komórkowych i dostępności szybkiego Internetu na terenie całej gminy</p>	<p>Odsetek gospodarstw domowych bez dostępu do szybkiego Internetu</p> <p>↘</p>	<p>Referat Budownictwa</p>	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Operatorzy sieci telefonii komórkowej i internetowej</p>

CEL OPERACYJNY 2.2 Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
2.2.1.	<p>Budowa i rozbudowa systemu kanalizacyjnego i oczyszczalni na obszarach silnie zurbanizowanych (aglomeracja) oraz wsparcie rozwiązań alternatywnych na pozostałych obszarach, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> Budowa uzupełniających odcinków sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Czarny Dunajec, Chochołów, Podczerwone, Koniówka, Budowa oczyszczalni oraz sieci kanalizacyjnej w miejscowości Piekelnik, Opracowanie analizy technicznej i finansowej rozwoju systemu kanalizacyjnego w pozostałych miejscowościach gminy oraz ewentualne opracowanie koncepcji budowy i funkcjonowania oczyszczalni ścieków w Cichem Dolnym, Pod Miętustwem, dla zlewni Ciche, Ratułów, Czerwienne. 	<p>Poprawa warunków mieszkalnych i prowadzenia działalności gospodarczej</p> <p>Ochrona i poprawa stanu środowiska, w szczególności wód</p>	<p>Liczba miejscowości oraz odsetek mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci kanalizacji</p> <p>Poziom przepustowości oczyszczalni i wielkość rezerwy przepustowości</p> <p>Długość sieci wybudowanej</p> <p>↗</p>	<p>Referat Budownictwa,</p> <p>Referat Geodezji i Ochrony Środowiska,</p> <p>Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Środowiska,</p> <p>NFOŚiGW, WFOŚiGW,</p> <p>Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego,</p> <p>Mieszkańcy,</p> <p>Przedsiębiorcy</p>
2.2.2.	<p>Modernizacja i budowa sieci wodociągowej rozdzielczej i nowej sieci magistralnej oraz odpowiedzialne gospodarowanie wodą, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> Modernizacja i budowa sieci 	<p>Zapewnienie mieszkańcom i przedsiębiorstwom stałej dostawy wody</p> <p>Ochrona i poprawa</p>	<p>Liczba miejscowości oraz odsetek mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci wodociągowej</p>	<p>Referat Budownictwa,</p> <p>Referat Geodezji i Ochrony Środowiska,</p> <p>Referat Komunalny,</p> <p>Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Środowiska,</p> <p>NFOŚiGW, WFOŚiGW,</p> <p>PGW Wody Polskie,</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	wodociągowej rozdzielczej i nowej sieci magistralnej w miejscowości Czarny Dunajec, m.in. w celu zapewnienia odpowiedniego ciśnienia.	stanu środowiska, w szczególności wód	Pojemność obiektów retencji Zmniejszenie ilości awarii Poprawa ciśnieni w sieci ↗		Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy
2.2.3.	Wsparcie dla budowy sieci dystrybucji energii gazowej.	Zapewnienie mieszkańcom i przedsiębiorstwom z terenu gminy dostępu do sieci gazowej. Ochrona i poprawa stanu środowiska, w szczególności powietrza	Liczba miejscowości oraz odsetek mieszkańców i/lub gospodarstw domowych posiadających dostęp do sieci gazowej ↗ Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z przekroczonymi normami ↘	Referat Budownictwa	PGNiG, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy
2.2.4.	Wdrożenie uchwały antysmogowej oraz realizacja projektów z zakresu poprawy jakości powietrza oraz alternatywnych źródeł energii (termomodernizacja, ekologiczne źródła energii, fotowoltaika itp.), zarówno w odniesieniu do mienia własnego gminy, jak i wsparcia inwestycji mieszkańców.	Podniesienie jakości infrastruktury energetycznej Ochrona i poprawa stanu środowiska, w szczególności powietrza	Liczba i/lub odsetek budynków użyteczności publicznej, które wymagają termomodernizacji Liczba gospodarstw domowych korzystających z nieekologicznych źródeł ciepła Poziom zanieczyszczenia powietrza i/lub liczba dni w ciągu roku z	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Środowiska, NFOŚiGW, WFOŚiGW, PGNiG, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy, Organizacje pozarządowe

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

			przekroczonymi normami ↓		i ekologiczne
2.2.5.	<p>Doskonalenie systemu gospodarki odpadami, recyklingu, segregacji odpadów, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych wraz z wymaganą infrastrukturą techniczną i budynkami zaplecza komunalnego (garaże i kontenery socjalno - biurowe) oraz ścieżką edukacyjną i placem ekspozycyjnym w miejscowości Czarny Dunajec. 	<p>Poprawa systemu gospodarki odpadami (wzrost poziomu segregacji i recyklingu), wdrażanie założeń gospodarki o obiegu zamkniętym</p> <p>Ochrona i poprawa stanu środowiska</p>	<p>Odpady zebrane selektywnie w relacji do ogółu odpadów</p> <p>Odpady poddane recyklingowi ↑</p>	<p>Referat Budownictwa, Referat Komunalny, Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Środowiska, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy, Firmy branżowe</p>
2.3.1	<p>Ochrona i waloryzacja zasobów środowiska naturalnego gminy, ze szczególnym uwzględnieniem obszarów zagrożonych i współpraca w tym zakresie z ościennymi gminami i instytucjami wyższego szczebla.</p>	<p>Analiza stanu dziedzictwa naturalnego, jego ochrona i rewaloryzacja</p>	<p>Liczba opracowań i publikacji na temat środowiska naturalnego, bioróżnorodności na terenie gminy ↑</p>	<p>Władze samorządowe gminy, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Środowiska, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska w Krakowie, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Inne JST, Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Jednostki oświatowe, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy i inwestorzy, Organizacje pozarządowe i ekologiczne</p>
2.3.3	<p>Wspieranie oraz promowanie działań i postaw proekologicznych dla przedsiębiorców z terenu gminy,</p>	<p>Podniesienie wiedzy i kompetencji w zakresie oferty produktów i usług zgodnych z</p>	<p>Liczba przedsiębiorców uczestniczących w konkursach na eko-usługę i eko-produkt</p>	<p>Biuro Rozwoju, Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec</p>	<p>Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania,</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	<p>w szczególności działających w sektorze turystycznym, spożywczym, rolnym i produktu regionalnego, np. informacja o dofinansowaniu działań ekologicznych, konkurs na eko-usługę i eko-produkt, wdrożenie systemu promocji i certyfikacji produktów wytwarzanych z dbałością o środowisko naturalne („zielony certyfikat”).</p>	<p>zasadami ochrony środowiska naturalnego</p> <p>Poprawa stanu środowiska naturalnego wykorzystywanego dla potrzeb działalności gospodarczej</p> <p>Promocja gminy jako nowoczesnej i dbającej o ekologię</p> <p>Wzrost zainteresowania ofertą przedsiębiorców z terenu gminy</p>	<p>Liczba firm z „zielonym certyfikatem”</p> <p>↗</p>		<p>Organizacje i firmy turystyczne,</p> <p>Organizacje pozarządowe i ekologiczne,</p> <p>Przedsiębiorcy,</p> <p>Media</p>
--	--	--	---	--	---

OBSZAR STRATEGICZNY 3.

MIESZKAŃCY I SAMORZĄD

Cel strategiczny 3.

Rozwój wrażliwy społecznie oraz wysoka jakość życia mieszkańców gminy Czarny Dunajec.

Cele operacyjne:

3.1. Prowadzenie polityki oświatowej zgodnej z oczekiwaniami mieszkańców i prognozami rozwoju.

3.2. Pielęgnowanie i ochrona tradycji oraz dziedzictwa kulturowego, tworzących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.

3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.

3.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Czarny Dunajec.

3.5. Sprawne, efektywne i włączające zarządzanie rozwojem gminy Czarny Dunajec.

CEL OPERACYJNY 3.1 Prowadzenie polityki oświatowej zgodnej z oczekiwaniami mieszkańców i prognozami rozwoju.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
3.1.1.	<p>Budowa i rozbudowa bazy szkół – powierzchnie edukacyjne i zaplecze sportowe, m.in.:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Modernizacja szkoły w miejscowości Odrowąż, • Rozbudowa przedszkola w miejscowości Dział, • Rozbiórka budynku remizy i wykorzystanie gruntów w celach parkingowych i rekreacyjnych dla przedszkola w miejscowości Dział, • Rozbudowa szkoły w miejscowości Czerwienne, • Wykup/wymiana działek pod budowę sali sportowej (parkingi, plac zabaw dla oddziału przedszkolnego) w miejscowości Ratułów, • Budowa sali wraz z placem rekreacji w miejscowości Podzskle, • Wykup gruntów oraz budowa parkingu przy szkole w miejscowości Piekielnik. 	<p>Rozwój bazy dydaktycznej oraz przyszkolnej infrastruktury rekreacyjnej i sportowej</p> <p>Poprawa warunków nauki</p> <p>Poprawa efektywności energetycznej budynków, dywersyfikacja źródeł ciepła w kierunku bardziej ekologicznych</p> <p>Zwiększenie dostępności infrastruktury, wyrównywanie szans edukacyjnych</p>	<p>Liczba nowych i zmodernizowanych obiektów oświatowych, w tym w zakresie wdrożenia rozwiązań środowiskowych (termomodernizacja, wymiana źródeł ciepła, OZE) i/lub społecznych (likwidacja barier architektonicznych)</p> <p>Liczba dzieci korzystających z całkiem nowej bazy edukacyjnej oraz rekreacyjnej i sportowej</p> <p>↗</p>	<p>Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju, Jednostki oświatowe</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Edukacji i Nauki, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Kuratorium Oświaty w Krakowie, Gminny Zespół Oświatowy</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

3.1.2.	Zwiększenie dostępności przedszkoli, żłobków oraz innych form wczesnej edukacji.	Podniesienie jakości usług i poprawa dostępności opieki żłobkowej i edukacji przedszkolnej	Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym 	Władze samorządowe gminy Gminny Zespół Oświatowy	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe
3.1.3.	Rozwijanie oferty pozaszkolnych / dodatkowych zajęć edukacyjnych, ruchowych i pomocowych.	Poprawa jakości kształcenia, poprawa wyników egzaminów końcowych Zwiększenie oferty edukacyjnej dla dzieci i młodzieży Dostosowanie oferty edukacyjnej do indywidualnych potrzeb uczniów – z trudnościami w nauce oraz uczniów utalentowanych	Wyniki egzaminów końcowych Liczba laureatów i finalistów olimpiad, konkursów przedmiotowych, artystycznych i zawodów sportowych 	Jednostki oświatowe	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Edukacji i Nauki, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Kuratorium Oświaty w Krakowie, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Gminny Zespół Oświatowy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Instytucje kultury, Kluby i organizacje sportowe
3.1.4.	Wsparcie i promocja edukacji dorosłych (szkolenia zawodowe, kompetencyjne i ogólnorozwojowe).	Wsparcie procesów edukacyjnych dorosłych w formie szkoleń, kursów, doksztalcenia na podstawie badania potrzeb Wzrost aktywności edukacyjnej osób dorosłych	Liczba osób dorosłych, które skorzystały ze szkoleń i kursów GOPS, PUP, LGD Odsetek osób w wieku 25–64 lata uczących się i doksztalających się w ludności ogółem w tej samej grupie wiekowej 	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Edukacji i Nauki, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Kuratorium Oświaty w Krakowie, Urząd Gminy Czarny Dunajec,

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

					Gminny Zespół Oświatowy, Jednostki oświatowe, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe
3.1.5.	Podnoszenie kompetencji zawodowych nauczycieli, szczególnie w zakresie kształcenia kompetencji uniwersalnych i specjalistycznych.	Podnoszenie poziomu kompetencji i kwalifikacji zawodowych nauczycieli	Średnia liczba szkoleń na nauczyciela w ciągu roku Liczba nauczycieli w podziale na stopnie awansu zawodowego	Jednostki oświatowe	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Edukacji i Nauki, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Kuratorium Oświaty w Krakowie, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Gminny Zespół Oświatowy, Organizacje pozarządowe
CEL OPERACYJNY 3.2 Pielęgnowanie i ochrona tradycji oraz dziedzictwa kulturowego, tworzących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
3.2.1.	Zwiększanie atrakcyjności i różnorodności oferty kulturalnej dla mieszkańców, m.in. wprowadzanie nowych zajęć i warsztatów, wydarzeń, cyfryzacja instytucji i oferty.	Zapewnienie mieszkańcom dostępności wysokiej jakości oferty kulturalnej Integracja społeczna Rozwój społeczeństwa informacyjnego i cyfrowego	Liczba zajęć stałych i czasowych w ofercie w ciągu roku oraz ich uczestników ↗	Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Dunajcu	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Jednostki oświatowe,

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

					Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, Różne zespoły, twórcy i artyści lokalni, Podhalańska Lokalna Grupa Działania
3.2.2.	Rozwój oferty wsparcia (finansowy i niefinansowy) kultywowania tradycji lokalnej i ekspresji twórczej wśród społeczności lokalnej.	Zachowanie i promocja niematerialnego dziedzictwa kulturowego gminy Podniesienie poziomu integracji społecznej (kulturowej, międzypokoleniowej), wiedzy na temat gminy i regionu, wdrożenie do wykorzystania nowoczesnych narzędzi komunikacji	Liczba osób do 18 roku życia należących do zespołów i kapel ludowych, orkiestr dętych, kół gospodyń wiejskich itp. Liczba projektów i/lub wydarzeń związanych z tradycją kulturową oraz połączeniem nowoczesnych metod komunikacji z promocją historii i tradycji lokalnych oraz ich uczestników mieszkańców gminy (różne grupy społeczne i wiekowe) ↗	Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Dunajcu, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe, Przedsiębiorcy, Różne zespoły, twórcy i artyści lokalni, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Media
3.2.3.	Organizacja lokalnych wydarzeń kulturalnych, integrujących i wzmacniających tożsamość mieszkańców (festiwale, jarmarki, karnawał, święto patrona itp.).	Zwiększenie oferty wydarzeń skierowanej do mieszkańców, jak również do turystów i gości Integracja społeczna Wzmocnienie patriotyzmu i tożsamości lokalnej	Liczba imprez organizowanych na terenie gminy w ciągu roku oraz liczba uczestników ↗	Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Dunajcu	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Jednostki oświatowe, Organizacje pozarządowe,

					Przedsiębiorcy, Różne zespoły, twórcy i artyści lokalni, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Media
CEL OPERACYJNY 3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
3.3.1.	Doskonalenie bazy infrastrukturalnej i wyposażenia podmiotów świadczących usługi diagnostyczne, lecznicze oraz rehabilitacyjne.	Rozbudowa i poprawa jakości obiektów infrastruktury ochrony zdrowia, wyposażenia podmiotów świadczących usługi diagnostyczne, lecznicze oraz rehabilitacyjne	Poziom zadowolenia mieszkańców z działalności ośrodków ochrony zdrowia ↗	Samodzielny Gminny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Czarnym Dunajcu	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Przedsiębiorcy, Mieszkańcy, Placówki ochrony zdrowia
3.3.2.	Działania na rzecz poprawy dostępności i jakości usług ochrony zdrowia.	Zapewnienie mieszkańcom dostępności wysokiej jakości usług ochrony zdrowia Dostosowanie usług ochrony zdrowia do struktury i potrzeb społecznych	Poziom zadowolenia mieszkańców z działalności ośrodków ochrony zdrowia ↗	Samodzielny Gminny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Czarnym Dunajcu	Administracja rządowa, NFZ, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Przedsiębiorcy, Mieszkańcy, Placówki ochrony zdrowia

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

3.3.3.	<p>Promocja i wsparcie rodziny w codziennym funkcjonowaniu i wszystkich fazach jej rozwoju, w szczególności efektywne przeciwdziałanie i zwalczanie kryzysów w rodzinie, w tym m.in. wsparcie osób i rodzin z problemami uzależnień (również od telefonu, Internetu, mediów społecznościowych itp.), przeciwdziałanie i zwalczanie przemocy (profilaktyka, udzielanie pomocy i specjalistycznego poradnictwa, zapewnienie opieki i bezpieczeństwa ofiar, leczenie i oddziaływanie na osoby z trudnościami i sprawców, doskonalenie procesów współpracy), wsparcie i integracja osób dotkniętych lub zagrożonych marginalizacją i wykluczeniem.</p>	<p>Promocja i wsparcie rodzin, w tym rodzin przeżywających problemy i trudności</p> <p>Przeciwdziałanie i zwalczanie dysfunkcji w rodzinie, ograniczenie skutków patologii społecznych</p> <p>Zapewnienie mieszkańcom dostępności wysokiej jakości usług wsparcia</p> <p>Zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci, wyrównywanie szans rozwojowych</p> <p>Przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu społecznemu</p>	<p>Liczba oraz odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym w podziale na różne formy (praca socjalna i/lub asystentura, pomoc finansowa i/lub materialna)</p> <p>Liczba osób korzystających z oferty placówek wsparcia dziennego</p> <p>Liczba rodzin objętych procedurą Niebieskiej Karty</p> <p>Liczba przypadków uzależnień wśród dzieci i młodzieży szkolnej</p> <p>Liczba osób objętych leczeniem odwykowym</p>	<p>Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Powiatowe Centrum Wsparcia Rodziny w Nowym Targu, Poradnie psychologiczno-pedagogiczne, Jednostki oświatowe, Placówki ochrony zdrowia, Koordynator ds. uzależnień, Gminna Komisja Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Narkomanii, Zespół Interdyscyplinarny ds. Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie, Policja, sądy</p>
3.3.4.	<p>Promocja i wsparcie zdrowia psychicznego, w tym współpraca z zespołem mobilnym z Środowiskowego Centrum Zdrowia Psychicznego dla dorosłych w Nowym Targu oraz Ośrodka Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej dla dzieci i młodzieży.</p>	<p>Zapobieganie problemom i zaburzeniom psychicznym mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży szkolnej</p> <p>Poprawa zdrowia psychicznego mieszkańców, w tym dzieci i młodzieży szkolnej</p>	<p>Liczba kampanii zdrowia psychicznego oraz ich zasięg</p> <p>Liczba dzieci i młodzieży szkolnej z terenu gminy objętych pomocą psychologiczną</p>	<p>Samodzielny Gminny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Czarnym Dunajcu</p>	<p>Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Zdrowia, NFZ, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Środowiskowe Centrum Zdrowia Psychicznego dla dorosłych w Nowym Targu</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

					oraz Ośrodek Środowiskowej Opieki Psychologicznej i Psychoterapeutycznej, Placówki ochrony zdrowia, Organizacje pozarządowe
3.3.5.	Kompleksowa polityka senioralna i względem osób z niepełnosprawnościami (rozwój poradnictwa, pracy socjalnej, usług asystenckich i opiekuńczych, wzmacnianie samodzielności, wsparcie sprzętowe, aktywizacja społeczno-kulturalna, ruchowa, zawodowa, rozwijanie i wspieranie dedykowanych placówek, klubów seniora itp., w tym poprzez współpracę z sektorem pozarządowym i prywatnym, przeciwdziałanie marginalizacji i wykluczeniu).	Zapewnienie szerokiej oferty różnych form wsparcia osób starszych i z niepełnosprawnościami Wzrost aktywności osób starszych i z niepełnosprawnościami Integracja społeczna i zawodowa osób starszych i z niepełnosprawnościami Poprawa jakości życia osób starszych i z niepełnosprawnościami	Liczba projektów dedykowanych seniorom i/lub osobom z niepełnosprawnościami oraz ich uczestników Liczba oraz odsetek osób/rodzin korzystających z pomocy społecznej, w tym korzystających z usług opiekuńczych i specjalistycznych usług opiekuńczych Liczba osób korzystających z całodobowych i dziennych form wsparcia	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, w tym Ministerstwo Zdrowia oraz Ministerstwo Rodziny i Polityki Społecznej, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Instytucje kultury, Placówki ochrony zdrowia, Organizacje pozarządowe, Kluby i organizacje sportowe Przedsiębiorcy, Podhalańska Lokalna Grupa Działania
3.3.6.	Przeciwdziałanie i minimalizowanie społecznych i zdrowotnych skutków pandemii COVID-19.	Przeciwdziałanie negatywnym skutkom społecznym pandemii koronawirusa Podniesienie poziomu zdrowia publicznego	Liczba wspólnych projektów antykrzysowych	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Samodzielny Gminny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Czarnym Dunajcu	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Inne JST, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

3.3.7.	Poprawa warunków lokalowych pomocy społecznej.	Rozbudowa i poprawa jakości bazy pomocy społecznej Poprawa warunków pracy Poprawa komfortu klientów oraz dostępności ze specjalnymi potrzebami	Poziom zadowolenia mieszkańców z usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej ↗	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, Organizacje pozarządowe
CEL OPERACYJNY 3.4 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Czarny Dunajec					
Kluczowe zadania i projekty		Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy
3.4.1.	Prewencja, edukacja i profilaktyka wśród dzieci i młodzieży – bezpieczeństwo na drodze, unikanie zagrożeń, zachowanie w sytuacjach kryzysowych, pierwsza pomoc itp.	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie unikania zagrożeń i reagowania w sytuacji zagrożeń	Liczba dzieci, które w szkołach przeszły kursy i szkolenia z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa Liczba kampanii społecznych w zakresie bezpieczeństwa i ich zasięg ↗	Jednostki oświatowe	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec, Instytucje kultury, Organizacje pozarządowe, Media
3.4.2.	Kompleksowe wsparcie Ochotniczych Straży Pożarnych, w szczególności w zakresie budowy i modernizacji remiz oraz doposażenia w sprzęt gaśniczy i ratowniczy (m.in. samochody), m.in. • Budowa remizy na placu magazynowym w miejscowości Dział.	Podniesienie jakości bazy i wyposażenia jednostek pożarniczych Poprawa zdolności operacyjnych OSP Poprawa bezpieczeństwa publicznego	Liczba jednostek OSP, które otrzymały wsparcie publiczne Odczuwalny przez mieszkańców poziom bezpieczeństwa publicznego Liczba zakupionego wyposażenia, zastępującego bądź	Stanowisko ds. OSP Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, OSP, PSP

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

			uzupełniającego posiadany sprzęt (w tym wyeksploatowany, nie spełniający aktualnych potrzeb standardów) ↗		
3.4.3.	Przeciwdziałanie skutkom klęsk żywiołowych i katastrof oraz sytuacji kryzysowych – m.in. inwestycje, właściwe zagospodarowanie przestrzeni, wdrażania nowoczesnych rozwiązań i technologii, wdrażanie systemów monitoringu i wczesnego ostrzegania, aktualizacja procedur wewnętrznych na wypadek wystąpienia różnorodnych sytuacji kryzysowych, stała i cykliczna współpraca różnorodnych służb.	Udoskonalenie systemu reagowania na sytuacje ekstremalne i kryzysowe w skali gminy Podniesienie poziomu bezpieczeństwa Minimalizacja potencjalnych strat w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof	Liczba zadań projektów z zakresu przeciwdziałania skutkom klęsk żywiołowych i katastrof oraz sytuacji kryzysowych, w tym inwestycyjnych, oraz szacowany zakres oddziaływania (liczba ludności korzystającej z efektów przedsięwzięć) ↗ Wielkość strat w wyniku klęsk żywiołowych i katastrof, w tym wystąpienia podtopień i powodzi ↘ Liczba lokalizacji, które zostały zabezpieczone pod kątem zagrożeń, klęsk	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju, Stanowisko ds. zarządzania kryzysowego, obrony cywilnej i spraw obronnych	Administracja rządowa, PGW Wody Polskie, NFOŚiGW, WFOŚiGW, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Inne JST, OSP, PSP, Policja
CEL OPERACYJNY 3.5 Sprawne, efektywne i włączające zarządzanie rozwojem gminy Czarny Dunajec.					
	Kluczowe zadania i projekty	Oczekiwane rezultaty planowanych działań	Wskaźniki oceny osiągnięcia rezultatów	Główna odpowiedzialność po stronie gminy	Podmioty zaangażowane/partnerzy

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

3.5.1.	<p>Doskonalenie organizacji pracy urzędu i zarządzania personelem, cykliczne podnoszenie kompetencji pracowników samorządowych, wdrażanie nowych instrumentów zarządczych, rozwój bazy i wyposażenia.</p>	<p>Doskonalenie administracji i zarządzania Podniesienie efektywności świadczenia i jakości usług publicznych</p>	<p>Liczba szkoleń i kursów, w których brali udział pracownicy urzędu ↗ Liczba uchylonych przez wojewodę decyzji ↘</p>	<p>Referat Spraw Organizacyjnych i Ewidencji Ludności</p>	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Pracownicy urzędu i jednostek gminnych</p>
3.5.2.	<p>Badanie opinii społecznej (cykl roczny lub sezonowy) w zakresie jakości usług publicznych i projektów rozwojowych gminy.</p>	<p>Systematyczne uzyskiwanie opinii na temat jakości świadczonych usług publicznych w celu ich doskonalenia Informacja o potrzebach społeczności lokalnej Integracja społeczności lokalnych wokół wspólnych projektów</p>	<p>Liczba przeprowadzonych badań ewaluacyjnych oraz badań opinii / satysfakcji klienta, ich uczestników oraz wprowadzonych na ich bazie zmian ↗</p>	<p>Referat Spraw Organizacyjnych i Ewidencji Ludności, Biuro Rozwoju</p>	<p>Mieszkańcy, przedsiębiorcy i inni interesariusze lokalni</p>
3.5.3.	<p>Wzrost poziomu dostępności do usług publicznych świadczonych zdalnie przy wykorzystaniu najnowszych technologii (tzw. e-administracji), cyfryzacja oferty instytucji gminnych, upowszechnianie korzystania przez mieszkańców z usług cyfrowych.</p>	<p>Podniesienie efektywności świadczenia i jakości usług publicznych, w tym wzrost dostępności i liczby e-usług Zwiększenie liczby spraw załatwianych elektronicznie Wzrost bezpieczeństwa poprzez ograniczenie kontaktów bezpośrednich</p>	<p>Liczba i/lub odsetek dostępnych e-usług Odsetek usług realizowanych z użyciem cyfrowych form komunikacji Liczba kampanii promocyjnych i informacyjnych dotyczących e-urzędu oraz ich zasięg ↗</p>	<p>Referat Spraw Organizacyjnych i Ewidencji Ludności</p>	<p>Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Urząd Gminy Czarny Dunajec i jednostki gminne</p>

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

3.5.4.	Zapewnienie dostępności (architektonicznej, cyfrowej, informacyjno-komunikacyjnej) w administracji lokalnej.	Zapewnienie dostępności administracji lokalnej dla wszystkich mieszkańców, w tym ze szczególnymi potrzebami Poprawa warunków życia i funkcjonowania mieszkańców ze szczególnymi potrzebami	Liczba obiektów i przestrzeni publicznych, które zostały dostosowane do wymogów ustawowych w zakresie dostępności ↗	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju, Koordynator ds. dostępności	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, PFRON, Urząd Gminy Czarny Dunajec i jednostki gminne, Organizacje pozarządowe
3.5.5.	Kontynuacja projektów z zakresu odnowy centrów miejscowości wiejskich oraz rewitalizacji przestrzeni publicznych, m.in.: • III etap renowacji rynku w miejscowości Czarny Dunajec.	Niwelacja problemów rozwojowych Integracja i aktywizacja społeczna oraz zawodowa mieszkańców Poprawa komfortu życia mieszkańców, jakości przestrzeni i warunków dla działalności gospodarczej	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz liczba mieszkańców, którzy skorzystali z rewitalizacji Liczba przedsięwzięć (prywatnych, publicznych) zlokalizowanych na rewitalizowanych obszarach ↗	Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Mieszkańcy, Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Sołtysi i rady sołeckie, liderzy społeczni
3.5.6.	Kompleksowe wsparcie organizacji pozarządowych oraz innych form inicjatyw społecznych na terenie gminy, w tym współpraca finansowa i pozafinansowa (np. powierzanie i wspieranie realizacji zadań publicznych, także w oparciu o umowy wieloletnie).	Wzrost znaczenia i profesjonalizacja działania organizacji pozarządowych oraz innych form aktywności społecznej Wzmocnienie roli organizacji pozarządowych / społecznych w wieloletniej perspektywie realizacji strategii rozwoju	Liczba NGO, które pozyskały i rozliczyły dofinansowanie ze źródła innego niż budżet gminy (budżet powiatu i województwa) Liczba zadań publicznych realizowanych przez NGO na podstawie umów z gminą oraz ich	Centrum Kultury i Promocji Gminy Referat Spraw Organizacyjnych i Ewidencji Ludności	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Organizacje pozarządowe i inicjatywy niesformalizowane, Podhalańska Lokalna Grupa

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

			wartość Suma środków publicznych przekazywanych przez gminę NGO ↗		Działania
3.5.7.	Rozwój współpracy w wymiarze krajowym i międzynarodowym oraz przenoszenie jej na środowiska lokalne (szkoły, organizacje pozarządowe, przedsiębiorców itp.).	Rozwój procesów współpracy lokalnej, ponadlokalnej i transgranicznej Osiągnięcie efektu synergii	Liczba projektów wdrożonych w ramach współpracy krajowej i międzynarodowej ↗	Władze samorządowe gminy	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego, Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Urząd Gminy Czarny Dunajec i jednostki gminne, Organizacje pozarządowe, Podhalańska Lokalna Grupa Działania, Przedsiębiorcy
3.5.8.	Promocja i działania na rzecz uzyskania statusu miasta przez Czarny Dunajec.	Uzyskanie poparcia społecznego dla zmian Uzyskanie statutu miasta przez Czarny Dunajec	Poziom frekwencji w konsultacjach oraz poparcia mieszkańców dla uzyskania statutu miasta przez Czarny Dunajec ↗	Władze samorządowe gminy	Administracja rządowa, Urząd Gminy Czarny Dunajec i jednostki gminne, Mieszkańcy, Media
3.5.9.	Regulacja stanu prawnego działek gminnych, porządkowanie struktury własności nieruchomości gminnych oraz prywatnych, infrastruktury komunikacyjnej, w szczególności poprzez wzmożenie procesu modernizacji ewidencji gruntów, komunalizację, zasiedzenia, prawo do dysponowania.	Uporządkowanie stanu planistycznego, architektonicznego i własnościowego gminy Podstawa dla efektywnego gospodarowania przestrzenią i prowadzenia procesów rozwojowych	Liczba działek i/lub nieruchomości o nieuregulowanym stanie prawnym ↘	Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska	Starostwo Powiatowe w Nowym Targu, Sądy
3.5.10.	Uporządkowanie numeracji budynków	Ułatwienia dla służb bezpieczeństwa, a także	Liczba i/lub odsetek miejscowości o	Referat Budownictwa,	Mieszkańcy,

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	w poszczególnych miejscowościach.	dla turystów i gości (łatwiejszy i szybszy dojazd)	nieuregulowanej numeracji budynków ↓	Referat Geodezji i Ochrony Środowiska	Przedsiębiorcy, Organizacje pozarządowe, Sołtysi i rady sołeckie, liderzy społeczni
3.5.11.	Rozwój zasobów ludzkich i sprzętowych w ramach usług komunalnych, w szczególności utrzymania obecnej i nowej bazy rekreacyjno-sportowej na terenie gminy.	Optymalizacja zasobów dla realizacji zadań własnych gminy z zakresu usług komunalnych	Liczba pracowników służb komunalnych ↑ Braki sprzętowe ↓	Referat Spraw Organizacyjnych i Ewidencji Ludności, Referat Komunalny	Administracja rządowa, Urząd Marszałkowski Woj. Małopolskiego

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec wraz z ustaleniami i rekomendacjami w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Uwarunkowania i Prawo wodne a Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec

Zgodnie z art. 326 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2021r., poz. 624 ze zm.), Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 uwzględnia m.in. ustalenia dokumentów planistycznych, o których mowa w art. 315 pkt 1-3 ww. ustawy tj.:

- plany zarządzania ryzykiem powodziowym,
- plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza,
- plan przeciwdziałania skutkom suszy.

Zasoby wodne gminy Czarny Dunajec

Obszar gminy odznacza się dużą gęstością stałej sieci wód płynących. Rzeki i potoki zasilają wody opadowe, roztopowe i gruntowe. Reagują one na opady gwałtownym, krótkotrwałym przyborem wody na skutek ulewnych deszczy. Zaznaczają się wezbrania w okresie wiosennym i letnim.

Czarny Dunajec jest źródłowym odcinkiem Dunajca (po połączeniu z potokiem Biały Dunajec w Nowym Targu, poza granicami gminy). Powstaje z połączenia dwóch potoków: Chochołowskiego i Kościeliskiego (źródła na wysokości 1500 m n.p.m. pod Wołowcem w Tatrach Zachodnich). Jego koryto jest w pełni uregulowane (z korekcją progową) na odcinku od Koniówki do Czarnego Dunajca, na pozostałych odcinkach zabezpieczone są jedynie bardziej zagrożone fragmenty brzegów. Średni roczny przepływ w profilu Koniówka wynosi 4,69 m³/sekundę.

Południowo-wschodnią część gminy odwadniają potoki w dolinach Pogórza Gubałowskiego, łączące się w Potoku Wielki Rogoźnik, prawobrzeżnym dopływie Czarnego Dunajca. Potoki lewobrzeżnej zlewni Czarnego Dunajca mają charakter wolno płynących cieków równinnych. Większość wód zbiera potok Piekienik – dopływ Czarnego Dunajca. Północno- zachodnia część gminy odwadniana jest do zlewni Czarnej Orawy (zlewisko Morza Czarnego). Wody zbierają potoki Piekienik Orawski, Grunik i Borowy. Odwadniają one torfowiska Baligówka oraz Małą i Wielką Puściznę.

Większość dużych cieków zachowała naturalny charakter koryt, regulowanych jedynie lokalnie w miarę potrzeb.

Na obszarze gminy Czarny Dunajec występują główne zbiorniki wód podziemnych: GZWP nr 439 „Zbiornik warstw Magura (Gorce)” oraz GZWP nr 440 „Dolina Kopalna Nowy Targ”.

Warstwami wodonośnymi dla Zbiornika GZWP nr 439 Magura (Gorce) są gruboławicowe piaskowce i łupki, które występują na głębokości 70 - 80 m, sporadycznie 100 - 120 m. Zbiornik Wód Podziemnych GZWP nr 440 „Dolina Kopalna Nowy Targ” występuje w obrębie Kotliny Orawsko-Nowotarskiej. Jego warstwy wodonośne występują przeważnie na głębokości ok. 35 m, ale miąższość warstw może się wahać od kilku m do ponad 100 m. Zbiornik ten należy do najzasobniejszych w województwie małopolskim.

O wiele mniejsze zasoby zawierają aluwia dolin pozostałych cieków. Istotne znaczenie dla zaopatrzenia w wodę mieszkańców mają też zbiorniki skalne w piaskowcach fliszu podhalańskiego (Pogórze Gubałowskie) i magurskiego (Działy Orawskie). Wypływy wód podziemnych – źródła, młaki, wycieki – są liczne, ale o małej wydajności, przeważnie poniżej 1l/sek.

Na terenie gminy istnieją odwierty wód geotermalnych w Ratułowie, Cichem, Czerwiennym oraz w Chochołowie. Dla złoża wód geotermalnych ujętych odwiertem Chochołów PIG – 1, zgodnie z koncesją Ministra Środowiska nr 3/2011 z dnia 22 marca 2011 roku, ustanowiono obszar i teren

górnicy „Witowskie Cieplice” o powierzchni ok. 20km², położone na terenie gminy Czarny Dunajec i Kościelisko. Woda termalna będzie wydobywana odwiertem Chochołów PIG – 1 o zasobach w wysokości 120m³/h. Koncesja została udzielona na okres 25 lat. Nazwa obszaru i terenu górniczego została zmieniona decyzją Marszałka Województwa Małopolskiego z dnia 27.03.2015 r. znak: SR-IX.7422.2.8.2015.KŻ – na „Chochołowskie Termy”.

Zagrożenie powodziowe oraz Plany zarządzania ryzykiem powodziowym W opracowaniu „Studium określające granice obszarów bezpośredniego zagrożenia powodzią dla terenów nieobwałowanych w zlewni Czarnego Dunajca do ujścia Popradu”, wykonanym przez Dyrektora RZGW w Krakowie, zostały określone granice zalewów od Czarnego Dunajca, Piekelnika, Wielkiego Rogoźnika oraz potoków Cichy i Bystry, o prawdopodobieństwie przewyższenia $p = 0,2\%$, $p = 1\%$, $p = 3,33\%$, $p = 5\%$, $p = 10\%$, $p = 20\%$, $p = 50\%$.

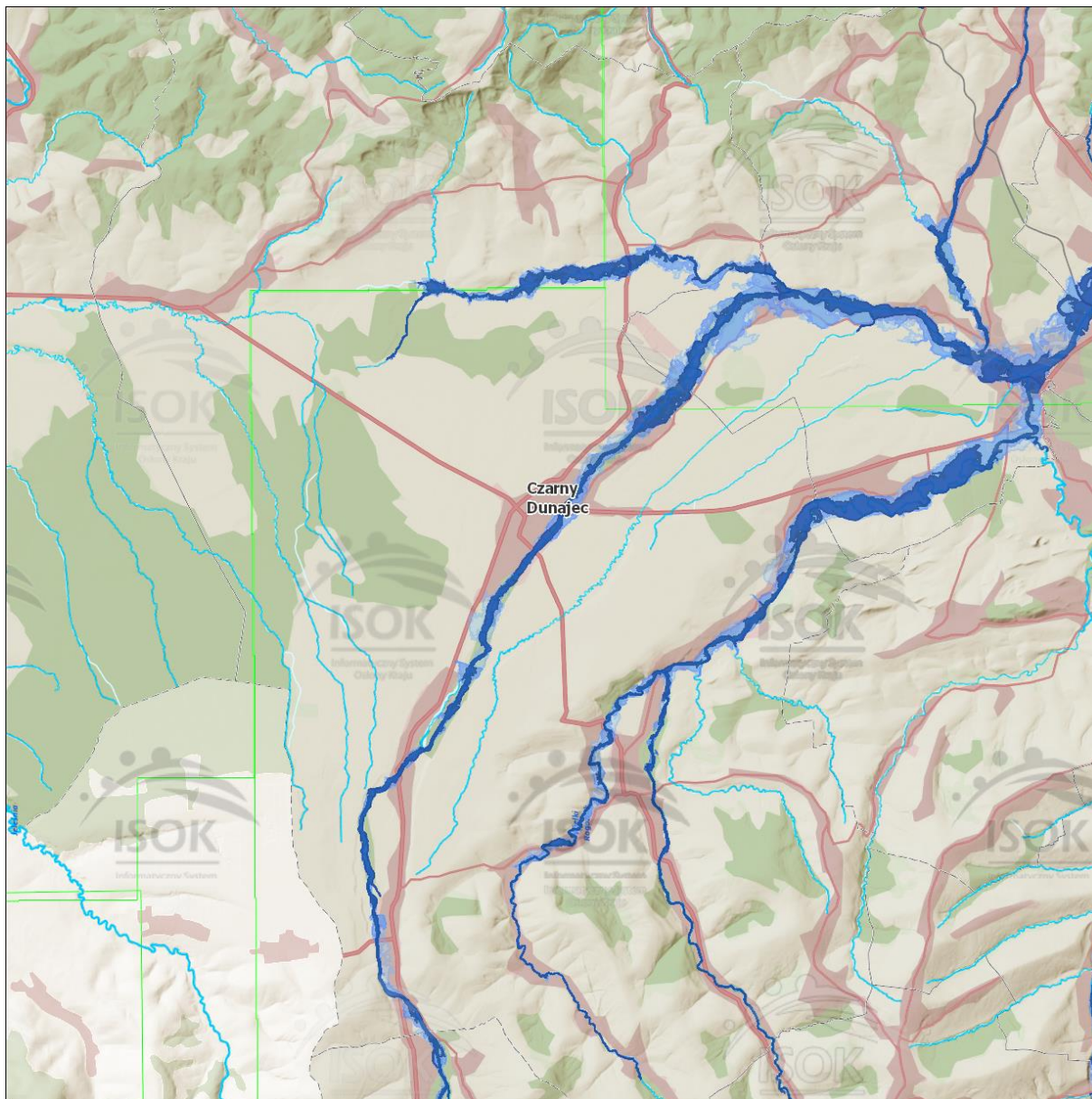
Zgodnie z obowiązującym prawem, dokumentami pokazującymi obszary szczególnego zagrożenia powodzią są mapy zagrożenia powodziowego. Na ich podstawie stwierdza się – inaczej niż w przypadku ww. dokumentu Studium – iż granice obszarów szczególnego zagrożenia powodzią wyznaczają obszary terenów położonych w zasięgu zalewu wodą o prawdopodobieństwie pojawienia się powodzi raz na 100 lat (Q1%) i raz na 10 lat (Q10%). Planowane zagospodarowanie terenów położonych na tych obszarach, zgodnie z art. 166 pkt. 10 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2021r., poz. 624 ze zm.) nie może m. in. naruszać ustaleń planu zarządzania ryzykiem powodziowym, stanowić zagrożenie dla ochrony zdrowia ludzi czy też utrudniać zarządzanie ryzykiem powodziowym.

Obszary zagrożenia powodziowego obejmują terasę zalewową Czarnego Dunajca i drobne fragmenty terasy nadzalewowej (patrz Mapa 1.). Dzięki bardzo dużemu spadkowi i prostolinijności koryta (fragment koryta jest uregulowany), fale powodziowe przemieszczają się w dół rzeki bardzo szybko. Dzięki temu Czarny Dunajec nie stanowi, z wyjątkiem powodzi katastrofalnych, poważniejszego zagrożenia dla sąsiadującej zabudowy. Wskutek gwałtowności przebiegu wezbrań i dużej energii erozyjnej, wezbrania powodują częste zmiany przebiegu koryt rzek łącznie z podcinaniem skarp terasy nadzalewowej. Niszczeniu ulegają również budowle regulacyjne w korycie.

Choć zdecydowana większość potoków płynie w dość głębokich i ustabilizowanych korytach, w dolnym biegu większych potoków występują zagrożenia dla zabudowy znajdującej się często w bezpośredniej bliskości koryt. Ewentualne zagrożenie zabudowy położonej w pobliżu potoków wynika również z niebezpieczeństwa erozji - rozmycia brzegów koryt. Zagrożenia te dotyczą potoków: Piekelnik, Wielki Rogoźnik i Bystry, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest wysokie i wynosi raz na 10 lat (Q10%) oraz obszary szczególnego zagrożenia powodzią, na których prawdopodobieństwo wystąpienia powodzi jest średnie i wynosi raz na 100 lat (Q1%).

W niniejszej strategii w ramach celu operacyjnego 3.4 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Czarny Dunajec określono m.in. kierunek działania dotyczący wspierania i realizacji działań, w tym inwestycyjnych, ukierunkowanych na zapobieganie katastrofom i klęskom żywiołowym oraz ograniczanie ich skutków. W tym kierunkowym zakresie strategia jest zbieżna z obowiązującymi i aktualizowanymi planami zarządzania ryzykiem powodziowym na wyższych szczeblach. Jednocześnie zgodnie z obowiązującym Planem zarządzania ryzykiem powodziowym dla obszaru dorzecza Wisły oraz realizowanym obecnie projektem aktualizacji Planu, na terenie Gminy Czarny Dunajec nie są planowane żadne działania w ich ramach.

Mapa 1. Obszary szczególnego zagrożenia powodzią od rzeki Dunajec oraz potoków: Piekienik, Wielki Rogoźnik i Bystry, o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi Q10% i Q1% oraz obszary zagrożone powodzią o prawdopodobieństwie wystąpienia powodzi Q0,2%

Źródło: Hydroportal ISOK

Plany gospodarowania wodami na obszarze dorzecza

W odniesieniu do Planów gospodarowania wodami na obszarach dorzeczy, w poniższej tabeli Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 określa informacje na temat jednolitych części wód powierzchniowych (jcwp) oraz jednolitych części wód podziemnych (jcwpd) położonych w granicach gminy (nazwa, status jcwp, informacja o stanie jcwp i jcwpd oraz przypisane im cele środowiskowe), a także działań przypisanych poszczególnym jcwp i jcwpd w aktualizacji Programu wodnośrodowiskowego kraju (aPWŚK) oraz o stanie realizacji tych działań.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Tabela 3. Charakterystyka jednolitych części wód powierzchniowych oraz jednolitych części wód podziemnych położonych w granicach gminy Czarny Dunajec wraz z przypisanymi celami i działaniami środowiskowymi

Kod JCWP (wody powierzchniowe)	Nazwa	Stan ogólny; Stan/potencjał ekologiczny, stan chemiczny	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
RW120012822219	Czarna Orawa do Zubrzycy	Zły; Poniżej dobrego; PSD_sr	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Jabłonka- Podwilk (IV kw. 2015); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: Kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata (działanie ciągłe); opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (działanie ciągłe); monitoring badawczy wód (IV kw. 2017).
RW120012822249	Piekielnik	Zły; Poniżej dobrego; PSD_sr	dobry stan ekologiczny; dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: Kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata (działanie ciągłe); monitoring badawczy wód (IV kw. 2017).
RW1200128222989	Jeleśnia na granicy PL i SK	Dobry; Dobry; Dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa indywidualnych systemów oczyszczania ścieków (działanie ciągłe); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe).
RW200012141138	Dunajec od Kirowej Wody do Dziańskiego Potoku	Zły; brak danych; brak danych	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe).

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

RW2000122138139	Raba od źródeł do Skomielnianki	Dobry; Bardzo dobry; dobry; Dobry	Bardzo dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Rabka Zdrój (IV kw. 2018); modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Rokociny Podhalańskie (IV kw. 2020); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania uzupełniające: opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (działanie ciągłe); opracowanie warunków korzystania z wód zlewni (IV kw. 2021).
RW20001221411569	Lepietnica	Dobry; Co najmniej dobry; Dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: modernizacja oczyszczalni ścieków Trute (IV kw. 2020); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (działanie ciągłe).
RW2000122141169	Wielki Rogoźnik	Dobry; Co najmniej dobry; Dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe).
RW200014214119	Czarny Dunajec (Dunajec) od Dziańskiego Potoku do Białego Dunajca	Zły; Dobry i powyżej dobrego; Dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Czarny Dunajec (IV kw. 2018) oraz Nowy Targ (IV kw. 2018); modernizacja i rozbudowa oczyszczalni ścieków Czarny Dunajec (IV kw. 2020); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: opracowanie oceny jakości wody wykorzystywanej do zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia (działanie ciągłe).
RW2000232141149	Piekielnik	Zły; Poniżej dobrego; Dobry	dobry stan ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Czarny Dunajec (IV kw. 2018) oraz Zakopane (IV kw. 2018); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

				użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata (działanie ciągłe); monitoring badawczy wód (IV kw. 2017).
RW200062141152	Czarny Potok	Zły; Poniżej dobrego; Dobry	dobry potencjał ekologiczny, dobry stan chemiczny	Gospodarka komunalna: Budowa sieci kanalizacyjnej w aglomeracji Czarny Dunajec (IV kw. 2018); budowa nowych zbiorników bezodpływowych oraz remont istniejących (działanie ciągłe); Regularny wywóz nieczystości płynnych (działanie ciągłe). Działania kontrolne: kontrola postępowania w zakresie gromadzenia ścieków przez użytkowników prywatnych i przedsiębiorców oraz oczyszczania ścieków przez użytkowników prywatnych z częstotliwością co najmniej raz na 3 lata (działanie ciągłe); monitoring badawczy wód (IV kw. 2017).
Kod JCWPd (wody podziemne)	Nazwa	Stan ogólny; Stan chemiczny; Stan ilościowy	Przypisane cele środowiskowe	Działania przypisane w Programie wodnośrodowiskowym kraju
PLGW1000164	164	Dobry; Dobry; Dobry (2012)	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	Działania kontrolne i monitorujące: Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działania ciągłe).
PLGW2000161	161	Dobry; Dobry; Dobry (2012)	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	Działania kontrolne i monitorujące: Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działania ciągłe). Działania prawne: Wydanie rozporządzenia na potrzeby ustanowienia obszaru ochronnego zbiornika wód śródładowych (GZWP) (IV kw. 2021).
PLGW2000165	165	Dobry; Dobry; Dobry (2012)	dobry stan chemiczny; dobry stan ilościowy	Działania kontrolne i monitorujące: Coroczne raportowanie pomiarów ilości eksploatowanych wód podziemnych przez właściciela/użytkownika ujęcia (działania ciągłe).

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem bazy danych PGW KZGW

Dane z bazy Planu Gospodarowania Wodami Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej przedstawiają stan wód powierzchniowych na terenie gminy Czarny Dunajec jako zły i wymagający interwencji w 6 na 10 rzecznych JCWP przepływających przez jej teren. Przypisane wodom powierzchniowym

działania dotyczą przede wszystkim rozbudowy infrastruktury kanalizacji sieciowej, budowy lub modernizacji zbiorników przydomowych, regularnego wywozu nieczystości oraz prowadzenia szeregu działań kontrolnych i monitorujących stan wód. Ponadto, w granicach znajdują się trzy jednolite części wód podziemnych (nr 164, 161 i 165). Stan chemiczny i ilościowy każdej z nich określony został się jako dobry. Dedykowane im zadania sprowadzają się do monitoringu eksploatacji JCPWd. Dodatkowo, w przypadku jednolitych części nr 161 planuje się wyznaczenie obszaru ochronnego drogą rozporządzenia. Jednocześnie, Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 zakłada działania z zakresu ochrony zasobów wodnych, w tym poprawy stanu wód powierzchniowych i podziemnych, m.in. poprzez inwestycje w sieć kanalizacyjną i rozwiązania alternatywne.

Plan przeciwdziałania skutkom suszy

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 zakłada i promuje działania minimalizujące skutki suszy, podejmowane zarówno przez samorząd, mieszkańców, jak i organy administracji rządowej. Bezpośrednio wskazuje na to kierunek interwencji w ramach celu operacyjnego 2.2 Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne dotyczący odpowiedzialnego gospodarowanie wodą. W tym zakresie strategia jest spójna z Planem Przeciwdziałania Skutkom Suszy.

Zgodnie z art. 184 ust. 2 ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2021r., poz. 624 ze zm.), plan przeciwdziałania skutkom suszy obejmuje:

- 1) analizę możliwości powiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych;
- 2) propozycje budowy lub przebudowy urządzeń wodnych;
- 3) propozycje niezbędnych zmian w zakresie korzystania z zasobów wodnych oraz zmian naturalnej i sztucznej retencji;
- 4) działania służące przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Susza, obok powodzi jest jednym z najbardziej dotkliwych zjawisk naturalnych oddziałujących na społeczeństwo, środowisko i gospodarkę całego kraju, w tym Małopolski. W najbliższych latach spodziewany jest wzrost intensywności i częstotliwości występowania susz. Głównym celem planu jest przeciwdziałanie ich skutkom, co należy odnosić do procesu kształtowania zasobów wodnych oraz do racjonalnego korzystania z zasobów wodnych. Cele szczegółowe Planu dotyczą zidentyfikowanych obszarów ryzyka związanego z suszą: społeczeństwa, gospodarki i środowiska i obejmują:

- skuteczne zarządzanie zasobami wodnymi dla zwiększenia dyspozycyjnych zasobów wodnych na obszarach dorzeczy,
- zwiększanie retencji na obszarach dorzeczy,
- edukacja i zarządzanie ryzykiem suszy,
- formalizacja i zaplanowanie finansowania działań służących przeciwdziałaniu skutkom suszy.

Strategia postępowania w obszarze przeciwdziałania skutkom suszy zakłada przede wszystkim działania proaktywne, czyli zapobiegające oraz zmniejszające prawdopodobieństwo wystąpienia negatywnych skutków suszy, realizowane niezależnie od faktycznego wystąpienia zjawiska suszy.

Zgodnie z założeniami Planu Przeciwdziałania Skutkom Suszy, w odniesieniu do obszaru gminy Czarny Dunajec mowa m.in. o następujących działaniach:

- Zwiększenie ilości i czasu retencji wód na gruntach rolnych (działanie 1),
- Retencja i zagospodarowanie wód opadowych i roztopowych na terenach zurbanizowanych (działanie 3),
- Realizacja przedsięwzięć zmierzających do zwiększania lub odtwarzania naturalnej retencji (działanie 4),
- Analiza możliwości zwiększania retencji w zlewniach z zastosowaniem naturalnej i sztucznej retencji (działanie 6),
- Budowa oraz przebudowa urządzeń melioracyjnych wodnych dla zwiększania retencji glebowej (działanie 8),
- Wykorzystanie wód z systemów drenarskich do nawożenia i nawadniania upraw polowych (działanie 9),
- Budowa i przebudowa ujęć wód podziemnych do poboru na cele nawodnień rolniczych oraz budowa i przebudowa wodooszczędnych systemów nawadniania wykorzystujących zasoby wód podziemnych (działanie 10),
- Przeprowadzenie weryfikacji zasad gospodarowania wodą w zbiornikach retencyjnych (działanie 24).

Analizując zagrożenie suszą na terenie gminy Czarny Dunajec w zależności od jej typu tj. rolnicza, hydrologiczna i hydrogeologiczna, należy stwierdzić, że w przypadku tej pierwszej są to obszary słabo zagrożone, w drugim przypadku zagrożenie jest silne, a w ostatnim umiarkowane. Stopień zagrożenia suszą według klas łącznego zagrożenia suszą dla obszaru gminy Czarny Dunajec określono jako umiarkowany.

Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy

Wprowadzenie do modelu

Model docelowej struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec jest zobrazowaniem spodziewanych i zaplanowanych w strategii gminy procesów rozwoju i ich wpływu na kształtowanie się struktur przestrzennych.

Z jednej strony, ze względu na ukształtowanie terenu, obszary cenne przyrodniczo, a także obszary występowania potencjalnych zagrożeń, historycznie ugruntowane użytkowanie przestrzeni, w tym sieć osadniczą, powiązania infrastrukturalne i komunikacyjne, a także wiele innych uwarunkowań zastanych, a z drugiej strony w wyniku zdiagnozowanych w strategii problemów, potrzeb i potencjałów rozwojowych, w ramach modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec przedstawiono różne funkcje terenów w gminie, a także obszary szczególnej koncentracji działalności inwestycyjnej i planowane zmiany w przestrzeni gminy.

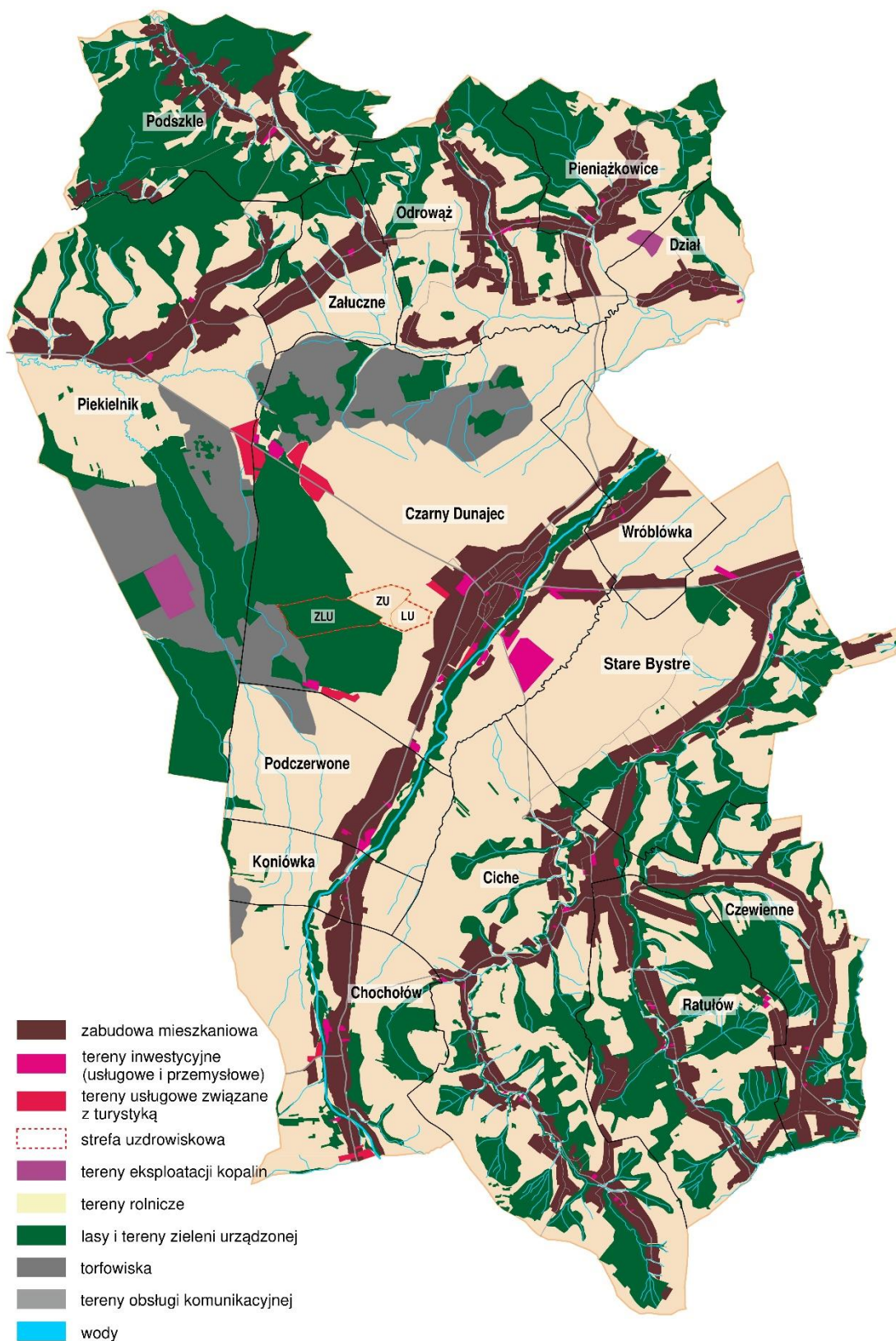
Funkcje terenów w gminie

Funkcje terenów w gminie obrazuje poniższy rysunek. Przedstawiono na nim tereny, na których przewidywany jest rozwój zabudowy, wyodrębnione w oparciu o dominujące funkcje: tereny mieszkaniowe, inwestycyjne (usługowe i przemysłowe), usługowe związane z turystyką, tereny tworzące podstawową strukturę przyszłego uzdrowiska, tereny eksploatacji kopalin. Grupa terenów, pozostających poza strefami zainwestowania, tworzy system terenów otwartych, w których koncentrują się najcenniejsze walory przyrodnicze i krajobrazowe obszaru gminy: tereny rolnicze, tereny lasów i zieleni, tereny torfowisk, tereny wód powierzchniowych. Wykazano również sieć dróg przebiegających przez teren gminy.

Największy udział w powierzchni gminy mają tereny rolnicze o różnym potencjale wykorzystania (grunty orne, łąki i pastwiska, sady oraz nieużytki). W północnej, centralno-zachodniej i południowo-wschodniej części gminy koncentrują się lasy. Zabudowa występuje w większości w dolinach. Dominującym jej typem jest luźna lub zwarta (w centrum wsi zwykle silnie zwarta) zabudowa przydrożna, głównie jednorodzinna i zagrodowa, jedynie dla centrum gminy – Czarnego Dunajca – charakterystyczna jest zabudowa o charakterze miejskim. Kluczowym założeniem jest w tym zakresie zahamowanie postępującego rozproszenia nowej zabudowy. Funkcjom mieszkaniowym towarzyszą funkcje usługowe, a ich największa koncentracja ma miejsce w Czarnym Dunajcu. Osobno wydzielono tereny preferowane dla rozwoju szerokiego zakresu funkcji związanych z turystyką a także sportem i rekreacją - m.in. w Czarnym Dunajcu, Piekelniku i Chochołowie. Obejmują one obszary zróżnicowane pod względem charakteru i możliwości wykorzystania. Na granicy Chochołowa i Witowa dotyczą wykorzystania turystycznego wód geotermalnych, w północnej części miejscowości Czarny Dunajec przy drodze wojewódzkiej nr 958 stanowią przyszłe zaplecze zespołu rekreacyjnego wykorzystującego tereny poeksploatacyjne na terenie gminy Nowy Targ, występują też w styczności do obszarów torfowiskowych Baligówka i Puścizna Mała. Torfowiska występują w północnej i południowo-zachodniej części Czarnego Dunajca, a także w Piekelniku. Łącznie zinventaryzowanych jest 11 torfowisk (Puścizna Rękowiańska, Bory Wylewiska, Puścizna Wielka, Puścizna Mała, Bór za Lasem Stare Pole, Piekelnik A, B, C, Koniówka, Kosarzyska i Bacuch). Eksploatacja torfu odbywa się na torfowisku Puścizna Wielka. W Czarnym Dunajcu znajdują się tereny tworzące podstawową strukturę przyszłego uzdrowiska i skupiające główne jego elementy, czyli tereny lecznictwa uzdrowiskowego, tereny zieleni uzdrowiskowej oraz tereny leśnego parku uzdrowiskowego. Zasoby torfu leczniczego ze złoża Puścizna Wielka będą podstawowym surowcem leczniczym dla przyszłego uzdrowiska Czarny Dunajec.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Rysunek 13. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec - funkcje terenów w gminie.

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem dokumentów przestrzennych gminy

Rozmieszczenie planowanych inwestycji i planowane zmiany w przestrzeni gminy

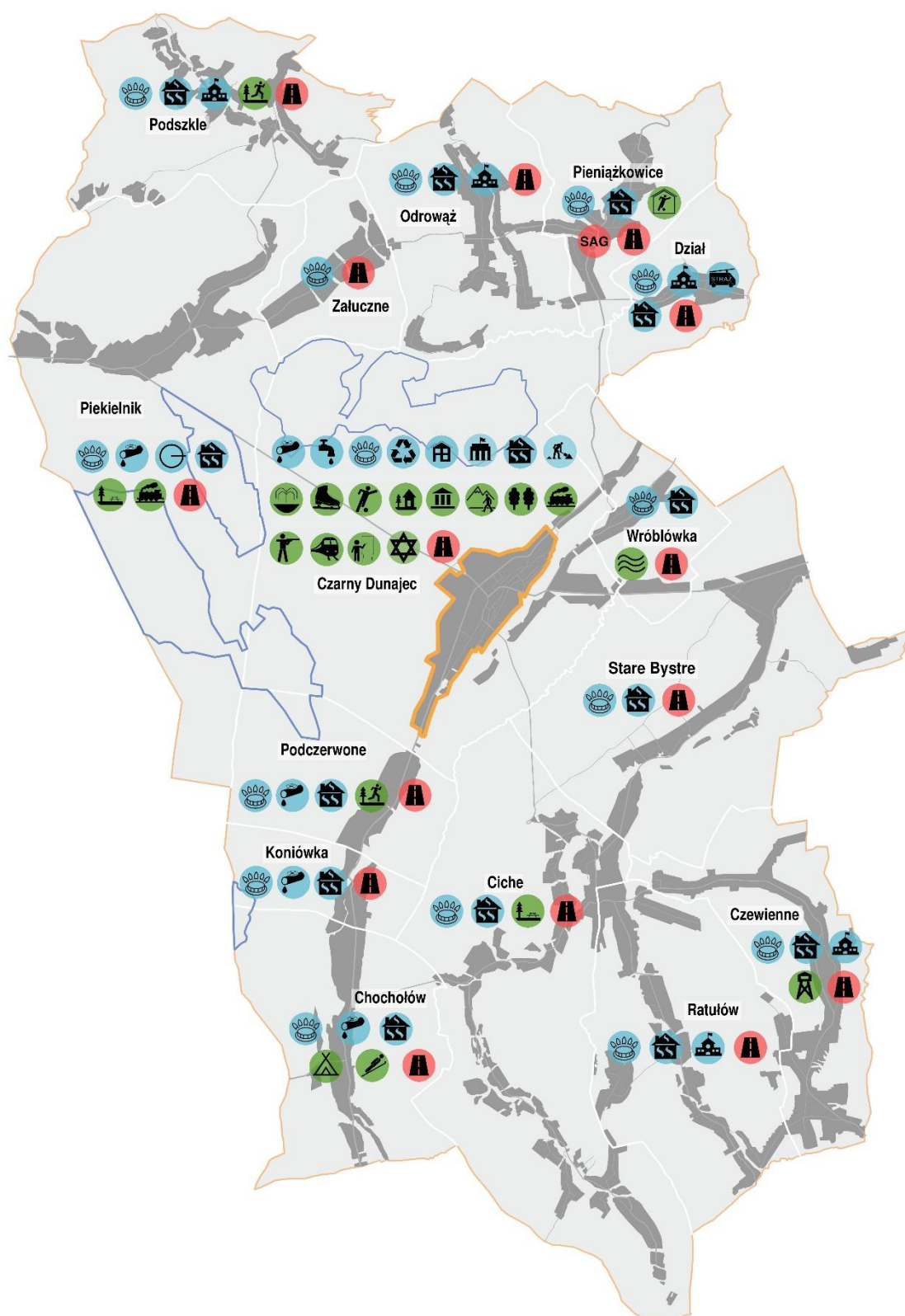
Krótką charakterystyką wybranych obszarów i kierunków interwencji:

- Kluczowe planowane na terenie gminy działania dotyczą inwestycji liniowych, kubaturowych, drogowych, turystyczno-sportowych i zdrowotnych, a także regulacji prawnej i modernizacji ewidencji gruntów.
- Ze względu na walory przyrodniczo-krajobrazowe, a także komfort życia mieszkańców, priorytetem pozostaje rozwój infrastruktury sieciowej. Biorąc pod uwagę uwarunkowania środowiskowe, terenowe i strukturę osadnictwa, a także koszty realizacji i utrzymania inwestycji, wyznaczono obszary doposażenia w sieciamiw infrastrukturę techniczną. W najbliższych latach planowana jest budowa uzupełniających odcinków sieci kanalizacyjnej w miejscowościach: Czarny Dunajec, Chochołów, Podczerwone, Koniówka, a także budowa oczyszczalni oraz sieci kanalizacyjnej w miejscowości Piekelnik. W przypadku obszarów, gdzie trudno o rozwój infrastruktury sieciowej, promowane i wspierane będą głównie rozwiązania indywidualne. Poza tym, modernizowana i rozwijana będzie sieć wodociągowa w Czarnym Dunajcu. Wspierany będzie proces gazyfikacji wszystkich sołectw.
- W sferze ochrony środowiska zakłada się również doskonalenie gospodarki odpadami w kierunku zmniejszenia ilości odpadów i zwiększenia stopnia ich recyklingu. Jedną z kluczowych inwestycji będzie budowa Punktu Selektywnego Zbierania Odpadów Komunalnych w miejscowości Czarny Dunajec.
- Osobnym wyzwaniem pozostaje termomodernizacja wszystkich budynków użyteczności publicznej na terenie gminy.
- Dla zwiększenia mobilności mieszkańców i poprawy bezpieczeństwa w ruchu drogowym, a jednocześnie w ramach zwiększania dostępności komunikacyjnej gminy dla turystów i gości, zaplanowano rozwój infrastruktury drogowej, ciągów pieszych i pieszo-rowerowych. Planuje się wsparcie inwestycji zwiększających zewnętrzną dostępność komunikacyjną gminy, takich jak m.in. obwodnica zachodniego Podhala, czy rozbudowa dróg wojewódzkich DW957 i DW958. Realizowane będą inwestycje razem z powiatem nowotarskim, m.in. w miejscowościach: Ciche, Ratułów, Dział, Stare Bystre, Czerwiene, Podszkle, Piekelnik. Zakładana jest też budowa, modernizacja i przebudowa dróg gminnych i chodników oraz wdrażanie rozwiązań zwiększających bezpieczeństwo uczestników ruchu, m.in. w miejscowościach: Stare Bystre, Odrowąż, Podszkle, Pieniżkowice, Załuczne, Odrowąż, Dział, Ciche, Ratułów, Czarny Dunajec.
- Chcąc zwiększyć dostępność i jakość oferty czasu wolnego dla mieszkańców, jak również turystów i gości, zaplanowano szereg inwestycji dotyczących infrastruktury turystycznej i okołoturystyczną oraz bazy w poszczególnych miejscowościach, a także działania z zakresu ochrony i opieki nad zabytkami. Podejmowanie będą prace konserwatorskie, restauratorskie i roboty budowlane przy obiektach o wartościach historycznych, celem włączania ich w obieg społeczny, gospodarczy i turystyczny – dotyczy to m.in.: stacji PKP w Czarnym Dunajcu, synagogi żydowskiej, budynku „dawnego sądu”. Zakłada się utworzenie strefy parkowej z funkcją wypoczynku i kultury w miejscowości Czarny Dunajec. Rozwijana będzie baza na cele związane rekreacją, wypoczynkiem, sportem oraz turystyką, m.in. w miejscowościach: Czarny Dunajec (centrum strzelectwa, centrum sportu i fitness, lodowisko, od przedszkola do

seniora - strefa rekreacyjno-sportowa oraz ścieżka widokowa, centrum konferencyjne, GOPS), Pieniążkowice (duża hala sportowa), Podczerwone, Załuczne i Podszkle (strefy sportowo-rekreacyjnej z boiskami), Ciche Górne i Piekielnik (strefy rekreacji), Chochołów (skocznia, pola kamperowe), Czerwienne (taras widokowy). Rozwijana będzie infrastruktura rowerowa wraz z zapleczem - m.in.: wzdłuż brzegu rzeki Czarny Dunajec, Ciche – Ratułów, Bachledówka, Piekielnik – Załuczne – Odrowąż – Pieniążkowice. Inwestycje te wzmocnią atrakcyjność gminy, przysłużą się promocji jednostki i jej dziedzictwa, a jednocześnie wzmocnią tożsamość lokalną i przywiązanie mieszkańców oraz aktywność ruchową.

- Jednym a najważniejszych wyzwań pozostaje opracowanie kompleksowej koncepcji wykorzystania potencjału uzdrowiskowego oraz realizacja działań i inwestycji z tym związanych, w tym uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla strefy A, wykup działek, organizowanie przestrzeni, współpraca z inwestorami prywatnymi.
- Razem z sektorem prywatnym gmina będzie podejmowała działania związane z wzmocnianiem i kreowaniem nowych produktów (edukacyjnych, turystycznych) na bazie lokalnych zasobów kulturowych, historycznych, naturalnych i przyrodniczo-krajobrazowych, m.in. zaplanowano uruchomienie przewozów turystycznych na kolei wąskotorowej, prowadzącej przez torfowiska w miejscowościach Piekielnik i Czarny Dunajec. Działania te mogą się przyczynić do zwiększonego zainteresowania ze strony kapitału prywatnego w zakresie rozwoju działalności medycznych, leczniczych, SPA&Wellness (torf, wody geotermalne, uzdrowisko). Zakładana jest też współpraca z gminą Nowy Targ w zakresie utworzenia strefy rekreacji w oparciu o wyrobiska poźwirowe.
- Kontynuowane będą projekty z zakresu odnowy centrów miejscowości oraz rewitalizacji przestrzeni publicznych, m.in. projekt dotyczący rynku w miejscowości Czarny Dunajec.
- Mając na uwadze dostępność i jakość edukacji, zaplanowano szereg inwestycji dotyczących budowy i rozbudowy bazy szkół (powierzchnie edukacyjne i zaplecze sportowe), m.in. w miejscowościach: Odrowąż (szkoła), Dział (przedszkole, parking i sfera rekreacji), Czerwienne (szkoła), Ratułów i Podszkle (sale), Piekielnik (parking).
- Ochotnicze straże pożarne stanowią nie tylko o poziomie bezpieczeństwa na terenie gminy, ale pełnią również ważną rolę w zakresie aktywizacji oraz animacji społeczno-kulturowej i rekreacyjno-sportowej mieszkańców. W związku z tym zaplanowano ich wieloaspektowe wsparcie, m.in. budowę remizy na placu magazynowym w miejscowości Dział.
- We współpracy sektora publicznego i prywatnego planowany jest rozwój obszarów aktywności gospodarczej i inwestycyjnej, m.in. strefy w Pieniążkowicach.
- Instrumentem wspierającym realizację części powyższych inwestycji a także wyzwaniem samym w sobie jest odzyskanie przez Czarny Dunajec statusu miasta.

Rysunek 14. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec – rozmieszczenie planowanych inwestycji i planowane zmiany w przestrzeni gminy.

**OBSZARY I KIERUNKI INTERWENCJI
w zakresie infrastruktury społecznej i technicznej:**

budowa sieci gazowej	Przebudowa budynku GOPS w celu poszerzenia usług Urzędu (uzdrowisko, ruch turystyczny)
budowa sieci wodociągowej	modernizacja i rozbudowa szkół i przedszkoli w tym szkolnej bazy rekreacyjno-sportowej
budowa sieci kanalizacyjnej	termomodernizacja budynków użyteczności publicznej
budowa oczyszczalni ścieków	budowa remizy OSP
budowa punktu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	III etap renowacji rynku w Czarnym Dunajcu
renowacja budynku „dawnego sądu” pod budynek użyteczności publicznej	

 działanie na rzecz uzyskania statusu miasta

**OBSZARY I KIERUNKI INTERWENCJI
w zakresie środowiska, turystyki i rekreacji:**

opracowanie kompleksowej koncepcji zagospodarowania uzdrowiska i wykup gruntów	utworzenie strefy rekreacji
Centrum Sportu i Fitness - utworzenie strefy stadionowej	utworzenie strefy sportowo-rekreacji
odrestaurowanie Stacji PKP w Cz. Dunajcu z przeznaczeniem na miejsce wypoczynku rowerzystów z małą gastronomią	budowa hali sportowej wraz z parkingiem
renowacja i rozbudowa lodowiska	II etap budowy skoczni narciarskiej
wykonanie centrum konferencyjnego przy bazie hotelowej w szkole w miejscowości Cz. Dunajec	utworzenie pola kamperowego
Rozbudowa i modernizacja strefy rekreacyjno-sportowej „Od przedszkola do seniora”	budowa tarasu widokowego „na Bachledówce” w miejscowości Czerwieńne
przebudowa i remont synagogi żydowskiej w celu adaptacji na Centrum Dialogu Międzynarodowego	utworzenie strefy rekreacji w oparciu o wyrobiska po żwirowe (Długopole gm. Nowy Targ)
budowa ścieżki widokowej „Brzegiem Czarnego Dunajca”	Uruchomienie turystycznej kolejki wąskotorowej prowadzącej przez torfowiska
utworzenie strefy parkowej z funkcją wypoczynku i kultury	Podhalańskie Centrum Wsparcia Rozwoju Strzelectwa

 torfowiska

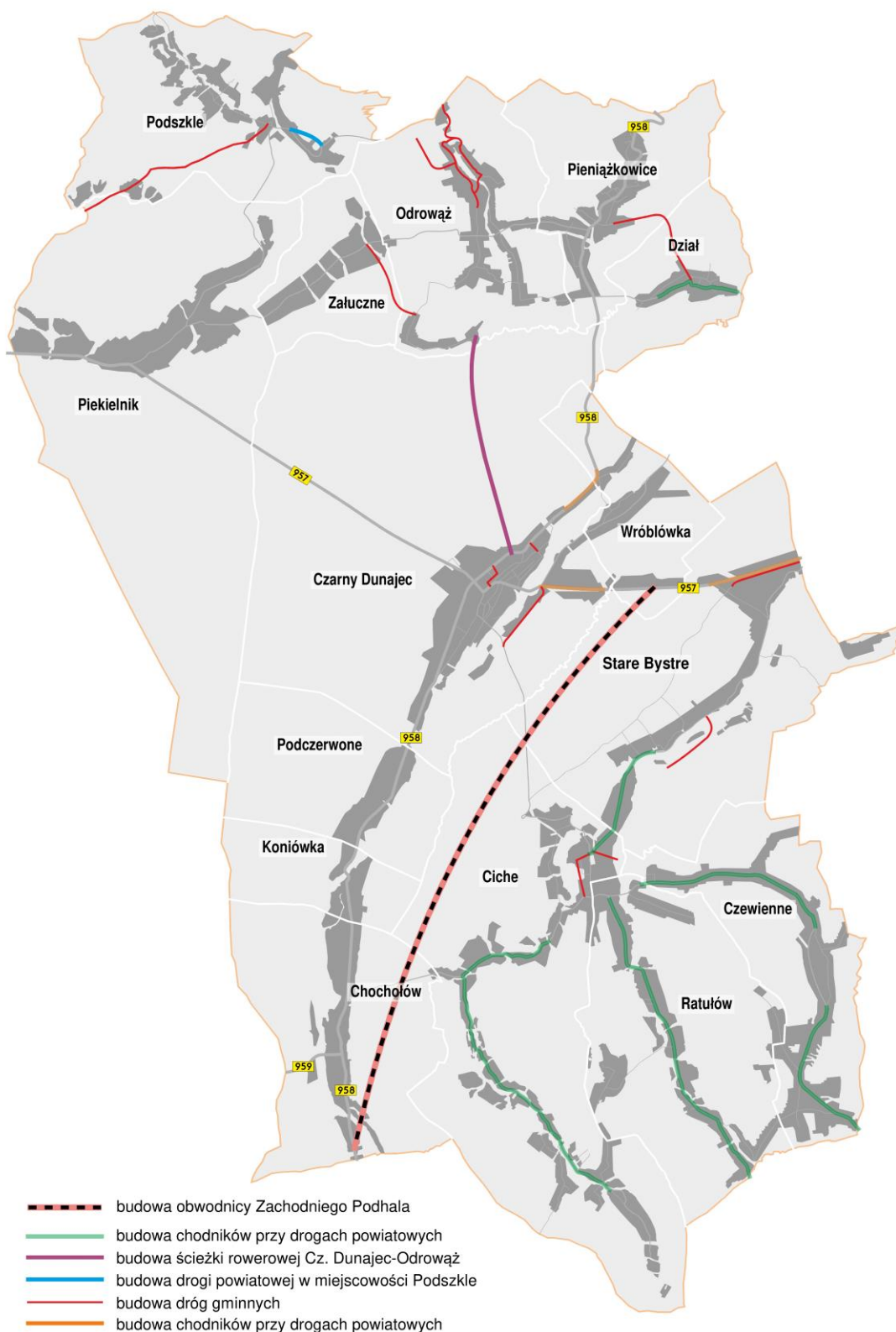
**OBSZARY I KIERUNKI INTERWENCJI
w zakresie infrastruktury komunikacyjnej:**

rozwój i modernizacja infrastruktury komunikacyjnej i towarzyszącej

Źródło: Opracowanie własne

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Rysunek 15. Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec – rozmieszczenie planowanych inwestycji i planowane zmiany w przestrzeni gminy – uszczegółowienia dla inwestycji komunikacyjnych.

Źródło: Opracowanie własne

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie

Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej w gminie Czarny Dunajec wynikają z przyjętego i opisanego wyżej modelu. Dotyczą kluczowych jednostek funkcjonalno-przestrzennych. Opis uwzględnia krótką charakterystykę każdej z nich oraz określa najważniejsze zalecenia i wskazówki dotyczące polityki przestrzennej w odniesieniu do tych jednostek.

1. Tereny o funkcjach mieszkaniowych:

- Charakterystyka:
 - Obszary mieszkaniowe z przewagą zabudowy jednorodzinnej oraz zabudowy mieszkaniowo-zagrodowej, zlokalizowane wzdłuż istniejących ulic w poszczególnych sołectwach gminy, gdzie charakteryzują się tradycyjnymi dla fizjonomii wsi cechami rozplanowania i sposobem sytuowania zabudowy. Obszary z częściowo obecną funkcją usługową. W przypadku Czarnego Dunajca charakterystyczna zabudowa miejska.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Zapewnienie równowagi w zagospodarowaniu pomiędzy terenami osadniczymi i otwartymi;
 - Tworzenie wysokiej jakości przestrzeni urbanistycznej dla rozwoju funkcji mieszkaniowych i usługowych realizowanych w zwartych obszarach wokół terenów już zainwestowanych, utrzymanie dotychczasowego wykorzystania terenów z możliwością przekształceń przy poszanowaniu interesu prywatnego i publicznego oraz realizacja inwestycji w ramach określonych parametrów zagospodarowania;
 - Kształtowanie ładu i kompozycji przestrzennej z dbałością o estetykę i w poszanowaniu dla dziedzictwa kulturowego, w tym ochrona jego materialnych elementów i krajobrazu gminy oraz kształtowanie nowej zabudowy w nawiązaniu do lokalnych tradycji architektonicznych;
 - Tereny wyznaczone w centrum układu urbanistycznego Czarnego Dunajca, obejmujące zespół zwartej zabudowy rynku z najbliższym jego otoczeniem – ochrona pozytywnych cech układu zabudowy oraz jego porządkowanie, przy utrzymaniu skali i charakteru zabudowy oraz z uwzględnieniem wymogów ochrony konserwatorskiej, integracja funkcji mieszkaniowej z usługami o profilu właściwym dla centrum ośrodka gminnego (usługi publiczne, komercyjne itp.);
 - Tereny wyznaczone w obrębie zabytkowej zabudowy Chochołowa, podlegającej ścisłej ochronie konserwatorskiej - działania inwestycyjne winny zmierzać do zachowania substancji zabytkowej oraz układu i charakteru zabudowy, być dokonywane w uzgodnieniu i na warunkach określonych przez Wojewódzkiego Konserwatora Zabytków w Krakowie,
 - Zakres działalności usługowej w terenach zabudowy mieszkaniowo-usługowej może obejmować usługi o charakterze publicznym (z zakresu edukacji, zdrowia, kultury, kultu religijnego, administracji, bezpieczeństwa publicznego, itp.), jak i komercyjnym (handel,

gastronomia, rzemiosło usługowe itp.), a szczególną rolę pełnią usługi z zakresu turystyki (gospodarstwa agroturystyczne, ośrodki, hotele, pensjonaty itp.);

- Rozwój infrastruktury technicznej na podstawie analizy potrzeb i rachunku ekonomicznego;
- Zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej (układ drogowy, komunikacja zbiorowa, infrastruktura piesza i rowerowa, punkty przesiadkowe);
- Dążenie do poprawy dostępności infrastruktury społecznej (przedszkola, szkoły, place zabaw, skwery, miejsca rekreacji i wypoczynku oraz aktywności sportowej);
- Uwzględnienie ograniczeń w zabudowie obszarów zalewowych i okresowych podtopień.

2. Tereny związane z lecznictwem uzdrowiskowym:

- Charakterystyka:
 - Tereny położone w obrębie strefy „A” ochrony uzdrowiskowej w Czarnym Dunajcu, tworzące podstawową strukturę przyszłego uzdrowiska i skupiające główne jego elementy.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Tereny lecznictwa uzdrowiskowego – przeznaczenie dla obiektów i urządzeń stanowiących bazę leczniczą przyszłego uzdrowiska (zakłady lecznictwa uzdrowiskowego i urządzenia lecznictwa uzdrowiskowego, a także inne niekonfliktowe obiekty służące lecznictwu uzdrowiskowemu lub obsłudze pacjenta lub turysty), wykorzystanie powierzchni z przewagą terenu biologicznie czynnego;
 - Tereny zieleni uzdrowiskowej - przeznaczenie dla ogólnodostępnych terenów zieleni o charakterze naturalnym, wraz z elementami wyposażenia dla celów rehabilitacyjno-leczniczych i rekreacyjnych, konieczne zachowanie chronionych zasobów przyrodniczych („Natura 2000”), dominacja terenu biologicznie czynnego,
 - Tereny leśnego parku uzdrowiskowego - przeznaczenie dla ogólnodostępnych terenów leśnych z dopuszczeniem elementów wyposażenia dla celów rehabilitacyjno-leczniczych i rekreacyjnych, utrzymanie leśnego charakteru terenu, utrzymanie składu gatunkowego drzewostanu, ochrona starodrzewu oraz działania w kierunku odtworzenia lasu podgórskiego naturalnego, konieczne zachowanie chronionych zasobów przyrodniczych („Natura 2000”), wprowadzane elementy zagospodarowania terenu nie mogą prowadzić do naruszenia ciągłości i drożności korytarza ekologicznego, dominacja terenu biologicznie czynnego,
 - Wymagane sporządzenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego, zgodnie z przepisami ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych;
 - Konieczność przebudowy układu własnościowego (w zakresie struktury i układu działek) dla uzyskanie wysokich walorów kompozycyjnych i funkcjonalnych zespołu uzdrowiskowego.

3. Tereny inwestycyjne (usługowe i przemysłowe), tereny usług turystyki, rekreacji i sportu, tereny eksploatacji kruszywa:
- Charakterystyka:
 - Tereny o funkcjach usługowych, o zróżnicowanym profilu, obejmujące istniejące oraz planowane lokalizacje obiektów i zespołów usługowych;
 - Tereny eksploatacji surowców, w tym: kruszyw w dolinie Dunajca oraz kamienia (Dział); wyrobiska w różnych fazach eksploatacji: już wyeksploatowane, eksploatowane obecnie oraz przewidziane do eksploatacji w przyszłości.
 - Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Stwarzanie warunków do rozwoju usług publicznych (służba zdrowia, opieka społeczna, oświata i wychowanie, kultura, administracja, sport itp.), a także komercyjnych (handel, gastronomia, rzemiosło, wytwórstwo itp.) w obszarach skoncentrowanej i koncentrującej się zabudowy mieszkalnej (w centrum administracyjnym gminy, a także centrach poszczególnych wsi);
 - Tworzenie wysokiej jakości przestrzeni urbanistycznej dla rozwoju obszarów aktywności gospodarczej, w tym wsparcie i realizacja pełnego uzbrojenia terenów oraz włączenia w lokalny układ komunikacyjny, koordynowanie zamierzeń inwestorów w celu wykorzystania obszaru w poszanowaniu dla interesu publicznego i środowiska oraz realizacja inwestycji w ramach parametrów zagospodarowania;
 - W odniesieniu do terenów położonych w granicach sołectw Czarny Dunajec i Piekielnik, w których dopuszcza się działalność przemysłową lub produkcyjną, zastrzega się, że obowiązujące przepisy ustawy o lecznictwie uzdrowiskowym, uzdrowiskach i obszarach ochrony uzdrowiskowej oraz o gminach uzdrowiskowych, wykluczają możliwość budowy, w rozumieniu przepisów ustawy Prawo budowlane, zakładów przemysłowych;
 - Zachowanie szczególnej dbałości o estetykę przestrzeni publicznych oraz obiektów usług publicznych i terenów aktywności gospodarczej wraz z ich najbliższym otoczeniem, uporządkowanie nośników informacji wizualnej;
 - Wykorzystanie istniejącej w sąsiedztwie zieleni dla kształtowania terenowych urządzeń sportowych i rekreacyjnych;
 - Zapewnienie dobrej dostępności komunikacyjnej (układ drogowy, komunikacja zbiorowa, infrastruktura piesza i rowerowa, punkty przesiadkowe) oraz organizacja miejsc parkingowych przy kluczowych obiektach;
 - Eksploatacja złóż zgodnie z obowiązującymi przepisami i normami, w poszanowaniu środowiska naturalnego;
 - Po zakończeniu eksploatacji rekultywacja w kierunku wykorzystania na cele rekreacji lub jako stawy hodowlane, spójne zagospodarowanie terenów poeksploatacyjnych, zabudowa niezbędna dla obsługi zorganizowanych form rekreacji.

4. Tereny usług turystyki, rekreacji i sportu:

- Charakterystyka:
 - Tereny preferowane dla rozwoju szerokiego zakresu funkcji związanych z turystyką a także sportem i rekreacją, obejmujące obszary zróżnicowane pod względem charakteru i możliwości wykorzystania.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Generalne założenia jak w przypadku terenów usługowych, opisanych w punkcie 3;
 - Sposób zagospodarowania zależny od charakteru obszaru, z uwzględnieniem uwarunkowań występujących na danym obszarze, w tym w szczególności w zakresie dopuszczenia lub wykluczenia lokalizacji obiektów kubaturowych oraz możliwie wysokich wskaźników zieleni biologicznie czynnej, szczególna dbałość o kompozycję i formę architektoniczną obiektów i urządzenia terenu;
 - W ramach funkcji mogą mieścić się, w dostosowaniu do położenia i predyspozycji terenu, rodzaje obiektów takie jak: obiekty i urządzenia rekreacji, wypoczynku, sportu, zespoły zieleni urządzonej, parkowej, ośrodki rekreacji narciarskiej, ośrodki turystyczne, pensjonaty, obiekty gastronomiczne;
 - Tereny na granicy Chochotowa i Witowa - wykorzystanie turystyczne wód geotermalnych, z dopuszczeniem realizacji elektrowni wykorzystującej energię słoneczną lub energię wód geotermalnych, z poszanowaniem zasobów wodnych i odpowiednim przywróceniem ich do środowiska;
 - W przypadku terenów położonych w styczności do obszarów torfowiskowych wyklucza się formy zagospodarowania prowadzące do zamknięcia powiązań ekologicznych pomiędzy zespołami torfowisk, lokalizowane obiekty winny być szczególnie starannie wpisane w otaczający krajobraz, powierzchnia zabudowy powinna być ekstensywna, konieczna dominacja zieleni urządzonej;
 - Sposób zagospodarowania terenów położonych w obrębie udokumentowanych złóż kopalin, winien uwzględniać wymogi ochrony tych złóż określone w przepisach powszechnie obowiązujących; w szczególności w przepisach ustawy Prawo ochrony środowiska oraz Prawo geologiczne i górnicze;
 - Tereny w północnej części miejscowości Czarny Dunajec jako przyszłe zaplecze zespołu rekreacyjnego wykorzystującego tereny poeksploatacyjne na terenie gminy Nowy Targ (teren przyległy do złoża „Długopole”) oraz jako zaplecze istniejącego stawu rybnego (teren w rejonie granicy z Pieniążkowicami) - możliwość realizacji niekubaturowych urządzeń sportu i rekreacji, obiekty kubaturowe dotyczą jedynie niezbędnych obiektów socjalnych i małej gastronomii.

5. Tereny zielone – lasy, zieleń urządzona:

- Charakterystyka:
 - Kompleksy leśne, tereny zadrzewione, zakrzewione, ponadto cenne przyrodniczo tereny w otoczeniu lasów i cieków wodnych, a także tereny rolnicze o charakterze enklaw śródleśnych i przyleśnych, pełniące role: klimatyczno-biologiczną, krajobrazową, rekreacyjno-społeczną, turystyczną itp.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Zachowanie i ochrona przed ekspansją gospodarczą i urbanistyczną obszarów o unikatowych wartościach przyrodniczych, krajobrazowych i kulturowych;
 - Zachowanie terenów leśnych i towarzyszących im łąk w dotychczasowym użytkowaniu, ograniczenie zmiany przeznaczenia gruntów leśnych na cele nieleśne, zagospodarowanie lasów zgodnie z przepisami o lasach i obowiązującą dokumentacją urządzeniową terenów leśnych;
 - Dbłość o drzewostan i zieleń poprzez realizację niezbędnych prac gospodarczych i pielęgnacyjnych;
 - Rozwój terenów zieleni, organizowanie nasadzeń, wzrost zadrzewień – w celu polepszenia jakości powietrza, ochrony zasobów wodnych, kształtowania ładu przestrzennego oraz atrakcyjnej i funkcjonalnej przestrzeni publicznej;
 - Przestrzeganie przepisów o ochronie przyrody w celu zachowania stabilności ekosystemów i utrzymania procesów ekologicznych, różnorodności gatunkowej, dziedzictwa geologicznego, ciągłości istnienia gatunków i ekosystemów oraz właściwego stanu zasobów i składników przyrody;
 - Zachowanie i bezwzględna ochrona najbardziej atrakcyjnych krajobrazów, dalekich perspektyw i widoków, a także wszystkich wartościowych elementów środowiska kulturowego;
 - Dopuszczenie lokalizacji szlaków, tras i urządzeń małej architektury związanych z rekreacją, turystyką i wypoczynkiem;
 - Zapewnienie dostępności komunikacyjnej, w szczególności poprzez rozwój sieci ścieżek rowerowych, pieszych, edukacyjnych itp.

6. Tereny rolnicze:

- Charakterystyka:
 - Grunty orne, łąki, pastwiska itp.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Kontynuacja rolniczego sposobu użytkowania terenów;
 - Przeciwdziałanie rozdrobnieniu arealu rolnego, dążenie do poprawy struktury obszarowej gospodarstw rolnych;
 - Możliwe zalesienia gruntów najstabszych, nieużytków i gruntów rolniczo nieprzydatnych oraz jednoczesna ochrona kompleksów gleb o wysokiej jakości i przydatności rolniczej;

- Zakaz wprowadzania nowej zabudowy w terenach niezainwestowanych, dopuszczalne utrzymanie i rozbudowa istniejących budynków, a także uzupełnienie zabudowy w obrębie istniejących działek z zabudową zagrodową;
- Duże kompleksy terenów niezabudowanych o wysokich wartościach krajobrazowych i widokowych – dotyczy ich ochrona przed zainwestowaniem, zaś niezbędna infrastruktura techniczna na tych obszarach powinna być w miarę możliwości wkomponowana w krajobraz;
- Zachowanie użytków rolnych i zielonych z zadrzewieniami śródpolnymi oraz otuliną biologiczną cieków wodnych, szczególnie terenów o istotnym znaczeniu dla zachowania bioróżnorodności;
- Dopuszczenie lokalizacji szlaków, tras i urządzeń małej architektury związanych z rekreacją, turystyką i wypoczynkiem;
- Prócz rolnictwa, tereny szczególnego przeznaczenia w obszarach: agroturystyka, turystyka, rekreacja, sport, wypoczynek, produkcja energii ze źródeł odnawialnych, parki i inne tereny zieleni urządzonej.

7. Tereny torfowisk:

- Charakterystyka:
 - Istniejące zespoły torfowisk wysokich, obszary potorfowiskowe, zalesione i zadrzewione lub w użytkowaniu rolniczym, położone w obrębie granicy występowania w podłożu śladów torfu.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Pełna i kompleksowa ochrona, pozostawienie w dotychczasowym użytkowaniu, z wykluczeniem wprowadzania jakiegokolwiek zainwestowania, wyjątek stanowią urządzone ścieżki dydaktyczne zapewniające dostęp zorganizowanych grup turystów, ścieżki piesze i rowerowe możliwe na obrzeżach istniejących torfowisk;
 - Możliwość prowadzenia eksploatacji powierzchniowej złóż torfu w sposób zgodny z obowiązującymi przepisami prawa, tylko w przypadku stwierdzonego braku negatywnego oddziaływania na środowisko i obszar „Natura 2000”.

8. Wody:

- Charakterystyka:
 - Cieki wodne w przestrzeni gminy oraz ich bezpośrednia otulina biologiczna, przede wszystkim rzeka Czarny Dunajec z dopływami.
- Ustalenia i rekomendacje w zakresie kształtowania i prowadzenia polityki przestrzennej:
 - Ochrona przed zainwestowaniem,
 - Dążenie do poprawy czystości wód na obszarze całej gminy, zakaz wprowadzania nieoczyszczonych ścieków do wód i do ziemi oraz składowania substancji niebezpiecznych;
 - Ochrona koryt cieków i ich dopływów poprzez utrzymanie ich w stanie naturalnym, przy dopuszczeniu interwencji w przypadku uzasadnionych względów ochrony przeciwpowodziowej;

- Ochrona bezpośredniej otuliny biologicznej cieków wodnych;
- Prowadzenie działań zmierzających do zagęszczenia sieci ekologicznej wzdłuż cieków wodnych;
- Możliwe udostępnienie strefy nadbrzeżnej dla rozwoju funkcji związanych ze sportem, rekreacją, wypoczynkiem czy turystyką, przy pełnej ochronie systemu przyrodniczego;
- Zakaz podejmowania przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko;
- Sposób zagospodarowania terenów winien uwzględniać zasady (w tym ograniczenia i zakazy) wynikające z ustawy z dnia 20 lipca 2017r. Prawo wodne (t.j. Dz.U. z 2021r., poz. 624 ze zm.), zapewnienie możliwości wykonywania zadań z zakresu utrzymania wód oraz ochrony przeciwpowodziowej;
- Zapewnienie dostępności komunikacyjnej, w szczególności poprzez rozwój sieci ścieżek rowerowych, pieszych, edukacyjnych itp.

Obszary strategicznej interwencji

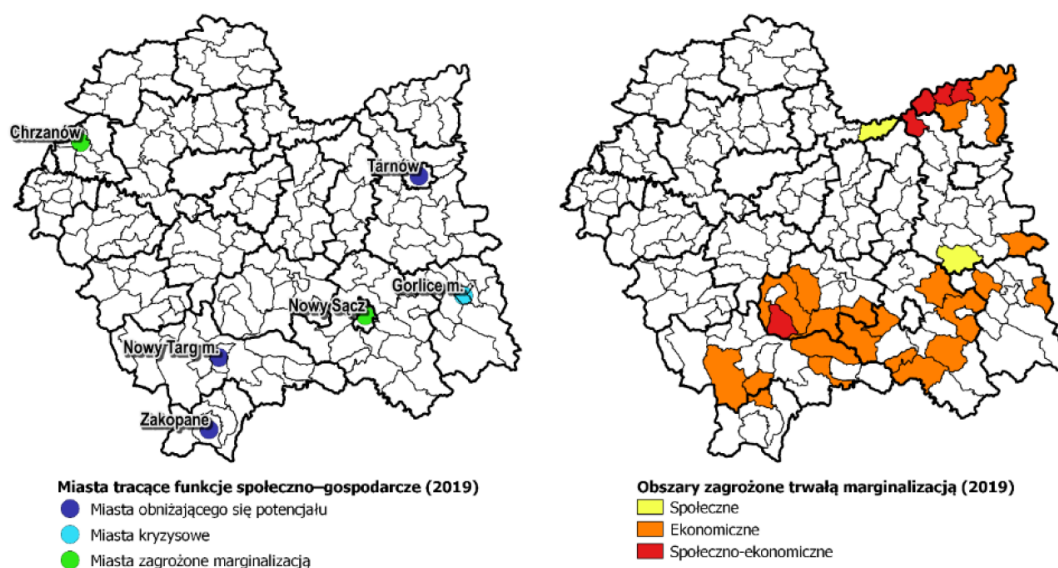
Terytorialne ukierunkowanie Strategii Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” zakłada dążenie do wykorzystania i wzmocnienia przewag konkurencyjnych regionu (mowa m.in. o potencjale kulturowym, turystycznym i przyrodniczym) oraz zachowania spójności wewnątrzregionalnej. Wdrażany zatem będzie – wskazany w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) – rozwój terytorialnie wrażliwy i odpowiedzialny.

Przejawem polityki rozwoju ukierunkowanej terytorialnie są obszary strategicznej interwencji. Zgodnie z definicją ustawową, obszar strategicznej interwencji (OSI) to określony w strategii rozwoju obszar o zidentyfikowanych lub potencjalnych powiązaniach funkcjonalnych, lub o szczególnych warunkach społecznych, gospodarczych czy przestrzennych, decydujących o występowaniu barier rozwoju lub trwałych, możliwych do aktywowania, potencjałów rozwojowych, do którego jest kierowana interwencja publiczna łącząca inwestycje, w szczególności gospodarcze, infrastrukturalne albo w zasoby ludzkie, finansowane z różnych źródeł, czy też rozwiązania regulacyjne. Samorząd województwa małopolskiego wskazał w swojej strategii, poza OSI określonymi na szczeblu krajowym (miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze i obszary zagrożone trwałą marginalizacją), dodatkowy katalog OSI regionalnych. Ostatecznie w województwie małopolskim wyodrębniono **6 typów obszarów (w rozumieniu zapisów Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030)**: 3 typy obszarów problemowych (kategoria ta obejmuje zarówno OSI krajowe, jak i OSI regionalne), 2 typy obszarów o wyjątkowym potencjale oraz 1 typ obszarów wzrostu. Wśród nich należy wymienić:

- **Miasta średnie tracące funkcje społeczno-gospodarcze**

6 miast wskazanych w Strategii na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.) i Krajowej Strategii Rozwoju Regionalnego 2030: **Tarnów, Nowy Sącz, Gorlice, Nowy Targ, Zakopane, Chrzanów**. Obszary te wspierane będą z poziomu kraju i regionu za pomocą specjalnie dedykowanych instrumentów. Z poziomu regionalnego przewiduje się objęcie wskazanych OSI krajowych dodatkową interwencją, np. w postaci specjalnych preferencji lub premiujących kryteriów wyboru projektów w RPO WM 2021–2027. Szczegółowy zakres wsparcia zaproponowany zostanie w tymże programie.

Rysunek 16. Krajowe obszary strategicznej interwencji.

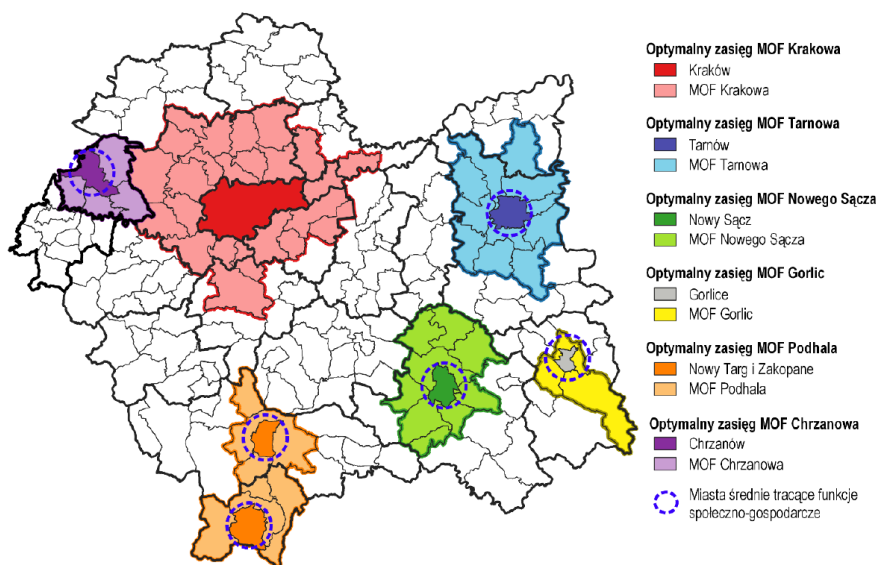

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 65

- **Miejskie obszary funkcjonalne (MOF)**

Za obszary wzrostu, o wyjątkowych możliwościach rozwojowych, uznano miasta i obszary funkcjonalne wokół nich. Przeprowadzono analizę dotyczącą delimitacji optymalnych zasięgów MOF w Małopolsce, w kontekście **realizacji zintegrowanych inwestycji terytorialnych na lata 2021-2027**, dla stolicy regionu oraz 6 miast średnich tracących funkcję społeczno-gospodarcze. W konsekwencji w strategii wskazano 6 miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce: **MOF Krakowa, MOF Tarnowa, MOF Nowego Sącza, MOF Gorlic, MOF Podhala, MOF Chrzanowa**. Województwo małopolskie będzie wspierać gminy współpracujące w ramach MOF – z założeniem, że kluczowe znaczenie będzie miała (zawiązana formalnie) współpraca i inicjatywa oddolna. Jedną z form wsparcia będzie możliwość realizacji wspomnianego instrumentu ZIT na obszarze wybranych MOF.

Rysunek 17. Delimitacja miejskich obszarów funkcjonalnych w Małopolsce – proponowane optymalne zasięgi MOF.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 66

- **Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia**

Kolejne OSI są konsekwencją wyzwań związanych z procesem transformacji gospodarki w kierunku uzyskania neutralności klimatycznej. Transformacja będzie wymagać dedykowanych interwencji i wsparcia na rzecz tych obszarów, które będą najsilniej dotknięte jej skutkami. W Małopolsce takim obszarem są tereny w najbardziej zurbanizowanej zachodniej części województwa – **4 powiaty: chrzanowski, olkuski, oświęcimski i wadowicki**, gdzie gospodarka oparta jest w znacznej mierze na dużych zakładach, w tym związanych z działalnością górnictwem. Kopalnie węgla kamiennego funkcjonują w Brzeszczach i w Libiążu. **Obszar Małopolski Zachodniej rekomendowany jest do wsparcia w ramach Funduszu na rzecz Sprawiedliwej Transformacji (Just Transition Fund)**. Ostateczna decyzja, dotycząca uwzględnienia Małopolski Zachodniej oraz potencjalnej wysokości kwoty alokacji w programie zostanie podjęta w ramach uzgodnień pomiędzy Komisją Europejską a polskim rządem. Podstawą negocjacji będą zapisy projektu Umowy Partnerstwa oraz Terytorialnego Planu Sprawiedliwej Transformacji.

Rysunek 18. Obszar transformacji energetycznej – Małopolska Zachodnia.

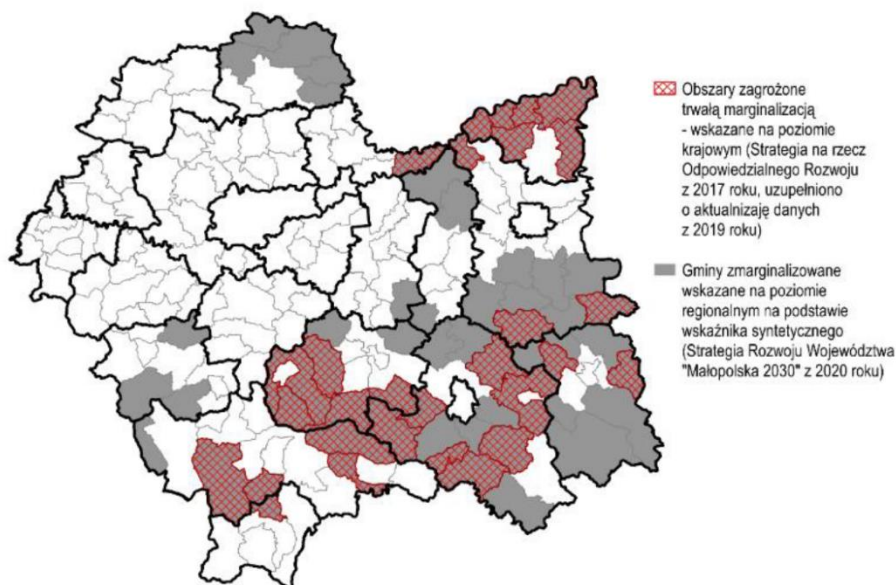

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 68

- **Gminy zmarginalizowane**

Gminy dotknięte problemami i barierami rozwojowymi zostały wyznaczone na podstawie wskaźnika syntetycznego, złożonego z wybranych mierników przedstawiających zagadnienia społeczne, ekonomiczne i środowiskowe. Ostatecznie, jako obszary zmarginalizowane w Małopolsce wskazano **62 gminy, zlokalizowane głównie w południowej i wschodniej części regionu oraz częściowo na północy województwa (jest wśród nich gmina Czarny Dunajec)**. Do tych jednostek zostanie skierowane szczególne wsparcie w celu wyrównania ich szans rozwojowych.

Rysunek 19. Regionalne i krajowe obszary zmarginalizowane w Małopolsce.

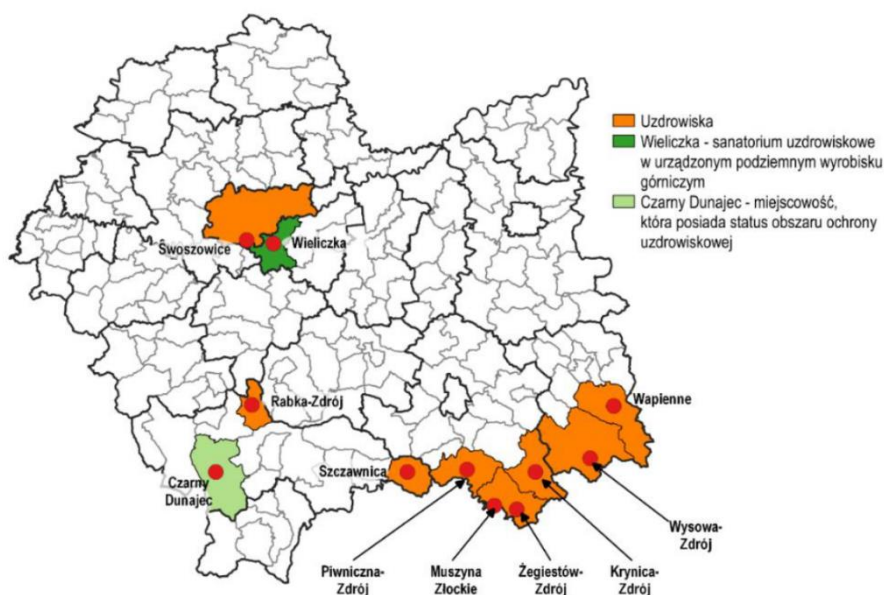

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 70

- **Miejscowości uzdrowiskowe**

Z uwagi na specyfikę województwa, za regionalne OSI uznano **miejscowości uzdrowiskowe**. Są to obszary o szczególnych walorach: przyrodniczych, krajobrazowych, klimatycznych, rekreacyjnych, turystycznych, zdrowotnych, o uznanej marce, tradycjach i bogatej historii, manifestującej się często w zabytkowej architekturze. Miejscowości te zlokalizowane są głównie na obszarach górskich, które są obszarami o utrudnionym dostępie komunikacyjnym i ograniczonych możliwościach rozwoju przemysłu. Z uwagi na istotne znaczenie rozwoju branży uzdrowiskowej oraz dużą koncentrację jednostek tego typu w Małopolsce, samorząd regionalny w kolejnych latach utrzyma **wsparcie dla obecnych, jak i przyszłych uzdrowisk i obszarów ochrony uzdrowiskowej**. Do tej grupy zalicza się **Czarny Dunajec (status obszaru ochrony uzdrowiskowej)**.

Rysunek 20. Miejscowości uzdrowiskowe w Małopolsce.

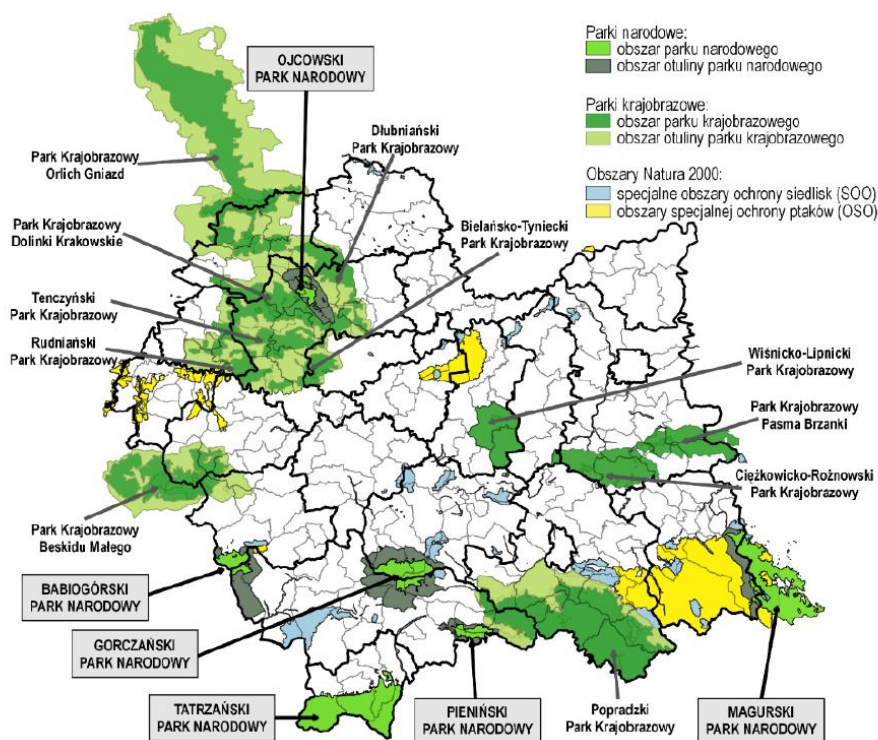

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 71

- **Obszary prawnie chronione**

Specjalnym wsparciem objęte zostaną objęte ponadto obszary **prawnie chronione, np. parki narodowe, parki krajobrazowe czy obszary Natura 2000**. Są to obszary szczególnie cenne pod względem przyrodniczym, co powoduje konieczność objęcia ich dodatkową ochroną i wsparciem z poziomu regionu. Jednocześnie ich obecność na danym obszarze wprowadza pewne ograniczenia związane z użytkowaniem terenów i realizacją inwestycji. Stąd wsparcie dla terenów chronionych będzie związane nie tylko z kwestiami ochrony środowiska, ale interwencja z poziomu województwa będzie również formą rekompensaty dla gmin, które dotykają bariery wywoływane przez obostrzenia środowiskowe. **100% obszaru gminy Czarny Dunajec jest objęte formą ochrony przyrody – od 1997 r. rolę tę pełni Południowomałopolski Obszar Chronionego Krajobrazu**. Dodatkowo, **środkowa część gminy – w przybliżeniu obszar pomiędzy miejscowościami Odrowąż i Dział na północy oraz Czarny Dunajec i Wróblówka na południu – włączona została w struktury „Natury 2000” pod nazwą „Torfowiska Orawsko-Nowotarskie”, z myślą o ochronie siedliskowej oraz gatunkowej**. Ponadto samorząd regionalny będzie wyróżniać **gminy, które wykazują się aktywnością w zakresie działań środowiskowych**. Będą one mogły uzyskać **preferencje w programach konkursowych finansowanych ze środków budżetu województwa oraz w ramach konkursów wspieranych z RPO WM 2021-2027**.

Rysunek 21. Obszary cenne przyrodniczo w Małopolsce.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”, Załącznik do uchwały Nr XXXI/422/20 Sejmiku Województwa Małopolskiego z dnia 17 grudnia 2020 r., s. 72

W ramach prac nad strategią, zarówno na etapie diagnostycznym, jak i planistycznym, analizowano możliwość wyznaczenia w gminie Czarny Dunajec lokalnych obszarów strategicznej interwencji. Specyfika gminy, zidentyfikowane problemy i wyzwania oraz rozpoznane zasoby endogeniczne i potencjały, które można wykorzystać do rozwoju zgodnego z przyjętą wizją gminy w perspektywie roku 2030, wskazują przede wszystkim na strategiczną interwencję powiązaną z ochroną środowiska i obszarów szczególnie cennych przyrodniczo, stanowiących obecną i perspektywiczną podstawę oferty czasu wolnego i jakości życia, zagospodarowaniem uzyskanego przez gminę statusu ochrony uzdrowskiej dla dywersyfikacji i uatrakcyjnienia oferty, a także zachowaniem i szerszym włączeniem w obieg społeczno-gospodarczy zasobów dziedzictwa kulturowego. Tym samym obszary strategicznej interwencji kluczowe dla gminy są tożsame z obszarami strategicznej interwencji określonymi w strategii rozwoju województwa małopolskiego.

Jednocześnie na poziomie lokalnym wyznaczono obszar strategicznej interwencji dotyczący wspomnianych terenów związanych z lecznictwem uzdrowskim. Są to tereny lecznictwa uzdrowskiego (LU), tereny zieleni uzdrowskiej (ZU) i tereny leśnego parku uzdrowskiego (ZLU), które zostały zaznaczone na poniższym rysunku. Obszar Ochrony Uzdrowskiej Czarny Dunajec, obejmujący sołectwa Czarny Dunajec i Piekielnik, ustanowiony został rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 17 maja 2016 r. w sprawie nadania statusu obszaru ochrony uzdrowskiej sołectwom: Czarny Dunajec i Piekielnik położonym na obszarze gminy Czarny Dunajec. Główne walory tego obszaru to zasoby surowcowe (torf leczniczy ze złoża „Puścizna Wielka”) oraz walory klimatyczne (klimat o właściwościach leczniczych). Podstawy prawne funkcjonowania obszarów ochrony uzdrowskiej oraz uzdrowskich określa ustawa z dnia 28 lipca 2005 r. o lecznictwie uzdrowskim, uzdrowskich i obszarach ochrony uzdrowskiej oraz o gminach uzdrowskich.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Gmina w okresie obowiązywania strategii planuje opracowanie kompleksowej koncepcji wykorzystania potencjału uzdrowiskowego oraz realizację działań i inwestycji z tym związanych (opracowanie koncepcji, uchwalenie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla strefy A, wykup gruntów, zorganizowanie przestrzeni, współpraca z inwestorami prywatnymi itp.). Źródłem finansowania będzie budżet lokalny oraz pozyskiwane przez gminę środki zewnętrzne (regionalne, krajowe, unijne) oraz kapitał prywatny inwestorów.

Rysunek 22. Gminny obszar strategicznej interwencji - strefa uzdrowiskowa.

Źródło: Opracowanie własne z wykorzystaniem dokumentów przestrzennych gminy

Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w dokumentach wyższego rzędu

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 jest spójna z dokumentami strategicznymi szczebla krajowego, regionalnego i ponadlokalnego, m.in.:

- Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 r.),
- Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Społecznego (współdziałanie, kultura, kreatywność) 2030,
- Strategią Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2030,
- Strategią Zrównoważonego Rozwoju Transportu do 2030 roku,
- Strategią zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa 2030,
- Polityką ekologiczną państwa 2030 – strategią rozwoju w obszarze środowiska i gospodarki wodnej,
- Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030”.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Tabela 4. Zgodność Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 z wytycznymi i założeniami zawartymi w wybranych dokumentach wyższego rzędu

	Cele strategiczne Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030	Cel strategiczny 1: Wzrost gospodarczy bazujący na zasobach środowiska naturalnego i dziedzictwie kulturowym gminy.			Cel strategiczny 2: Rozwój infrastruktury wspomagającej cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe oraz odpowiedzialność za zasoby naturalne gminy		Cel strategiczny 3: Rozwój wrażliwy społecznie oraz wysoka jakość życia mieszkańców gminy Czarny Dunajec.				
	Cele operacyjne Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030	1.1. Rozwój i efektywne wykorzystanie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej gminy Czarny Dunajec.	1.2. Wzmacnianie przedsiębiorczości lokalnej oraz przeciwdziałanie monokulturze gospodarczej i migracji.	1.3. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec w strategicznych sektorach rozwojowych.	2.1 Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy Czarny Dunajec.	2.2 Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne.	3.1. Prowadzenie polityki oświatowej zgodnej z oczekiwaniami mieszkańców i prognozami rozwoju.	3.2. Pielęgnowanie i ochrona tradycji oraz dziedzictwa kulturowego, tworzących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.	3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.	3.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Czarny Dunajec.	3.5. Sprawne, efektywne i włączające zarządzanie rozwojem gminy Czarny Dunajec.
Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju	I. Trwały wzrost gospodarczy oparty coraz silniej o wiedzę, dane i doskonałość organizacyjną.										
	II. Rozwój społecznie wrażliwy i terytorialnie zrównoważony.										
	III. Skuteczne państwo i instytucje służące wzrostowi oraz włączeniu społecznemu i gospodarczemu.										
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	Cel 1. Zwiększenie spójności rozwoju kraju w wymiarze społecznym, gospodarczym, środowiskowym i przestrzennym										
	1.1 Wzmacnianie szans rozwojowych obszarów słabszych gospodarczo.										
	1.2 Wykorzystywanie potencjału rozwojowego miast średnich tracących funkcje społeczno-gospodarcze.										
	1.3 Przyspieszenie transformacji profilu gospodarczego Śląska.										
	1.4 Przeciwdziałanie kryzysom na obszarach zdegradowanych.										
	1.5 Rozwój infrastruktury wspierającej dostarczenie usług publicznych i podnoszącej atrakcyjność inwestycyjną obszarów.										

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

		Cel 2. Wzmacnianie regionalnych przewag konkurencyjnych										
Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2030	2.1 Rozwój kapitału ludzkiego i społecznego.											
	2.2 Wspieranie przedsiębiorczości na szczeblu regionalnym i lokalnym.											
	2.3 Innowacyjny rozwój regionu i doskonalenie podejścia opartego na Regionalnych Inteligentnych Specjalizacjach.											
	Cel 3. Podniesienie jakości zarządzania i wdrażania polityk ukierunkowanych terytorialnie											
	3.1 Wzmacnianie potencjału administracji na rzecz zarządzania rozwojem.											
	3.2 Wzmacnianie współpracy i zintegrowanego podejścia do rozwoju na poziomie lokalnym, regionalnym i ponadregionalnym.											
	3.3 Poprawa organizacji świadczenia usług publicznych.											
3.4 Efektywny i spójny system finansowania polityki regionalnej.												
Strategia Rozwoju Województwa „Małopolskiego 2030”	Rozwój społecznie wrażliwy, sprzyjający rodzinie											
	Główny kierunek polityki rozwoju 1: Małopolskie rodziny.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 2: Opieka zdrowotna.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 3: Bezpieczeństwo.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 4: Sport i rekreacja.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 5: Kultura i dziedzictwo.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 6: Edukacja.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 7: Rynek pracy.											
	Innowacyjna i konkurencyjna gospodarka											
	Główny kierunek polityki rozwoju 1: Innowacyjność.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 2: Konkurencyjność i przedsiębiorczość.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 3: Turystyka.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 4: Transport.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 5: Cyfrowa Małopolska.											
	Główny kierunek polityki rozwoju 6: Gospodarka o obiegu zamkniętym.											

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Wysoka jakość środowiska i dążenie do neutralności klimatycznej										
Główny kierunek polityki rozwoju 1 Ograniczanie zmian klimatycznych.										
Główny kierunek polityki rozwoju 2: Gospodarowanie wodą.										
Główny kierunek polityki rozwoju 3: Bioróżnorodność i krajobraz.										
Główny kierunek polityki rozwoju 4: Edukacja ekologiczna.										
System zarządzania strategicznego rozwojem dostosowany do wyzwań dekady 2020-2030										
Główny kierunek polityki rozwoju 1: System zarządzania strategicznego rozwojem.										
Główny kierunek polityki rozwoju 2: Współpraca i partnerstwo.										
Główny kierunek polityki rozwoju 3: Promocja Małopolski.										
Zrównoważony i trwały rozwój oparty na endogenicznych potencjałach										
Główny kierunek polityki rozwoju 1: Ład przestrzenny.										
Główny kierunek polityki rozwoju 2: Wsparcie miast.										
Główny kierunek polityki rozwoju 3: Rozwój obszarów wiejskich.										
Główny kierunek polityki rozwoju 4: Spójność wewnątrzregionalna i dostępność.										

System realizacji Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

System wdrażania

Koordinacja procesu wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 będzie odbywać się poprzez wykorzystanie samorządowego modelu zarządzania strategią, podobnie jak miało to miejsce w przypadku poprzedniego dokumentu obejmującego lata 2014-2020. Model ten przekazuje proces zarządzania strategią w ręce przedstawicieli władz jednostek samorządowych, a więc w tym przypadku – Wójta Gminy Czarny Dunajec oraz Rady Gminy. Odpowiedzialność pierwszego należy rozumieć poprzez strategiczną rolę organu wykonawczego samorządu gminnego w stymulowaniu i koordynacji działań podejmowanych przez różnorodne podmioty i środowiska, jak również w mobilizowaniu oraz integrowaniu zasobów pozostających w ich dyspozycji – na rzecz realizacji celów i kierunków działań określonych w strategii. Z kolei Rada Gminy Czarny Dunajec, reprezentująca różnorodne środowiska lokalne, ma stanowić wsparcie merytoryczne, a do jej zadań należy w szczególności proponowanie nowych kierunków działań i rozwiązań realizacyjnych, bazujących na opiniach przedstawicieli społeczności lokalnych z poszczególnych części gminy, podejmowanie uchwał w zakresie aktualizacji dokumentu. Decyzje, podejmowane w porozumieniu tych organów, oparte na kompleksowym podejściu do uwarunkowań społecznych, gospodarczych, przestrzennych i środowiskowych, będą w bardzo istotny sposób wpływały na rozwój lokalny gminy Czarny Dunajec.

Wdrażanie Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2014-2020, zawierającej zadania będące w kompetencjach wielu podmiotów, wymaga ścisłej koordynacji i współpracy pomiędzy zainteresowanymi stronami. Celem wystąpienia efektu synergii w odniesieniu do działań władz samorządowych w zakresie stymulowania rozwoju gminy, wyznaczono jako bezpośrednio odpowiedzialne za kwestie strategiczne Biuro Rozwoju Urzędu Gminy Czarny Dunajec. Z jednej strony będzie ono prowadzić sprawozdawczość na potrzeby monitoringu i ewaluacji, przygotowując podsumowania i raporty dla Wójta Gminy Czarny Dunajec oraz Rady Gminy Czarny Dunajec, a z drugiej stanowi „węzeł koordynacyjno-informacyjno-promocyjny” dla wykonawców i partnerów realizacyjnych. Niezbędna jest współpraca innych referatów, zespołów i stanowisk w Urzędzie Gminy Czarny Dunajec oraz jednostek gminnych ze wskazanym centrum koordynacyjnym. Strategia uwzględnia ponadto zadania wykraczające poza bezpośrednie kompetencje gminy, stąd potrzeba włączenia w system realizacji i współpracy partnerów, jak: administracja rządowa, inne jednostki samorządu terytorialnego, przedstawiciele biznesu, organizacji pozarządowych i grup nieformalnych, mieszkańców, partnerów zagranicznych. Tym samym, efektywność realizacji celów wyodrębnionych w strategii w dużej mierze będzie zależać od koordynowania i monitorowania tego procesu. Dlatego też do zadań Biura Rozwoju, jako centrum koordynacyjnego, należeć będzie w szczególności:

- realizacja przypisanych mu zadań i projektów,
- koordynacja współpracy oraz ciągłe pozyskiwanie nowych partnerów do realizacji zadań zapisanych w strategii,
- harmonizacja realizacji działań zapisanych w strategii i innych dokumentach branżowych,
- kreowanie i przyjmowanie propozycji nowych zadań od partnerów realizacyjnych i odbiorców działań strategii,
- monitorowanie i ewaluacja procesu realizacji zadań określonych w strategii, przygotowywanie sprawozdań, koordynacja procesu jej aktualizacji,
- poszukiwanie wraz z innymi podmiotami zaangażowanymi pozabudżetowych źródeł finansowania realizacji zadań i projektów,

- zapewnienie działań w zakresie informacji i promocji strategii.

Wszyscy partnerzy realizujący zadania w Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 będą proszeni o aktywną współpracę z Biurem Rozwoju. W tym celu u każdej jednostki koordynującej zadania w strategii powinna zostać wyznaczona osoba do kontaktu, szczególnie w kontekście monitorowania i zmian strategii. Utworzenie takiej sieci współpracy na terenie gminy przyczyni się do koordynacji zadań w zakresie wspierania rozwoju lokalnego, efektywniejszego generowania pomysłów na wspólne projekty i pozyskiwanie dla nich finansowania oraz realnego zarządzania Strategią Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030.

Mechanizmy i instrumenty realizacji strategii

Projekty i zadania w ramach Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 będą realizowane w różnych okresach czasowych: od akcji jednorazowych, poprzez działania realizowane przez kilka tygodni, miesięcy, rok, kilka lat, aż do zadań ciągłych.

Wykorzystane zostaną różne mechanizmy wdrażania strategii, w tym w ramach partnerstw – szczególnie ważna będzie współpraca podhalańskich (np. poprzez Podhalańską Lokalną Grupę Działania) czy współpraca transgraniczna ze Słowacją.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 będzie wdrażana przy wykorzystaniu zróżnicowanych instrumentów, m.in.:

- finansowych – coroczne uchwały budżetowe Rady Gminy Czarny Dunajec, wieloletnia prognoza finansowa oraz inne dokumenty finansowe, określające krótko- i długofalowe kierunki koncentracji środków finansowych, a także projekty realizowane przy wykorzystaniu funduszy zewnętrznych, głównie europejskich, otwarte konkursy ofert i inne formy współpracy finansowej z organizacjami pozarządowymi,
- prawnych – uchwały Rady Gminy Czarny Dunajec, zarządzenia Wójta Gminy Czarny Dunajec, regulacje w postaci aktów prawa miejscowego, decyzje administracyjne itp.,
- wdrożeniowych – programy i plany branżowe, polityki rozwoju, opisujące w większym przybliżeniu niż strategia lub w sposób specjalistyczny podejście do danego zagadnienia, obszaru czy grupy społecznej, uszczegóławiające priorytety oraz strategie postępowania w ramach konkretnych obszarów (określone w podrozdziale dotyczącym wytycznych do sporządzania dokumentów wykonawczych),
- planowania przestrzennego - miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, procedury zapewniające udział mieszkańców w planowaniu przestrzennym itp.,
- organizacyjno-zarządczych i koordynacyjnych – aktualizacje regulaminów, statutów i procedur, tworzenie zespołów zadaniowych i projektowych, powoływanie dedykowanych ciał o charakterze opiniodawczo-doradczym, zawiązywanie partnerstw itp.,
- kadrowych – praca i zaangażowanie władz samorządowych, kadry kierowniczej i pracowników wydziałów oraz jednostek gminnych, koordynatorów programów i projektów, w tym realizowanych z funduszy europejskich, liderów lokalnych, a także system doskonalenia kadr, wymiany doświadczeń i poznawania dobrych praktyki itp.,
- kontrolnych - aktualizacja ewidencji i rejestrów, monitoring stanu zagospodarowania przestrzennego, kontrola jakości itp.
- społecznych – działania edukacyjne, informacyjne i promocyjne, konsultacje wewnętrzne, konsultacje społeczne, strona internetowa gminy i jednostek gminnych, profile w mediach społecznościowych, media lokalne i ponadlokalne, system informacji przestrzennej gminy itp.

Poziom społeczny

Poziom społeczny dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zapisanych w niej zadań. Głównym adresatem zapisów strategii są zatem:

- mieszkańcy,
- władze samorządowe,
- pracownicy Urzędu Gminy Czarny Dunajec i jednostek gminnych,
- postowie i senatorowie oraz radni sejmiku wojewódzkiego, związani z subregionem,
- przedsiębiorcy i inwestorzy, przedstawiciele sektora gospodarczego, instytucje otoczenia biznesu, instytucje rynku pracy i sektor finansowy,
- organizacje pozarządowe z terenu gminy i ponadlokalne, inicjatywy i liderzy lokalni,
- inne jednostki samorządu terytorialnego - sąsiednie gminy, powiat nowotarski, województwo małopolskie,
- administracja, w tym wojewoda małopolski i ministerstwa powiązane tematycznie z kierunkami działań strategii,
- zagraniczni partnerzy gminy.

W celu upowszechnienia treści Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 proponuje się realizację następujących działań:

- zorganizowanie spotkania informacyjnego poświęconego ustaleniom strategii oraz inauguracyjnego procesu jej obowiązywania;
- opracowanie krótkiego materiału przybliżającego treść strategii, umieszczenie go do pobrania w wersji elektronicznej na stronie internetowej gminy i w Biuletynie Informacji Publicznej;
- przekazanie pełnej i/lub skróconej wersji strategii interesariuszom lokalnym i ponadlokalnym;
- udzielanie przez lokalne władze samorządowe wypowiedzi dla mediów, np. wywiadów dla prasy, na temat zakończenia prac nad strategią oraz rozpoczęcia procesu jej wdrażania.

Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych

Tabela 5. Wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych.

Obszar tematyczny	Rodzaj dokumentu	Dokument gminny	Uchwała	Wytyczne dla aktualizacji lub sporządzania dokumentów
Planowanie i zagospodarowanie przestrzenne	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy	Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Dunajec	UCHWAŁA Nr XLVII/434/2014 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 10 listopada 2014 roku w sprawie Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Dunajec	Studium generalnie zgodne z modelem struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy, określonym w strategii. Potrzebna zmiana w zakresie problematyki związanej z zagospodarowaniem Obszaru Ochrony Uzdrawiskowej Czarny Dunajec. Podjęta została stosowna uchwała - Uchwała Rady Gminy Czarny Dunajec Nr XXII/228/2017 z dnia 25 stycznia 2017 r. w sprawie przystąpienia do sporządzania zmiany Studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego Gminy Czarny Dunajec. W czerwcu miało miejsce wyłożenie do publicznego wglądu projektu zmiany studium.
	Miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego	Plan zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Gminy Czarny Dunajec	UCHWAŁA NR XVII/174/2020 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 10 lutego 2020 roku w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego dla obszaru Gminy Czarny Dunajec	Aktualizacja obowiązujących planów jako konsekwencja aktualizacji studium i/lub w wyniku działań ukierunkowanych na zwiększenie i wykorzystanie potencjału gospodarczego, turystycznego i atrakcyjności osadniczej gminy oraz rozbudowy jej infrastruktury społecznej i komunalnej, z uwzględnieniem założeń modelu struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy oraz zasadami i rekomendacji dla polityki przestrzennej określonych w strategii.
Energetyka	Założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe	Brak	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 10 kwietnia 1997 r. – Prawo energetyczne, wójt gminy jest odpowiedzialny za opracowanie projektu założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe. Projekt założeń sporządza się dla obszaru gminy co najmniej na okres 15 lat i aktualizuje co najmniej raz na 3 lat, zgodnie z zakresem określonym w ww. ustawie. Projekt założeń podlega opiniowaniu przez samorząd województwa oraz wyłożeniu do publicznego wglądu z możliwością składania przez zainteresowane strony wniosków, zastrzeżeń i uwag. Rada gminy uchwała założenia do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, rozpatrując jednocześnie powyższe.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	Plan zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe (w przypadku gdy plany przedsiębiorstw energetycznych nie zapewniają realizacji założeń gminy)	Brak	Brak	Dokument opracowywany jest w przypadku, gdy plany przedsiębiorstw energetycznych nie zapewniają realizacji założeń. Można go przygotować dla obszaru gminy lub jej części. Plan opracowywany jest na podstawie uchwalonych przez radę gminy założeń i winien być z nim zgodny.
Gospodarka komunalna	Wieloletnie plany gospodarowania mieszkaniowym zasobem gminy	Wieloletni program gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy w latach 2020-2024	UCHWAŁA NR XIX/188/2020 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 31 marca 2020 roku w sprawie przyjęcia wieloletniego programu gospodarowania mieszkaniowym zasobem Gminy w latach 2020-2024 oraz ustalania zasad wynajmowania lokali wchodzących w skład mieszkaniowego zasobu Gminy	Program aktualny, zgodny z celami i zapisami strategii.
	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych i urządzeń kanalizacyjnych	Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych na lata 2020–2022 dla Gminy Czarny Dunajec	Uchwała Nr XIV/136/2019 z dnia 9 grudnia 2019 roku w sprawie przyjęcia aktualizacji: Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń kanalizacyjnych na lata 2020–2022 dla Gminy Czarny Dunajec	Dokumenty aktualne, zgodne z celami strategii. Gmina Czarny Dunajec przekazała sieć kanalizacyjną spółce Podhalańskie Przedsiębiorstwo Komunalne sp. z o.o. Administrowanie urządzeniami wodociągowymi pozostaje w bezpośredniej gestii gminy.
		Wieloletni plan rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych na lata 2021-2025	UCHWAŁA NR XXX/310/2021 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 22 marca 2021 r. w sprawie uchwalenia Wieloletniego planu rozwoju i modernizacji urządzeń wodociągowych na lata 2021-2025	
Ochrona i opieka nad zabytkami oraz zarządzanie dziedzictwem	Gminny program opieki nad zabytkami			W 2020 r. zawarta została umowa na wykonanie Programu Opieki nad Zabytkami Gminy Czarny Dunajec na lata 2020-2023 i aktualizacji Gminnej Ewidencji Zabytków Gminy Czarny Dunajec. Prace nad aktualizacją Programu Opieki nad Zabytkami są na etapie uzgodnienia z Małopolskim Wojewódzkim Konserwatorem Zabytków – Delegatura w Nowym Targu

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	Park kulturowy	Brak	Brak	Proponowane utworzenie parków kulturowych w miejscowościach Chochołów i Czarny Dunajec.
Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu	Gminny program ochrony środowiska	Brak	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska, wójt, w celu realizacji polityki ochrony środowiska, sporządza gminny program ochrony środowiska. Projekt programu podlega zaopiniowaniu przez organ wykonawczy powiatu. Konieczne jest zapewnienie możliwości udziału społeczeństwa w procedurze sporządzenia dokumentu. Program uchwała rada gminy. Z jego wykonania wójt sporządza co 2 lata raporty, które przedstawia się radzie gminy. Konieczne jest zatem opracowanie dokumentu, z uwzględnieniem treści zawartych w strategii, w szczególności w ramach celu operacyjnego 2.2. Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne.
	Plan gospodarki niskoemisyjnej	Plan Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Czarny Dunajec	U C H W A Ł A Nr IX/81/2015 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 26 sierpnia 2015 roku w sprawie przyjęcia i wdrożenia Planu Gospodarki Niskoemisyjnej dla Gminy Czarny Dunajec	Dokument wyznaczał kierunki rozwoju gospodarki niskoemisyjnej do roku 2020. Rekomenduje się opracowanie nowego programu na kolejne lata. Powinien być spójny ze strategią i ją uszczegóławiać, głównie w odniesieniu do celu operacyjnego 2.2. Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne. Dokument stanowi instrument pozyskiwania środków zewnętrznych m.in. na działania w zakresie wymiany pieców, termomodernizacji budynków, rozwoju transportu publicznego i ścieżek rowerowych czy wdrażania OZE. Działania te strategia rozwoju gminy traktuje jako priorytetowe.
	Program usuwania azbestu	Dedykowany program wygaś 31.08.2020 r. „Azbest -stop”	Rekomendowana aktualizacja.	likwidacja azbestu na terenie gminy Czarny Dunajec.
	Program małej retencji	Brak	Brak	Program rekomendowany do sporządzenia m.in. z uwagi na zmiany klimatu, dostępność środków zewnętrznych na inwestycje retencyjne oraz możliwość wykorzystania jako instrument wzbogacania bioróżnorodności.

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Transport	Strategia rozwoju elektromobilności	Brak	Brak	Dokument opcjonalny, ważny w kontekście dążenia do realizacji zasad zrównoważonego rozwoju w zakresie mobilności, w której szczególne miejsce zajmuje elektromobilność, a także ze względu na dostępność środków zewnętrznych na przedmiotowe działania.
	Plany rozwoju sieci drogowej wraz planami finansowania w zakresie dróg gminnych	Brak	Brak	Zgodnie z Ustawą z dnia 21 marca 1985 r. o drogach publicznych, do zarządcy drogi należy w szczególności opracowywanie planów rozwoju sieci drogowej.
Polityka społeczna	Gminna strategia rozwiązywania problemów społecznych	Trwa procedura		Opracowana Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych Gminy Czarny Dunajec do 2025 roku, czeka na uchwalenie przez radę, aby zastąpić dokument obowiązujący w latach 2015-2020, którego ważność uległa przedawnieniu. Dokument zgodny z zapisami strategii i je uszczegóławiający.
	Gminny program rewitalizacji	Brak	Brak	Dokument rekomendowany. Jest to skuteczne narzędzie wyprowadzania ze stanu kryzysowego zdegradowanych obszarów gminy, przy dofinansowaniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych ze środków zewnętrznych.
	Gminny program przeciwdziałania przemocy w rodzinie oraz ochrony ofiar przemocy w rodzinie	Gminny Program Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022	Uchwała Nr XXXI/322/2018 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 7 lutego 2018r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Przeciwdziałania Przemocy w Rodzinie oraz Ochrony Ofiar Przemocy w Rodzinie na lata 2018-2022	Dokument aktualny, zgodny z celami i zapisami strategii. W 2021 roku konieczne przyjęcie zaktualizowanego dokumentu, który powinien być spójny ze strategią, głównie w odniesieniu do celu operacyjnego 3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.
	Gminny program wspierania rodziny	Gminny Program Wspierania Rodziny dla Gminy Czarny Dunajec na lata 2018-2020	Uchwała Nr XXXII/337/2018 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 16 marca 2018 roku w sprawie przyjęcia gminnego Programu Wspierania Rodziny dla Gminy Czarny Dunajec na lata 2018-2020	Dokument nieaktualny. Zgodnie z Ustawą z dnia 9 czerwca 2011 r. o wspieraniu rodziny i systemie pieczy zastępczej, opracowanie i realizacja 3-letnich gminnych programów wspierania rodziny należy do zadań własnych gminy. Konieczne przyjęcie zaktualizowanego dokumentu, który powinien być spójny ze strategią, głównie w odniesieniu do celu operacyjnego 3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

				potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.
	Gminny program profilaktyki i rozwiązywania problemów alkoholowych	Gminny Program Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2021	UCHWAŁA Nr XXVIII/279/2020 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 30 grudnia 2021 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2021 UCHWAŁA Nr XXIX/285/2021 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 1 lutego 2021 r. w sprawie zmiany Uchwały nr XXVIII/279/2020 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 30 grudnia 2020 r. w sprawie uchwalenia Gminnego Programu Profilaktyki i Rozwiązywania Problemów Alkoholowych i Przeciwdziałania Narkomanii na rok 2021	Program przyjmowany corocznie. Dokument powinien być spójny ze strategią, głównie w odniesieniu do celu operacyjnego 3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.
	Gminny program przeciwdziałania narkomanii			
Rozwój lokalny	Program współpracy z organizacjami pozarządowymi oraz podmiotami wymienionymi w art. 3 ust. 3. Ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie	Program współpracy Gminy Czarny Dunajec z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021	UCHWAŁA Nr XXVII/262/2020 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 30 listopada 2020 r. w sprawie przyjęcia programu współpracy Gminy Czarny Dunajec z organizacjami pozarządowymi i innymi podmiotami prowadzącymi działalność pożytku publicznego na rok 2021	Program przyjmowany corocznie. Obszary współpracy finansowej i niefinansowej powinny uwzględniać szczególnie te pola, które strategia uznaje za kluczowe i w których organizacje pozarządowe zostały wskazane jako partnerzy realizacyjni.
	Programy odnowy miejscowości	Brak	Brak	Opcjonalne opracowanie. Programy mogą uszczegółowić zapisy strategii, tworząc przestrzeń do realizacji wielu działań lokalnych, w tym przy zaangażowaniu mieszkańców, a jednocześnie stać się instrumentami pozyskiwania środków na dedykowane przedsięwzięcia.
Oświata	Plan sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez gminę	Planu sieci publicznych szkół podstawowych prowadzonych przez Gminę Czarny Dunajec	UCHWAŁA NR VI/59/2019 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 25 marca 2019 r. w sprawie planu sieci publicznych szkół podstawowych	Strategia wskazuje na w celu operacyjnym 3.1. na prowadzenie polityki oświatowej zgodnej z oczekiwaniami mieszkańców i prognozami rozwoju. Konieczne jest monitorowanie sieci placówek

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

		oraz granic obwodów publicznych szkół podstawowych mających siedzibę na obszarze gminy	prowadzonych przez Gminę Czarny Dunajec oraz granic obwodów publicznych szkół podstawowych mających siedzibę na obszarze gminy	wychowania przedszkolnego oraz szkół w gminie w oparciu o identyfikowane trendy i prognozy demograficzne oraz uwarunkowania organizacyjno-finansowe oraz reagowanie na nowe warunki rozwojowe.
Zarządzanie kryzysowe	Gminny plan zarządzania kryzysowego	Rekomendowana bieżąca aktualizacja, m.in. wykorzystująca doświadczenia kadr zarządzających gminą w czasie pandemii COVID-19.		
Finanse publiczne	Wieloletnia prognoza finansowa	Wieloletnia Prognoza Finansowa Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2032	UCHWAŁA NR XXVIII/277/2020 RADY GMINY CZARNY DUNAJEC z dnia 30 grudnia 2020 roku w sprawie Wieloletniej Prognozy Finansowej Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2032 wraz z późniejszymi zmianami	Dokument aktualny, zgodny z zapisami strategii. Aktualizacja zgodnie z potrzebami.

Źródło: Opracowanie we współpracy z gminą

Monitoring, ewaluacja i aktualizacja dokumentu

Sprawozdawczość z realizacji strategii będzie realizowana w oparciu o dwa elementy:

- analizę wskaźnikową,
- raport z realizacji kierunków działań określonych w strategii.

Sprawozdawczość zostanie skoordynowana z nałożonym na gminy, zgodnie z dyspozycją art. 28aa. Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym, obowiązkiem opracowania i przedstawienia w terminie do dnia 31 maja każdego roku raportu o stanie gminy. Raport powinien obejmować odniesienie się do strategii.

Analiza wskaźnikowa będzie opracowywana przez Biuro Rozwoju, pełniące funkcję centrum koordynacyjnego, na podstawie własnych danych i informacji, statystyk wewnątrzgminnych, statystyki publicznej (w szczególności generowanej przez Główny Urząd Statystyczny w ramach Banku Danych Lokalnych), a także statystyk realizatorów i partnerów realizacyjnych. Analiza powinna uwzględniać wskaźniki określone w strategii, z których kluczowe znaczenie mają wskaźniki zgromadzone w poniższej tabeli, którym przypisano wartości bazowe i docelowe. Mogą one być poszerzane lub zamieniane, zgodnie z potrzebami systemu monitorowania i ewaluacji. Analiza powinna być realizowana każdorazowo z wykorzystaniem jednego źródła danych, prowadzona w sposób dynamiczny, wskazując zmianę, jej zakres i kierunek, a także – w przypadku niepożądanych tendencji – rekomendacje zmierzające do poprawy funkcjonowania systemu wdrażania. Analiza może być również prowadzona w sposób porównawczy. Analiza wskaźnikowa realizowana jest cyklicznie, najlepiej raz do roku.

Tabela 6. Oczekiwane rezultaty planowanych działań oraz wskaźniki ich osiągnięcia

OBSZAR STRATEGICZNY 1. GOSPODARKA I TURYSTYKA					
Cel strategiczny 1. Wzrost gospodarczy bazujący na zasobach środowiska naturalnego i dziedzictwie kulturowym gminy.					
Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika
Cel operacyjny 1.1. Rozwój i efektywne wykorzystanie atrakcyjności turystycznej, kulturowej i rekreacyjno-sportowej gminy Czarny Dunajec.	Rozwój gospodarczy, turystyczny i sportowy gminy.	Dynamika wzrostu miejsc noclegowych	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	n	Wzrost o 100% względem roku bazowego 2020
	Zachowanie dziedzictwa oraz historii i przyrody gminy Czarny Dunajec.	Liczba zrealizowanych inwestycji	Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju	3	15
Cel operacyjny 1.2. Wzmacnianie przedsiębiorczości lokalnej oraz przeciwdziałanie monokulturze gospodarczej i migracji.	Wzrost przedsiębiorczości i, promocja i wsparcie	Liczba nowych podmiotów i wydarzeń promujących	Biuro Rozwoju, Centrum Kultury i Promocji Gminy, Referat Finansowy	0	5
	Wzrost zatrudnienia i spadek bezrobocia	Liczba osób pozostających bez pracy Liczba nowych podmiotów	Biuro Rozwoju, Referat Finansowy, Gminny Ośrodek Pomocy	70 0	65 500

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

		gospodarczych	Społecznej		
Cel operacyjny 1.3. Zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej gminy Czarny Dunajec w strategicznych sektorach rozwojowych.	Wzrost zainteresowania ofertą inwestycyjną gminy	Liczba nowych inwestorów na terenie gminy	Biuro Rozwoju, referat Finansowy	0	5
	Budowa lokalnej marki gospodarczej	Liczba miejsc inwestycyjnych stanowiących ofertę dla inwestorów	Referat Budownictwa	0	5
OBSZAR STRATEGICZNY 2. INFRASTRUKTURA I ŚRODOWISKO					
Cel strategiczny 2. Rozwój infrastruktury wspomagającej cele społeczne, gospodarcze i środowiskowe oraz odpowiedzialność za zasoby naturalne gminy.					
Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika
Cel operacyjny 2.1. Zwiększenie dostępności komunikacyjnej gminy Czarny Dunajec.	Poprawa stanu i jakości komunikacji drogowej	Długość odcinków dróg i ciągów pieszych wykonanych w formie przebudowy, modernizacji i budowy	Władze samorządowe gminy, Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	0	30 km
Cel operacyjny 2.2. Rozwój sieci infrastruktury technicznej oraz wdrażanie mechanizmów ochrony i dbałości o środowisko naturalne.	Ochrona i poprawa stanu środowiska, w szczególności wód	Liczba gospodarstw posiadających dostęp do sieci kanalizacyjnej	Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska, Biuro Rozwoju	70	200
	Podniesienie jakości infrastruktury m. in. gazowej i energetycznej	Ilość km nowej sieci gazowej na terenie gminy Czarny Dunajec	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju	0	20 km
		Ilość nowo zmodernizowanych budynków użyteczności publicznej		0	5
OBSZAR STRATEGICZNY 3. MIESZKAŃCY I SAMORZĄD					
Cel strategiczny 3. Rozwój wrażliwy społecznie oraz wysoka jakość życia mieszkańców gminy Czarny Dunajec.					
Cele operacyjne:	Rezultaty	Wskaźnik rezultatu	Źródło pozyskiwania informacji	Wartość bazowa wskaźnika	Wartość docelowa wskaźnika
Cel operacyjny 3.1. Prowadzenie polityki oświatowej zgodnej z oczekiwaniami mieszkańców i prognozami rozwoju.	Zwiększenie dostępności infrastruktury rekreacyjnej i sportowej. Dostępność do opieki żłobkowej i przedszkolnej.	Liczba osób korzystających z stref rekreacyjno – sportowych. Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej i przedszkolnej	Referat Budownictwa, Biuro Rozwoju, Władze samorządowe gminy, Gminny Zespół Oświatowy	Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej – 0 Liczba	Liczba dzieci korzystających z opieki żłobkowej – 80 Liczba

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

				dzieci korzystających z opieki przedszkolnej - 125	dzieci korzystających z opieki przedszkolnej - 125
	Poszerzenie jakości kształcenia u dzieci i dorosłych	Wyniki egzaminów, liczba osób korzystających z szkoleń i kursów	Jednostki Oświatowe	j. polski – 60% j. angielski – 54% matematyka – 46%	j. polski – 65% j. angielski – 60% matematyka – 55%
Cel operacyjny 3.2. Pielęgnowanie i ochrona tradycji oraz dziedzictwa kulturowego, tworzących tożsamość i przewagę konkurencyjną gminy.	Rozwój społeczeństwa informacyjnego i kulturowego	Liczba zajęć stałych i czasowych	Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Dunajcu	0	5 nowych zajęć stałych
	Zachowanie i promocja dziedzictwa kulturowego, przyrodniczego i historycznego	Liczba projektów lub wydarzeń związanych z dziedzictwem	Centrum Kultury i Promocji Gminy Czarny Dunajec, Gminna Biblioteka Publiczna w Czarnym Dunajcu, Biuro Rozwoju	0	5 projektów 5 nowych wydarzeń
Cel operacyjny 3.3. Realizowanie polityki społecznej dostosowanej do potrzeb społecznych i wyzwań cywilizacyjnych.	Rozbudowa i poprawa jakości obiektów infrastruktury ochrony zdrowia, wyposażenia podmiotów świadczących usługi diagnostyczne, lecznicze oraz rehabilitacyjne	Poziom zadowolenia z działalności ośrodków ochrony zdrowia	Samodzielny Gminny Zakład Podstawowej Opieki Zdrowotnej w Czarnym Dunajcu	72%	80%
	Zapewnienie prawidłowego rozwoju dzieci, wyrównanie szans rozwojowych	Liczba przypadków uzależnień wśród dzieci i młodzieży szkolnej	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej	0	0
Cel operacyjny 3.4. Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego na terenie gminy Czarny Dunajec.	Wzrost świadomości mieszkańców w zakresie unikania zagrożeń i reagowania w sytuacji zagrożeń	Liczba przeprowadzonych kursów i szkoleń z zakresu szeroko pojętego bezpieczeństwa	Jednostki Oświatowe	15	15

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

	Odsetek wozów bojowych niespełniających obecne standardy	Liczba zakupionych bądź uzupełnionych wozów bojowych	Stanowisko ds. OSP	6	15,5%
Cel operacyjny 3.5. Sprawne, efektywne i włączające zarządzanie rozwojem gminy Czarny Dunajec.	Doskonalenie administracji i zarządzania	Liczba przeprowadzonych szkoleń i kursów	Referat Spraw Organizacyjnych i Ewidencji Ludności	0	10 szkoleń grupowych
	Uporządkowanie stanu planistycznego, architektonicznego i własnościowego gminy	Liczba nieruchomości o nieuregulowanym stanie	Referat Budownictwa, Referat Geodezji i Ochrony Środowiska	479 ha	400 ha

Źródło: opracowanie przez UG Czarny Dunajec

Sprawozdawczość zostanie oparta także o podsumowanie realizacji poszczególnych kierunków działań, które opracuje Biuro Rozwoju na podstawie informacji własnych oraz otrzymanych od partnerów realizacyjnych i podmiotów zaangażowanych. W takim przypadku będą oni proszeni o przedstawienie skondensowanej informacji z realizacji własnych działań, określonych w strategii. Dla zwiększenia efektywności procesu, partnerzy będą przedstawiali informacje na ujednoliconym formularzu sprawozdawczym.

Ponadto, zakłada się, że w połowie okresu obowiązywania i wdrażania Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 oraz po jej zakończeniu rekomendowana jest realizacja ewaluacji, która ma dostarczyć praktycznych wniosków i rekomendacji, które posłużą udoskonaleniu bieżącej lub przyszłej interwencji strategicznej. Ewaluacja może zostać zrealizowana w formie spotkania z udziałem władz samorządowych oraz najważniejszych interesariuszy lokalnych i partnerów realizacyjnych.

Wyżej wymienione materiały i informacje będą podstawą dla Wójta Gminy Czarny Dunajec oraz Rady Gminy Czarny Dunajec do podejmowania oceny realizacji strategii, proponowania priorytetów realizacyjnych podpartych budżetowo, wprowadzania uzupełnień oraz dokonywania niezbędnych i uzasadnionych zmian w odpowiedzi na zmieniające się uwarunkowania wewnętrzne i zewnętrzne.

Uprzednia ewaluacja trafności, przewidywanej skuteczności i efektywności realizacji strategii

W ramach prac nad dokumentem Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 zastosowano przede wszystkim ewaluację partycypacyjną, czyli ewaluator traktowany był jako współautor dokumentu, angażując się zarówno na etapie diagnostycznym, jak również na kolejnych etapach, związanych z opracowaniem założeń programowych, funkcjonalno-przestrzennych i wdrożeniowych strategii. Dzięki temu mógł lepiej poznać specyfikę dokumentu i być stałym wsparciem w pracach nad nim. Jednocześnie zrealizowano dodatkowe badanie ewaluacyjne w odniesieniu do opracowanego projektu strategii. Ostateczne zakończenie uprzedniej ewaluacji nastąpiło po opracowaniu projektu strategii uwzględniającego wnioski z konsultacji społecznych i opinię wydaną przez zarząd województwa małopolskiego.

Głównym celem przedmiotowej ewaluacji była ocena ex ante projektu Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 w zakresie przewidywanej skuteczności i efektywności, a także spójności oraz sformułowanie możliwych do zastosowania rekomendacji dotyczących pożądanych zmian projektu dokumentu. Zakresem badania objęty został projekt strategii, w szczególności jego elementy: diagnoza i wyzwania rozwojowe, analiza SWOT, wizja rozwoju, cele rozwojowe i kierunki działań, przestrzenny wymiar projektu strategii, system realizacji, w tym wymiar finansowy. W toku procesu badawczego posługiwano się wspomnianymi kryteriami ewaluacyjnymi:

- trafność – czyli zgodność powiązań występujących pomiędzy elementami projektu strategii (spójność wewnętrzna); w ramach ewaluacji założono, że kryterium obejmuje również zgodność pomiędzy celami rozwojowymi strategii a celami wskazanymi w dokumentach nadrzędnych (spójność zewnętrzna);
- skuteczność - rozumiana jako możliwość osiągnięcia celów rozwojowych strategii; w obrębie tego kryterium ocenie podlegała relacja pomiędzy celami strategii, a jej efektami bezpośrednimi;
- efektywność - kryterium służące do oceny relacji pomiędzy rozwiązaniem, a jego efektami bezpośrednimi; badana była przewidywana efektywność, rozumiana jako stosunek przewidywanych nakładów do spodziewanych efektów realizacji celów rozwojowych strategii.

Ewaluacja zakładała zastosowanie kilku metodach badawczych, przede wszystkim:

- badań gabinetowych (analiza danych zastanych),
- badania wśród pracowników samorządowych gminy,
- panelu eksperckiego.

Pierwsza z metod polegała na analizie dostępnych dokumentów, opracowań czy analiz odnoszących się do podejmowanych zagadnień: aktów prawnych poziomu krajowego, dokumentów strategicznych i programowych na szczeblu krajowym, regionalnym i lokalnym, projektów rozporządzeń unijnych dotyczących perspektywy finansowej 2021-2027 oraz innych dokumentów. Druga zakładała realizację dedykowanego badania w formie ankiety on-line wśród głównych przyszłych realizatorów strategii, tj. pracowników Urzędu Gminy Czarny Dunajec i jednostek gminnych, którzy w wielu przypadkach byli też zaangażowani w tworzenie dokumentu. Z kolei zadaniem panelu ekspertów była dyskusja nad projektem strategii oraz nad materiałem zgromadzonym przez zespół badawczy.

Przeprowadzone badanie ewaluacyjne wykazało wysoką jakość dokumentu:

- spójność i logikę wewnętrzną (widoczne są silne powiązania mające charakter przyczynowo - skutkowy),
- dobre określenie celów strategicznych i operacyjnych (cele zapewniają możliwość oddziaływania na procesy społeczne, gospodarcze, środowiskowe i przestrzenne, jak również sprostania wyzwaniom, jakie zostały uznane za istotne w kontekście rozwoju gminy),
- silne powiązania z politykami publicznymi i celami rozwojowymi zarówno poziomu krajowego, jak i europejskiego (co uprawdopodobnia zewnętrzne wsparcie dla realizacji zadań, w tym finansowe, niezbędne dla pełnego powodzenia interwencji określonych w strategii),
- zintegrowanie strategii, uwzględnienie wymiaru przestrzennego, istotnego z punktu widzenia możliwości osiągnięcia celów rozwojowych,
- dobrze zaprojektowany system realizacji (określa sposób organizacji procesów wdrażających strategię, w tym m.in.: wskazuje podmioty biorące udział w realizacji strategii, mając na uwadze rolę i kompetencje oraz relacje między nimi, przedstawia podział zadań, proponuje mechanizmy i narzędzia wdrażania strategii, określa wytyczne do sporządzania dokumentów wykonawczych, określa sposób monitorowania realizacji strategii),
- bezpieczny i efektywny system finansowania osiągania celów (zawiera rzetelnie opracowane ramy finansowe, a jednocześnie analizę potwierdzającą zdolności finansowo-realizacyjne gminy, określa potencjalne źródła finansowania, w tym inne niż budżet samej gminy, który samodzielnie nie zapewni finansowania dla wszystkich działań, w tym inwestycyjnych, określonych w strategii).

Jednocześnie ewaluacja umożliwiła wdrożenie zmian w projekcie Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030, które obejmowały w szczególności następujące działania i modyfikacje:

- Aktualizacja rysunku nr 9. (Model struktury funkcjonalno-przestrzennej gminy Czarny Dunajec – rozmieszczenie planowanych inwestycji i planowane zmiany w przestrzeni gminy, uszczegółowienia dla inwestycji komunikacyjnych) - uwzględnienie nowych inwestycji, które zostały włączone do strategii w wyniku konsultacji społecznych,
- Opis lokalnego obszaru strategicznej interwencji - terenów związanych z lecznictwem uzdrowiskowym,
- Poszerzenie rozdziału dotyczącego realizacji strategii o poziom społeczny, który dotyczy upowszechniania zapisów Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 wśród społeczności lokalnej oraz pozyskiwania partnerów (lokalnych i zewnętrznych) dla realizacji zaplanowanych działań (w kolejnym kroku opracowanie streszczenia / broszury pokazującej najważniejsze założenia strategii, aby te treści były bardziej dostępne i mogli się z nimi zapoznać wszyscy zainteresowani),
- Aktualizacja i uzupełnienie rozdziału dotyczącego potencjalnych źródeł finansowania strategii, zgodnie z aktualną wiedzą oraz stanem negocjacji dotyczących środków unijnych,
- Poprawki redakcyjne itp.

W toku wdrażania i monitorowania strategii sugeruje się rozwijanie i zawiązywanie nowych procesów współpracy, elastyczne podejście oraz ewentualne poszerzanie i uzupełnianie pakietów działań oraz

systemu monitoringu, w tym wskaźników, aby zapewnić jak najlepszą skuteczność i efektywność realizacji celów rozwojowych.

Ramy finansowe i potencjalne źródła finansowania Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Ramy finansowe

Ramy finansowe wskazują wielkości środków finansowych szacowanych na realizację strategii, a jednocześnie potwierdzają możliwość realizacji przez gminę zaplanowanych działań. Ramy finansowe są uzależnione od zakresu przedmiotowego i horyzontu czasowego podejmowanych działań, kondycji finansowej gminy oraz jej możliwości inwestycyjnych, w tym założeń długofalowej polityki finansowej i inwestycyjnej. Przy jej konstruowaniu wykorzystano doświadczenia zebrane w wyniku działań podejmowanych w ostatnich latach, w tym przede wszystkim związane z wdrażaniem poprzedniej strategii na lata 2014-2020, a także dostępności potencjalnych zewnętrznych źródeł finansowania. Finansowanie działań rozwojowych, określonych w Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030, będzie się odbywać przy wykorzystaniu środków, które pozostają w dyspozycji samorządu lub o które gmina może skutecznie zabiegać. Wśród nich najistotniejsze są środki publiczne, wspomagane funduszami prywatnymi w ramach zawiązywanych partnerstw. Środki pochodzące z budżetu gminy będą zapewniały niezbędne współfinansowanie projektów w ramach programów operacyjnych i innych finansowanych ze źródeł krajowych i międzynarodowych.

Analizując zdolność gminy Czarny Dunajec do realizacji zadań wynikających z zapisów strategii, należy odnieść się do danych historycznych przedstawiających stan finansów gminnych, a także dokonać próby określenia potencjału inwestycyjnego gminy w perspektywie objętej strategią, opierając się przy tym na danych prognostycznych.

W analizowanym okresie 2010-2019 z roku na rok rosły dochody budżetu gminy, zwiększając się z ok. 61,2 mln zł w roku 2010 do ponad 104 mln zł w roku 2019, w tym również dochody własne – z 12,4 mln do 18,6 mln zł.

Wzrosły także dochody budżetu gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca – na początku analizowanego okresu było to ok. 2 805 zł, na końcu ponad 4 609 zł. Z punktu widzenia struktury budżetu gminy przez całą dekadę najważniejszymi źródłami dochodu były subwencje i dotacje (razem ok. 82% dochodów gminy). W analizowanym okresie wartość subwencji wzrosła z poziomu ok. 36,5 mln zł do ok. 48,2 mln zł (+32%). Znacznie mocniej wzrosła wartość dotacji: z 12,3 mln zł w 2010 roku do ponad 37 mln zł w 2019 roku (+202%).

Wymiarem aktywności samorządu terytorialnego w kreowaniu podstaw rozwoju lokalnego są przede wszystkim wydatki budżetowe. Należy wskazać wyraźny wzrost wydatków budżetowych ponoszonych przez gminę Czarny Dunajec. W analizowanym okresie 2010-2019 wzrosły one z ok. 65 mln zł do ok. 100,2 mln zł. Podobnie w całym okresie wzrastały wydatki gminy w przeliczeniu na jednego mieszkańca. W roku 2010 było to ok. 2 981 zł, a w 2019 już ok. 4 441, przy czym poziom 4 tys. zł przekroczyły w 2017 r. (co wiązało się m.in. z transferami przekazywanymi w ramach programu „Rodzina 500+”). Szczególnym rodzajem wydatków są wydatki inwestycyjne, które służą kreowaniu nowej jakości życia mieszkańców gminy, tworząc podstawy trwałego rozwoju społecznego, gospodarczego, środowiskowego i przestrzennego. W okresie analizowanych ostatnich 10 lat inwestycje pochłaniały średniorocznie ponad 14,5 mln zł (średniorocznie 19,4% wszystkich wydatków), przekraczając ten próg 5 razy (przede wszystkim w pierwszej połowie dekady).

Wraz ze zwiększającymi się wydatkami, w tym wydatkami inwestycyjnymi, gmina z powodzeniem realizowała swoje zobowiązania z zakresu obsługi zadłużenia. Od 2012 roku widoczny jest trend zmniejszania się obciążeń budżetu gminy z tytułu obsługi długu – z ok. 1,7 mln zł do 605 tys. zł w roku 2019.

Przeprowadzona analiza wykazała, że w okresie 2010-2019 gmina Czarny Dunajec prowadziła intensywną, lecz zrównoważoną politykę budżetową (w sposób odpowiedzialny gospodarowano środkami budżetowymi, prowadząc skuteczną politykę zwiększania dochodów gminy przy jednoczesnym zwiększaniu wydatków, w tym utrzymywania wydatków inwestycyjnych na wysokim poziomie), a jednocześnie potwierdza możliwość wykorzystania wsparcia funduszy zewnętrznych w realizacji projektów zapisanych w strategii.

Tworząc ramy finansowe planowanej działalności związanej z realizacją projektów ujętych w strategii, należy wziąć pod uwagę prognozy dotyczące źródeł i wysokości finansowania projektów w ramach unijnych Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027, prognozy dotyczące stanu finansów publicznych, kluczowe wskaźniki makroekonomiczne, przy uwzględnieniu sytuacji w jakiej znajdować się będzie budżet gminy Czarny Dunajec w perspektywie najbliższych lat. Założenia przyjęte w analizie dotyczą m.in.:

- Wieloletniego planowania finansowego, w szczególności powiązania Strategii z: Wieloletnią Prognozą Finansową Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030, Strategią Rozwoju Województwa „Małopolska 2030” i Regionalnym Programem Operacyjnym, Krajową Strategią Rozwoju Regionalnego 2030, Strategią na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju do roku 2020 (z perspektywą do 2030 roku) itp.;
- Utrzymującej się nadal dużej liczby podmiotów publicznych, których środki mogą być wykorzystywane dla realizacji celów zapisanych w strategii w sposób bezpośredni – np. jako element kontraktów terytorialnych, środków w ramach RPO lub pośredni – jako element programów sektorowych, których instrumenty są koordynowane dla osiągnięcia celów rozwoju wyznaczonych w odniesieniu do określonego terytorium, co oznacza w konsekwencji możliwość skorzystania z dużej liczby rozproszonych źródeł finansowania przedsięwzięć ujętych w strategii;
- Rosnącej roli środków prywatnych, za pomocą których można realizować cele rozwojowe ujęte w strategii, w tym funduszy pożyczkowych, gwarancji i poręczeń kredytowych, bankowych usług finansowych, jak i mechanizmów oraz form partnerstwa publiczno-prywatnego;
- Dużej wysokości środków wydatkowanych przez budżet UE, budżet państwa i inne podmioty publiczne na realizację przedsięwzięć wspierających rozwój społeczny, gospodarczy, środowiskowy i przestrzenny oraz kreujących konkurencyjność w wymiarze lokalnym i regionalnym.

Strategia określa kierunki interwencji podejmowanej w perspektywie roku 2030, w tym szereg kluczowych inwestycji gminnych, które dotyczą w przeważającej mierze rozwoju infrastruktury – społecznej (bazującej głównie na czynnikach uzdrowiskowych, turystycznych, sportowych, rekreacyjnych itp.), sieciowej (kanalizacja itp.), technicznej i drogowej. Określa je tabela nr 7. Wycena wykorzystuje m.in. bazę wiedzy i doświadczeń powstałą w wyniku realizacji różnego typu inwestycji w ostatnich latach w gminie, informacje finansowe zapisane w opracowanych już projektach, czy studiach wykonalności, a także informacje partnerów realizacyjnych (ponieważ część działań będzie wspierana, współrealizowana i współfinansowana).

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

Tabela 7. Wybrane inwestycje planowane do realizacji w najbliższych latach wraz z ramami finansowymi

Lp.	Nazwa lub krótki opis inwestycji	Planowy rok lub okres realizacji	Szacowane koszty inwestycji
1.	Budowa uzupełniających odcinków sieci kanalizacyjnej - Czarny Dunajec, Chochołów, Podczerwone, Koniówka	2021-2023	7 000 000,00
2.	Budowa oczyszczalni oraz sieci kanalizacyjnej - Piekielnik, Załuczne	2022-2026	100 000 000,00
3.	Modernizacja i budowa sieci wodociągowej rozdzielczej i nowej sieci magistralnej – Czarny Dunajec	2021-2023	5 000 000,00
4.	Gazyfikacja	2021-2030	1 000 000,00
5.	Centrum Sportu i Fitness – utworzenie strefy stadionowej (budowa szatni i trybun)	2022-2023	10 000 000,00
6.	„Budowa Punktu Selektywnej Zbiórki Odpadów Komunalnych (PSZOK) wraz z wymaganą infrastrukturą techniczną i budynkami zaplecza komunalnego (garaże i kontenery socjalno-biurowe) oraz ścieżką edukacyjną i placem ekspozycyjnym w Gminie Czarny Dunajec” w formule zaprojektuj – wybuduj	2021-2022	3 000 000,00
7.	Renowacja budynku „dawnego sądu” pod budynek użyteczności publicznej	2021-2025	16 000 000,00
8.	Odrestaurowanie Stacji PKP z przeznaczeniem na miejsce wypoczynku rowerzystów z małą gastronomią	2021-2022	2 000 000,00
9.	Renowacja i ewentualna rozbudowa lodowiska (szatnia) z zakupem rolby	2021-2030	2 000 000,00

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

10.	Wykonanie centrum konferencyjnego przy bazie hotelowej w Szkole Podstawowej – Czarny Dunajec	2021-2025	1 200 000,00
11.	Rozbudowa i modernizacja strefy rekreacyjno-sportowej „Od przedszkola do seniora” (tężnia, korty tenisowe, toalety publiczne)	2021-2030	2 000 000,00
12.	Przebudowa budynku GOPS (stara apteka) w celu poszerzenia usług Urzędu (uzdrowisko, ruch turystyczny) z zapewnieniem dostępu dla osób ze szczególnymi potrzebami	2024-2030	2 000 000,00
13.	Przebudowa i remont synagogi żydowskiej w celu adaptacji na Centrum Dialogu Międzynarodowego - Muzeum Miasta Czarny Dunajec i Okolic	2024-2030	5 000 000,00
14.	III etap renowacji rynku w Czarnym Dunajcu	2021-2025	1 000 000,00
15.	Wykup/wymiana działek oraz budowa sali sportowej w Ratułowie z infrastrukturą towarzyszącą (parkingi, plac zabaw dla oddziału przedszkolnego)	2022-2030	5 000 000,00
16.	Utworzenie strefy rekreacji (scena, urządzenia do ćwiczeń i plac zabaw) - Piekielnik	2021-2025	1 500 000,00
17.	Modernizacja szkoły - Odrowąż	2024-2030	6 000 000,00
18.	Budowa sali wraz z placem rekreacji - Podszkle	2021-2027	2 000 000,00
19.	Budowa hali sportowej z parkingiem - Pieniążkowice	2021-2027	10 000 000,00
20.	II etap budowy skoczni (oświetlenie, wieża sędziowska)	2021-2022	500 000,00
21.	Rozbudowa Przedszkola - Dział	2024-2030	5 000 000,00
22.	Rozbiórka budynku Remizy i wykorzystanie gruntów w celach parkingowych i rekreacyjnych dla przedszkola - Dział	2021-2027	200 000,00

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

23.	Budowa Remizy na placu magazynowym - Dział	2024-2030	1 300 000,00
24.	Rozbudowa Szkoły - Czerwienne	2024-2030	1 800 000,00
25.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej	2021-2030	10 000 000,00
26.	Budowa obwodnicy zachodniego Podhala - Czarny Dunajec, Podczerwone, Kaniówka, Chochołów	2021-2030	300 000 000,00
27.	Budowa ścieżki rowerowej Odrowąż – Czarny Dunajec	2021-2022	1 200 000,00
28.	Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych - Ciche, Etap I, II i III	2021-2030	15 000 000,00
29.	Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych - Ratułów, Etap I, II	2021-2030	10 000 000,00
30.	Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych - Dział	2021-2030	3 000 000,00
31.	Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych - Czerwienne, Etap I,II	2021-2030	10 000 000,00
32.	Budowa drogi pod Śtreką	2022-2025	1 000 000,00
33.	Budowa chodników wzdłuż dróg powiatowych - Stare Bystre, Etap I, II i III	2021-2025	3 000 000,00
34.	Modernizacja drogi powiatowej (Budowa chodników) - Ratułów	2023-2025	4 000 000,00
35.	Budowa drogi-Beskid - Odrowąż, Podszkle, Pieniążkowice	2021-2025	10 050 000,00
36.	Budowa drogi powiatowej w współpracy z Starostwem - Podszkle	2021-2027	4 000 000,00
37.	Budowa drogi przez Studzianki – połączenie gmin Raba Wyżna i Jabłonka	2025-2030	3 000 000,00
38.	Droga do Kocańdów	2021-2025	2 800 000,00
39.	Budowa drogi Pieniążkowice – Dział, z ogr. ciężkości do 9.5t	2021-2025	2 500 000,00
40.	Budowa drogi do stadionu Ciche	2021-2025	2 000 000,00

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

41.	Obwodnica Miętustwa	2021-2025	5 000 000,00
42.	Szeligówka wraz z mostem - Ratułów	2021-2025	4 000 000,00
43.	Droga do Kietów z mostem	2021-2030	7 000 000,00
44.	Rozbudowa dróg wojewódzkich DW957 i DW958	2021-2025	5 000 000,00
45.	Przebudowa ulicy ogrodowej – Czarny Dunajec	2023-2025	550 000,00
46.	Południowa obwodnica Czarnego Dunajca	2025-2030	2 000 000,00
47.	Budowa drogi wraz ze skrzyżowaniem z drogą wojewódzką DW958	2025-2030	500 000,00
48.	Poprawa bezpieczeństwa w rejonach kolizji ścieżek rowerowych z drogami (oznakowanie, budowa zjazdów, oświetlenie, monitoring, ekrany dźwiękochłonne) - Czarny Dunajec, Piekielnik	2021-2025	1 000 000,00
49.	Opracowanie kompleksowej koncepcji zagospodarowania uzdrowiska i wykup gruntów – Czarny Dunajec	2021-2025	6 000 000,00
50.	Utworzenie pola kamperowego - Chochołów	2022-2025	1 300 000,00
51.	Budowa tarasu widokowego „na Bachledówce”	2021-2022	1 000 000,00
52.	Utworzenie strefy sportowo-rekreacyjnej z boiskiem - Podczerwone	2021-2027	3 000 000,00
53.	Utworzenie strefy sportowo-rekreacyjnej z boiskiem - Podszkle	2025-2030	3 000 000,00
54.	Utworzenie strefy rekreacji – Ciche Górne	2023-2025	800 000,00
55.	Współpraca między samorządami w kierunku otworzenia w kierunku strefy rekreacji w oparciu o wyrobiska po zwirowe (Długopole gm. Nowy Targ)	2025-2030	5 000 000,00
56.	Budowa ścieżki widokowej „Brzegiem Czarnego Dunajca” łącząca strefę rekreacyjno-sportową „Od przedszkola do seniora”	2021-2025	1 000 000,00

Strategia Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030

57.	Utworzenie strefy parkowej z funkcją wypoczynku i kultury – Czarny Dunajec	2022-2030	2 500 000,00
58.	Uruchomienie turystycznej kolejki wąskotorowej prowadzącej przez torfowiska	2024-2030	3 000 000,00
59.	Podhalańskie Centrum Wsparcia Rozwoju Strzelectwa – Czarny Dunajec	2022-2025	2 000 000,00
60.	Budowa strefy parkingowej przy szkole w Piekielniku	2025-2030	1 000 000,00
61.	Działania na rzecz utworzenia miasta	2021-2023	5 000,00
62.	Modernizacja gruntów (wsparcie Starostwa)	2021-2025	4 000 000,00
63.	Wykupienie gruntów (4ha) – komunalizacja na cele utworzenia strefy ekonomicznej	2021-2027	2 000 000,00
64.	Mosty prawo dysponowania	2021-2027	2 800 000,00
65.	Regulacja stanu prawnego gruntów i dróg	2021-2030	10 000 000,00

Źródło: opracowanie przez UG Czarny Dunajec

Zasada dodatkowości środków finansowych w realizacji projektów zapisanych w strategii oznacza, że to od potencjału inwestycyjnego jednostki samorządu terytorialnego zależy, w jakim czasie i ile środków finansowych będzie mogła przeznaczyć na działania związane z rozwojem, czyli przede wszystkim na realizację strategii rozwoju gminy. Dlatego tak istotne jest oszacowanie potencjału inwestycyjnego gminy.

Wskaźniki do szacowania potencjału inwestycyjnego gminy zaczerpnięto z prognoz finansowych zawartych w Wieloletniej Prognozie Finansowej Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2032 przyjętej Uchwałą nr XXXIII/330/2021 Rady Gminy Czarny Dunajec z dnia 21 czerwca 2021 roku w sprawie zmiany wieloletniej prognozy finansowej Gminy Czarny Dunajec. Przyjęto w nich prognozowaną, średnioroczną wysokość wydatków gminy ogółem na poziomie ok. 116,9 mln zł.

Określając potencjał inwestycyjny gminy Czarny Dunajec, posłużono się metodologią opartą na algorytmie obejmującym założenie, że:

$$PI = Wog. \times Wi$$

gdzie:

PI= potencjał inwestycyjny jednostki samorządu terytorialnego

Wog.=Wydatki budżetowe ogółem

Wi = średni procentowy udział wydatków inwestycyjnych w wydatkach ogółem jednostki samorządu terytorialnego.

Potencjał inwestycyjny gminy stanowi iloczyn jego prognozowanych wydatków w okresie objętym prognozą i średniego procentowego udziału wydatków inwestycyjnych w wydatkach w okresie poprzednim do prognozowanego. Tak wyliczony potencjał inwestycyjny gminy można uznać za podstawę przyszłej aktywności inwestycyjnej gminy.

Analizując dane historyczne, ustalono że średnia wartość procentowego udziału wydatków inwestycyjnych ponoszonych przez gminę w okresie 2010-2019 wynosiła 19,4%. Dzięki temu możliwe było oszacowanie potencjału inwestycyjnego gminy Czarny Dunajec w okresie realizacji strategii. Wykorzystując wskazany wyżej algorytm oszacowano, iż średniorocznie w latach 2021-2032 gmina może przeznaczyć na inwestycje ok. 22,7 mln zł. Jak wykazano, w latach 2010-2019 gmina Czarny Dunajec wydatkowała na inwestycje ok. 14,5 mln zł rocznie. Tym samym można stwierdzić, że gmina dysponuje potencjałem sfinansowania większości projektów ujętych w strategii, przy założeniu wsparcia kluczowych inwestycji ze środków zewnętrznych. W tym kontekście należy przypomnieć o staraniach gminy dotyczących odzyskania przez Czarny Dunajec statusu miasta, co zwiększy możliwości pozyskiwania dodatkowych funduszy.

Potencjalne źródła finansowania

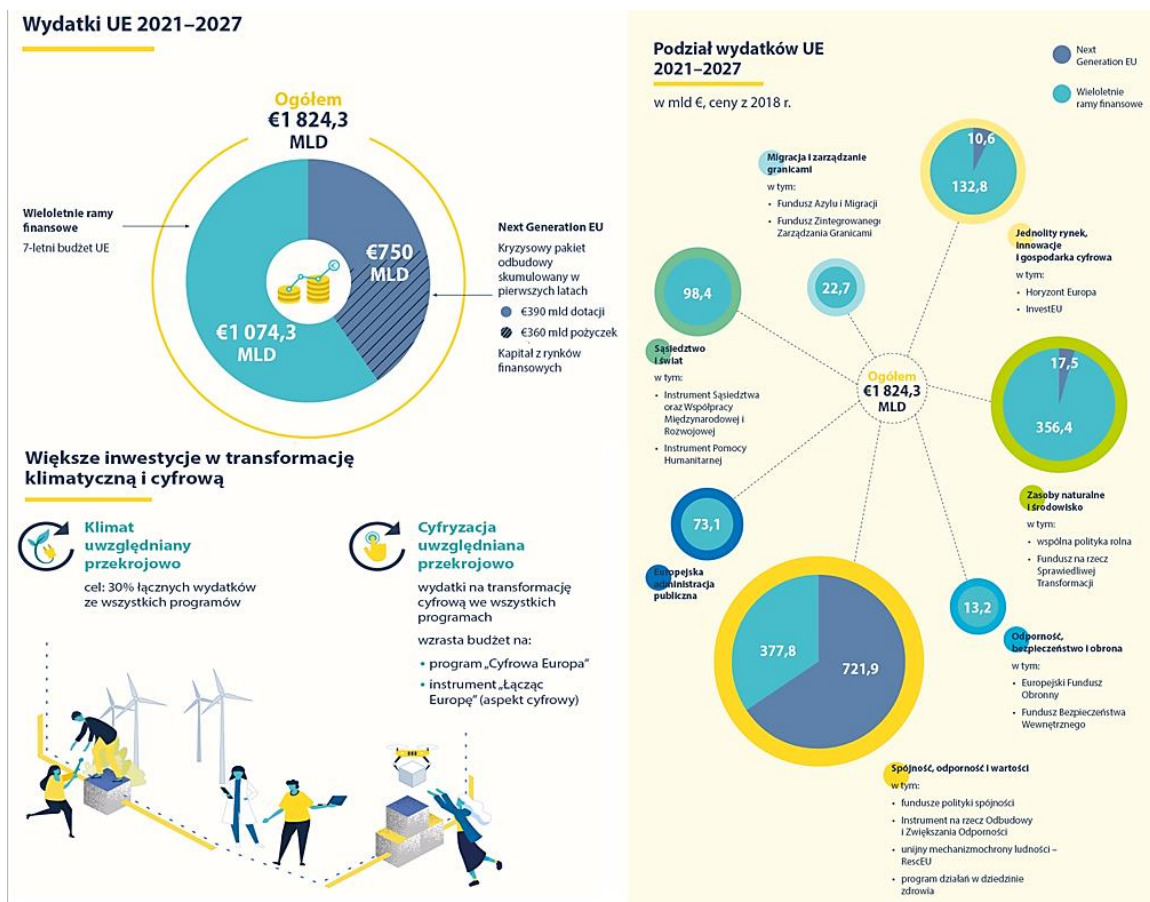
Niniejsza strategia określa cele strategiczne i operacyjne oraz kierunki działania gminy Czarny Dunajec w perspektywie roku 2030. Chcąc zrealizować konkretne zamierzenia wynikające ze strategii, oprócz adekwatnych zasobów ludzkich, organizacyjnych i rzeczowych, niezbędne jest posiadanie odpowiednich środków finansowych. Wyzwaniem dla samorządu będzie zatem zabezpieczenie i pozyskiwanie odpowiednich środków na realizację zaplanowanych we wskazanym czasie przedsięwzięć. Budżet lokalny jest ograniczony względem potrzeb oraz stale rosnącej liczby zadań gminy. W związku z tym koniecznością staje się sięganie do innych, zewnętrznych źródeł finansowania. Dla prowadzenia efektywnej i skutecznej polityki rozwoju gminy będą wykorzystywane wszystkie dostępne środki finansowe. Biorąc to pod uwagę, a także zakładany okres obowiązywania strategii, należy wyszczególnić następujące potencjalne źródła finansowania:

- środki własne gminy,
- środki budżetu innych jednostek samorządu terytorialnego: województwa i powiatu,
- środki pochodzące z budżetu państwa,
- środki funduszy celowych, np. pochodzące z Narodowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- fundusze europejskie dostępne w ramach Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego, Funduszu Spójności, Europejskiego Funduszu Społecznego, Inicjatyw Wspólnotowych oraz Wspólnej Polityki Rolnej,
- fundusze w ramach Krajowego Planu Odbudowy,
- inne fundusze ze źródeł europejskich jak np. fundusze norweskie i fundusze EOG,
- środki sektora prywatnego, w tym formuła partnerstwa publiczno-prywatnego oraz fundusze sektora pozarządowego,
- kredyty bankowe, pożyczki oraz inne instrumenty finansowe.

Z punktu widzenia dostępnych środków zewnętrznych, najistotniejszym źródłem finansowania, zarówno w zakresie zadań inwestycyjnych, jak i tzw. „projektów miękkich”, czyli projektów ukierunkowanych na rozwój zasobów ludzkich, są fundusze europejskie. Mając na względzie okres obowiązywania Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030, należy przyjąć, iż finansowanie działań w niej określonych będzie przypadało na końcówkę perspektywy budżetowej Unii Europejskiej na lata 2014-2020, ale przede wszystkim obejmie już okres **Wieloletnich Ram Finansowych na lata 2021-2027** oraz wsparcie w ramach nowego **Europejskiego Funduszu Odbudowy (Next Generation EU)**.

Podsumowując ogólną realizację programów, zgodnie z informacją Ministerstwa Funduszy i Polityki Regionalnej, do 17 października 2021 roku podpisano z beneficjentami 94 776 umów o dofinansowanie projektów. Łączna wartość tych inwestycji wynosi 549,4 mld zł. W tej kwocie udział funduszy europejskich to 328,4 mld zł, czyli 91,7% całej dostępnej alokacji środków UE¹.

¹ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/postepy-w-realizacji-programow-na-lata-2014-2020---stan-na-17-pazdziernika-2021-roku>

Rysunek 23. Budżet UE 2021–2027 i plan odbudowy – infografika

Źródło: <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/#>

Nowy siedmioletni budżet Unii Europejskiej (wieloletnie ramy finansowe) zaplanowano na 1 074,3 mld euro, a dodatkowy antykryzysowy pakiet odbudowy skumulowany w pierwszych latach ma wynieść 750 mld euro, w tym 390 mld euro w formie dotacji. Łącznie oznacza to kwotę 1 824,3 mld euro. Środki te mają wspierać odbudowę państw po pandemii Covid-19 oraz inwestycje w transformację ekologiczną i cyfrową. Tematyczne kierunki wydatkowania środków określono następująco:

- Jednolity rynek, innowacje i gospodarka cyfrowa: 143,4 mld euro (z tego 10,6 mld euro w ramach Next Generation EU), w tym: Horyzont Europa i Fundusz InvestEU;
- Spójność, odporność i wartości: 1 099,7 mld euro (721,9 mld euro - fundusz odbudowy), w tym: fundusze polityki spójności, Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności, Unijny Mechanizm Ochrony Ludności – RescEU, program działań w dziedzinie zdrowia;
- Zasoby naturalne i środowisko: 373,9 mld euro (17,5 mld euro - fundusz odbudowy), w tym: wspólna polityka rolna, Fundusz na rzecz Sprawiedliwej Transformacji;
- Migracja i zarządzanie granicami: 22,7 mld euro, w tym: Fundusz Azylu i Migracji oraz Fundusz Zintegrowanego Zarządzania Granicami;
- Bezpieczeństwo i obrona: 13,2 mld euro, w tym: Europejski Fundusz Obrony i Fundusz Bezpieczeństwa Wewnętrznego;
- Sąsiedztwo i świat: 98,4 mld euro, w tym Instrument Sąsiedztwa oraz Współpracy Międzynarodowej i Rozwojowej oraz Instrument Pomocy Humanitarnej;

- Europejska administracja publiczna: 73,1 mld euro².

Zgodnie z określonymi priorytetami, rosną inwestycje w transformację klimatyczną i cyfrową. Zakłada się, że kwestie klimatyczne będą uwzględniane przekrojowo, a łączne wydatki na ten cel osiągną 30% łącznych wydatków ze wszystkich programów. Podobnie cyfryzacja ma być traktowana przekrojowo - wydatki na transformację cyfrową znajdują się we wszystkich programach.

Filarem unijnego planu odbudowy ma być **Instrument na rzecz Odbudowy i Zwiększania Odporności**, zapewniający krajom europejskim wsparcie finansowe, by złagodzić społeczno-gospodarcze skutki pandemii Covid-19. Jego budżet ogółem to 672,5 mld euro (z 750 mld euro w ramach Europejskiego Funduszu Odbudowy), z czego 312,5 mld euro przewidziano w formie dotacji. Środki mogą zostać rozdysponowane do końca 2023 r., a reformy i inwestycje muszą zostać wykonane do 2026 r. Podstawę w tym zakresie stanowi Krajowy Plan Odbudowy, finansowany ze środków wspomnianego Europejskiego Instrumentu na Rzecz Odbudowy. Alokacja dla Polski wynosi 23,9 mld EUR, dodatkowo ponad 34 mld EUR z części pożyczkowej funduszu. Celem strategicznym KPO jest odbudowa potencjału rozwojowego gospodarki utraconego w wyniku pandemii oraz wsparcie budowy trwałej konkurencyjności gospodarki i wzrost poziomu życia społeczeństwa w dłuższym horyzoncie czasowym, co będzie odbywać się m.in. poprzez przyspieszenie rozwoju niskoemisyjnej gospodarki o obiegu zamkniętym, która w sposób odpowiedzialny wykorzystuje zasoby środowiska, a także rozwój oparty na wykorzystaniu rozwiązań cyfrowych. Oczekiwanym rezultatem realizacji celu strategicznego KPO jest zwiększenie produktywności gospodarki, która będzie zdolna do tworzenia wysokiej jakości miejsc pracy, dostępnych dla większej liczby osób. Cele szczegółowe określone w polskim Krajowym Planie Odbudowy to:

- Jakościowy, innowacyjny rozwój gospodarki prowadzący do zwiększenia jej produktywności, uwzględniający transformację cyfrową kraju i społeczeństwa;
- Zielona transformacja gospodarki oraz rozwój zielonej, inteligentnej mobilności;
- Wzrost kapitału społecznego i jakości życia, w szczególności poprzez zapewnienie poprawy stanu zdrowia obywateli oraz wyższej jakości edukacji i kompetencji dostosowanych do potrzeb nowoczesnej gospodarki.

Osiągnięcie tych celów ma być możliwe poprzez realizację pięciu komponentów oraz działań (tj. reform i inwestycji):

- Komponent A. Odporność i konkurencyjność gospodarki - 4,133 mld euro, 17,3%;
- Komponent B. Zielona energia i zmniejszenie energochłonności - 6,347 mld euro, 26,6%;
- Komponent C. Transformacja cyfrowa - 3,034 mld, 12,7%;
- Komponent D. Efektywność, dostępność i jakość systemu ochrony zdrowia - 4,262 mld, 17,9%;
- Komponent E. Zielona, inteligentna mobilność - 6,074 mld, 25,5%.

Około 1/3 środków z funduszu ma trafić do samorządów³.

Nowa perspektywa budżetowa Unii Europejskiej to dla Polski około 170 mld euro (w cenach bieżących), w tym:

- 72,2 mld euro na politykę spójności,
- 3,8 mld euro z funduszu sprawiedliwej transformacji,
- 24,9 mld euro dotacji z Funduszu Odbudowy,

² <https://www.consilium.europa.eu/pl/infographics/recovery-plan-mff-2021-2027/>

³ <https://www.money.pl/gospodarka/kpo-sejm-zdecydowal-ws-funduszu-odbudowy-oto-najwazniejsze-informacje-6635999141600000a.html>

- 34,2 mld euro pożyczek z Funduszu Odbudowy,
- 21,6 mld euro na płatności bezpośrednie dla rolników,
- 10,6 mld euro na rozwój obszarów wiejskich,
- około 2 mld euro w ramach instrumentu React EU (instrument na rzecz walki z negatywnymi skutkami COVID-19⁴).

Około 60% funduszy z polityki spójności trafi do **programów realizowanych na poziomie krajowym**, a pozostałe 40% otrzymają **programy regionalne**, zarządzane przez marszałków województw. Programy będą funkcjonowały w podobnym układzie, jak w ramach perspektywy na lata 2014-2020. Podział środków na poszczególne programy krajowe przedstawia się następująco:

- Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko (FEnIKS) – ponad 25 mld euro (m.in. rozwój gospodarki niskoemisyjnej, ochrony środowiska oraz przeciwdziałania i adaptacji do zmian klimatu, inwestycje transportowe, ochrona zdrowia, dziedzictwo kulturowe),
- Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki (FENG) – ok. 7,9 mld euro (m.in. innowacje, współpraca nauki i biznesu),
- Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027 (FERS) (m.in. praca, edukacja, zdrowie oraz dostępność),
- Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy (FERC) – ok. 2 mld euro (między innymi cyfryzacja, sieci szerokopasmowe, rozwój e-usług, cyberbezpieczeństwo),
- Fundusze Europejskie dla Polski Wschodniej (FEPW) – ok. 2,5 mld euro (specjalna pula wsparcia dla województw Polski Wschodniej),
- Pomoc Techniczna dla Funduszy Europejskich – ok. 0,5 mld euro (wsparcie dla instytucji wdrażających fundusze UE, szkolenia dla beneficjentów, działania informacyjne),
- Program dotyczący sprawiedliwej transformacji – 4,4 mld euro (pomoc w transformacji dla regionów górniczych: śląskiego, małopolskiego, dolnośląskiego, wielkopolskiego, łódzkiego i lubelskiego),
- Program Pomoc Żywnościowa – 0,2 mld euro,
- Program Ryby – 0,5 mld euro,
- programy Europejskiej Współpracy Terytorialnej – 0,56 mld euro⁵.

Po uzgodnieniach między ministerstwem i marszałkiem, do województwa małopolskiego trafi finalnie 2 320 280 381 mln euro na program regionalny⁶.

Trwają konsultacje społeczne projektu **Programu Regionalnego Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 Małopolska Przyszłości**. Ramowe obszary wsparcia obejmują:

- Priorytet 1. Inteligentny i konkurencyjny region
- Priorytet 2. Energetyka i środowisko,
- Priorytet 3. Mobilna Małopolska,
- Priorytet 4. Małopolska infrastruktura społeczna,
- Priorytet 5. Społeczna Małopolska,
- Priorytet 6. Małopolska bliżej mieszkańców,

⁴ <https://samorzad.pap.pl/kategoria/aktualnosci/jak-beda-inwestowane-fundusze-ue-z-nowej-perspektywy-jest-plan-podzialu>

⁵ <https://www.funduszeuropejskie.gov.pl/strony/o-funduszach/fundusze-na-lata-2021-2027/dowiedz-sie-wiecej-o-funduszach-europejskich-na-lata-2021-2027>

⁶ <https://www.gov.pl/web/fundusze-regiony/fundusze-unijne-dla-regionow---rezerwa-podzielona-po-rozmowach-z-marszalkami-wojewodztw>

- Priorytet 7. Pomoc techniczna.

Wydatkowanie środków europejskich powinno rozpocząć się w 2022 roku, po negocjacjach i zaakceptowaniu Umowy Partnerstwa oraz poszczególnych programów przez Komisję Europejską.

Podsumowując, potencjalne źródła finansowania kierunków działań określonych w Strategii Rozwoju Gminy Czarny Dunajec na lata 2021-2030 obejmują m.in.:

- Krajowy Plan Odbudowy;
- Regionalny Program Operacyjny Województwa Małopolskiego na lata 2014-2020 oraz Program Regionalny Fundusze Europejskie dla Małopolski 2021-2027 Małopolska Przyszłości;
- Program Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014-2020 i w ramach nowej perspektywy finansowej UE;
- Obecne i przyszłe programy operacyjne na poziomie krajowym, m.in.:
 - Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko oraz nowe Fundusze Europejskie na Infrastrukturę, Klimat, Środowisko,
 - Program Operacyjny Inteligentny Rozwój oraz nowe Fundusze Europejskie dla Nowoczesnej Gospodarki,
 - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój oraz nowe Fundusze Europejskie dla Rozwoju Społecznego 2021-2027,
 - Program Operacyjny Polska Cyfrowa oraz nowe Fundusze Europejskie na Rozwój Cyfrowy;
- Dodatkowe źródła finansowania, m.in.:
 - Fundusze norweskie i EOG na lata 2014-2021,
 - Program Life,
 - ELENA,
 - Program ERASMUS +,
 - Interreg Polska-Słowacja 2021-2027;
- Środki budżetu państwa, m.in.:
 - Programy Ministerstwa Kultury, Dziedzictwa Narodowego i Sportu,
 - Programy Ministerstwa Rodziny i Polityki Społecznej, w tym rządowy program na rzecz osób starszych "Aktywni plus", czy Solidarnościowy Fundusz Wsparcia Osób Niepełnosprawnych,
 - Narodowy oraz Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej, w tym programy: Moja woda, Czyste powietrze i STOP SMOG, Kangur - Bezpieczna i ekologiczna droga do szkoły,
 - Rządowy Fundusz Rozwoju Dróg,
 - Fundusz Rozwoju Przewozów Autobusowych,
 - Rządowy Fundusz Inwestycji Lokalnych,
 - Program Mieszkanie +,
 - Program Maluch +,
 - Program Rozwoju Organizacji Obywatelskich na lata 2018-2030;
- Dodatkowe formy finansowania, m.in.:
 - Partnerstwo Publiczno-Prywatne,
 - Krajowa i regionalna tarcza antykryzysowa.

Gmina Czarny Dunajec
ul. Józefa Piłsudskiego 2
34-470 Czarny Dunajec
<https://czarny-dunajec.pl/>